STRIPSCHRIFT

JACK KEROUAC
DAVID B.

NUMMER 390 * €6,70

COLIN WILSON

5 414306 146501 03900

→ REDACTIO

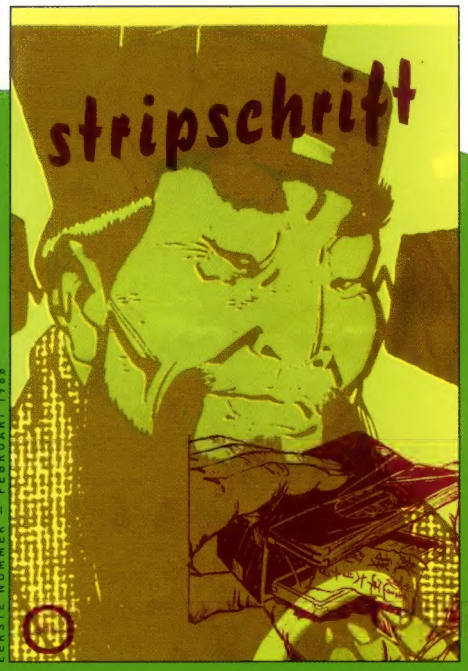

Precies veertig jaar geleden verscheen het eerste nummer van *Stripschrift*.
Wie jarig is trakteert; we beloven dan ook een geweldige jaargang met mooie artikelen, diepgravende interviews en interessante strips.
Maar... wie jarig is krijgt ook cadeautjes! Ons verlanglijstje staat hieronder.

- **Uitgevers die zorgvuldig omgaan met hun boeken: een biootje erin, niet halverwege het formaat van een serie veranderen, checken en dubbelchecken van vertaling, paginavolgorde, enzovoort.**
- **Het CPNB dat strips als thema kiest voor de Boekenweek.**
- **Boekhandels, Bruna's en Ako's die zich inspannen voor de verkoop van strips.**
- **Een goed stripblad.**
- **Minister Ronald Plasterk van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap die de Stripschapprijs uitreikt.**
- **Stripwinkeliers die creatief zakendoen tot kunst verheffen.**
- **Volwassen, goed gedocumenteerde Nederlandse historische strips.**
- **Franse en Belgische uitgevers die hun best doen voor de promotie van hun auteurs en albums in Nederland.**
- **Meer vervolgstrips in dagbladen.**
- **Lekker veel nieuwe abonnees.**

We willen niet te hebberig zijn, dus als we in ons jubileumjaar één van bovenstaande cadeautjes krijgen zijn we al dik tevreden.
En wie ons er ècht niet aan kan helpen mag ons ook slechts feliciteren.

→ OMSLAG

Colin Wilson maakte de omslagtekening oorspronkelijk voor deel 23 van de serie *Star Wars: Knights of the Old Republic*. Hij maakte voor de Amerikaanse uitgever Dark Horse al negen omslagen voor verschillende *Star Wars*-series waaronder ook *Legacy* en *Rebellion*. In de tijd dat deze tekening gemaakt werd, was het gebruikelijk ook tekstballonnen op het omslag te plaatsen. Het grootste probleem daarbij was, volgens Wilson, het vinden van een illustratie die paste bij het verhaal, zonder dat teveel van het plot werd onthuld. Hij tekende zeven omslagvoorbeelden, maar inmiddels rekent Wilson de voor *Stripschrift* gebruikte tot zijn persoonlijke favorieten. Wij sluiten ons daar graag bij aan.Meer omslagen en andersoortig werk van Colin Wilson is te vinden op http://members.optushome.com.au/jacoco

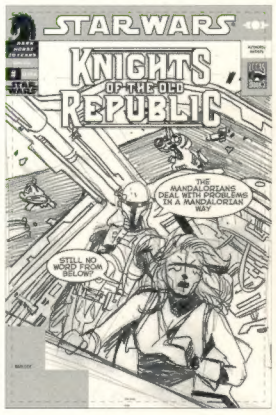

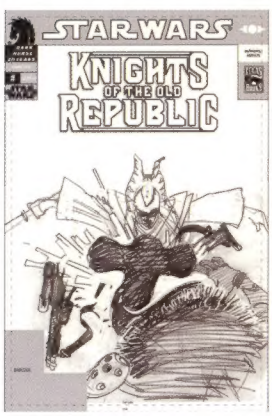

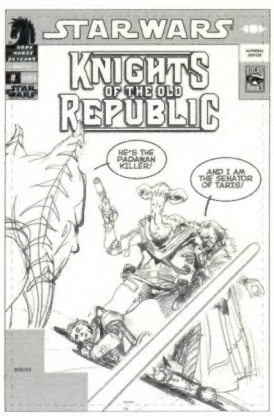

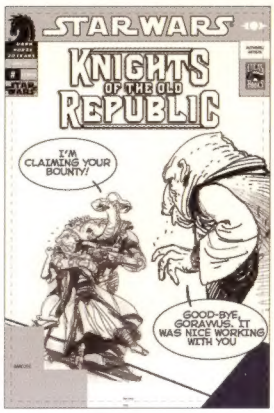

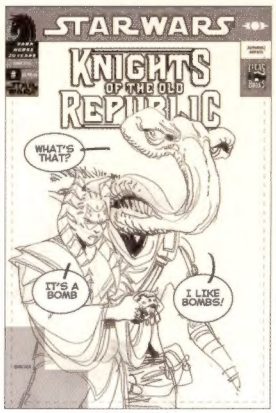

INHOUD

2 ACTUA

8 STARS & STRIPS
Olav Beemer

10 COLIN WILSON
Erik Svane/Geert de Weyer

20 JACK KEROUAC
Willard Mans

26 DAVID B.
Geert de Weyer

31 BITS & PIECES
Ben Bits

32 GENE DEITCH
Ger Apeldoorn

36 DE BOVENTOON

44 HEINZ SERVICE SPREAD

48 INDEX JAARGANG 39
Arco van Os

De passies van Paul Geerts

Nadat Paul Geerts een aantal jaar geleden definitief de tekenpen van *Suske en Wiske* neerlegde, kon hij zich eindelijk volledig geven aan zijn grote passie: reizen. Hij bezocht tussen 2003 en 2006 diverse landen in Zuidoost Azië. Een andere passie waar hij onvoldoende aan toe was gekomen – schilderen – beoefende hij tijdens deze reizen. Het resultaat is het boek *Met een schetsboek door Zuidoost Azië – Vietnam , Cambodja, Myanmar en Laos in tekeningen en schilderijen* (ISBN 978-90-78718-05-5, 36 pagina's, kleur, hk, €14,90) met een collectie schetsen, foto's en schilderijen die getuigen van zijn bezoek. Veelal beeldt hij daarbij kinderen, waterpartijen en landschappen af. Alle afbeeldingen zijn voorzien van een door Geerts zelf geschreven toelichting. Het boek dient tevens als catalogus voor een tentoonstelling met dezelfde naam die nog tot en met 18 november in het Stedelijk Museum Zwolle is te bezoeken. Achterin het boek is ook een aantal tekeningen opgenomen van *De hemelboom*. Dit verhaal werd oorspronkelijk als strip opgenomen in Geerts biografie uit 2005 en nadien ook als los album uitgebracht. Nu is het onder dezelfde titel als geïllustreerde roman uitgebracht (ISBN 978-90-78718-04-8, 104 pagina's, kleur, hk, €21,90). *De hemelboom* vertelt het verhaal van de jonge Vietnamese kinderen Mo en Jade die hun ouders bij een brand verliezen en besluiten de wijde wereld in te trekken.

Onderweg ontmoeten ze het draakje Plakapong en krijgen ze een geheimzinnige en gevaarlijke opdracht die tot het behoud van de hemelboom moet leiden.

Bij dit boekje is een cd met verhaalelementen en muziek gevoegd die is gecomponeerd en gearrangeerd door Walter Christian Rothe.

Beide boeken worden uitgegeven door Pear Productions.

TdK

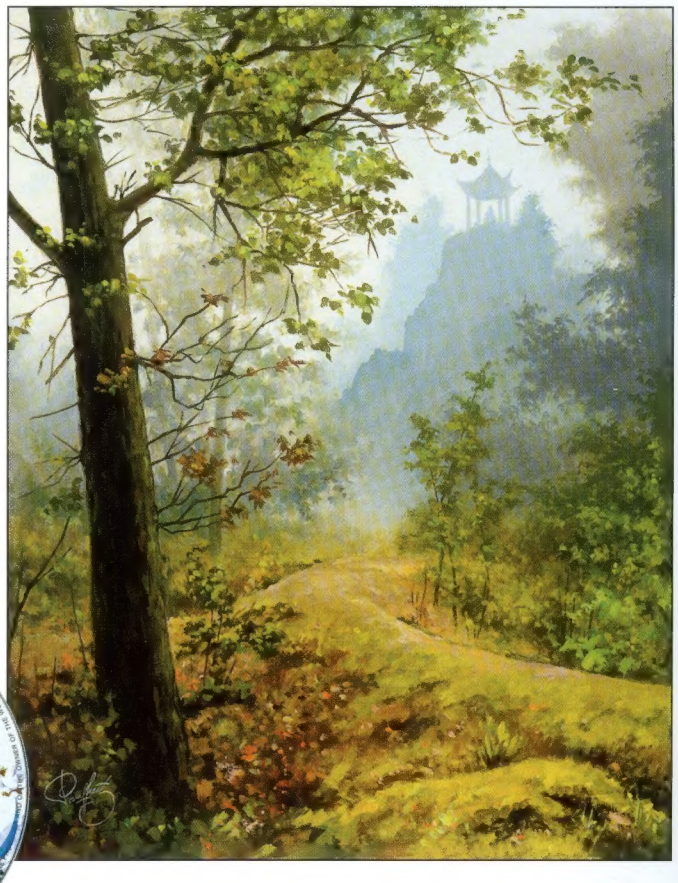

→ SUVAAL

WAT ZIE JIJ ER.. EH.. APART UIT...
JA, COOL HÈ?
'COOL' IS NIET 'T EERSTE DAT IN ME OPKOMT
HET VIEL ME OP DAT VEEL GAG-STRIPS MEER OP DE TEKST DAN DE TEKENINGEN LEUNEN
'T DOET GEWOON PIJN AAN MIJN OGEN
DUS IK DACHT 'WAAR ZAL IK ME NU NOG DRUK OM MAKEN?'

DE STRIPWERELD LEEFT, EN HOE! OP DEZE PLAATS GEEFT STRIP-COLUMNIST ERWIN SUVAAL HIEROP ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR.

ERWIN.SUVAAL@STRIPSCHRIFT.NL

Joan van der Wyck
1959 - 2008

De ochtend van 24 januari 2008 was het dan zo ver.
'Nieuw bericht...'
En daar stond het in kille lettertjes.
Joan is dood.

FOTO HANS MATLA

Joan had het moeilijk; eigenlijk al zolang als ik hem kende. Met alles. En tijdens onze gesprekken van de laatste jaren kwam het geen moment bij me op dat het ooit beter met hem zou gaan. Ook al gunde je het hem zo.

Hij heeft niet vaak met zijn bijdragen in *Stripschrift* gestaan. En het enige artikel dat me goed is bijgebleven kostte achteraf nog een sloot geld ook, wegens smaad. (Mens, wat hebben we gelachen!) Maar op de achtergrond was hij er. Altijd. '*Mijnheer* Van Os...', zei hij dan. 'Heb je weer zitten slapen? Er stond een afbreekstreepje verkeerd op pagina zoveel.' 'Moeten jullie niet eens zus of zo?' 'Is dat of dat geen goed idee?' En meer van dat soort zaken.

Toch heeft de stripwereld op vele momenten kennis gemaakt met zijn werk. Zijn bijdragen aan de laatste vijf edities van de stripcatalogus van Hans Matla waren zéér omvangrijk. En ik weet dat het aan hem vrat dat hij daar niet méér *credits* voor kreeg. Ook was hij lang de drijvende kracht achter *Viking*, het blad van de Kressekring, en werkte hij mee aan het boek over Pinneke Proost van John Wigmans. Hij vertaalde in de jaren 1980 menig verhaal van *Modesty Blaise*. En deed onder meer de redactie van het enige tijd terug opnieuw uitgebrachte boek van Dick Matena over Hans G. Kresse.

Joan van der Wyck heeft in zijn te korte leven veel gedaan ten faveure van de Nederlandse strip. En met een gedrevenheid om u tegen te zeggen.

Een flamboyante verschijning is niet meer.
En daar zullen we even aan moeten wennen.

Arco van Os

Laat ze strips lezen?

Eén van de merkwaardigste boeken die ik de laatste tijd in handen heb gekregen is *Laat ze strips lezen!*, door Jan Cumps en Kurt Morissens, dat de ondertitel *Informatie en suggesties voor school, thuis en bibliotheek* draagt (Acco 2007, ISBN 978-90-334-6592-5, 194 pagina's, zwart/wit, sk, €19,80).
Vooraleerst valt op dat het boek geen enkel beeld bevat, op het omslag na. Wie zoals de schrijvers wil aantonen dat er in strips 'meer zit dan men op het eerste gezicht zou denken' – zo staat te lezen op het achterplat – maakt het zichzelf onnodig erg moeilijk door het alleen bij woorden te houden. Het lijkt wel of de auteurs nog nooit hebben gehoord van de uitdrukking: één plaatje zegt meer dan duizend woorden.
Maar wat vertellen Cumps en Morissens dan? In het 'Woord vooraf' stellen zij dat het beeldverhaal in al zijn vormen 'heel divers' is en 'net dat maakt het een heel boeiende wereld om in te vertoeven'. Deze open deuren beloven al niet veel goeds. Daarna volgen een aantal hoofdstukken (korte essays genoemd) met opmerkingen over strips. Bij voorbeeld 'de strip als tijdsdocument', of 'Onomatopee, onomatopée of onomatopoeia' (over klanknabootsingen in de strip). Maar liefst drie hoofdstukken worden gewijd aan de vraag 'Hoe stripvriendelijk is het Groot woordenboek van de Nederlandse taal?' Hiermee wordt de dikke Van Dale bedoeld en bekeken wordt hoeveel stripgerelateerde lemma's daar in staan. En dan is er ook nog een hoofdstuk 'Kon Alice spellen?', over fouten in zo op het oog willekeurige stripboeken. De hoofdstukken worden afgesloten met suggesties en noten en door het boek heen zijn stripcommentaren opgenomen van Belgische en Nederlandse striptekenaars, onder wie Hec Leemans, Merho, Jeroen Steehouwer en Jean-Marc van Tol.
Het resultaat is een onsamenhangend, warrig, saai, oneevenwichtig en ontoegankelijk geheel, waarbij de auteurs de ene keer diep door de knieën gaan voor de lezer, terwijl ze bij een andere gelegenheid bij voorbeeld een uitvoerige kennis van de Vlaamse stripgeschiedenis veronderstellen.
Van het boek *Laat ze strips lezen!* gaat geen enkele wervende

ADVERTENTIE

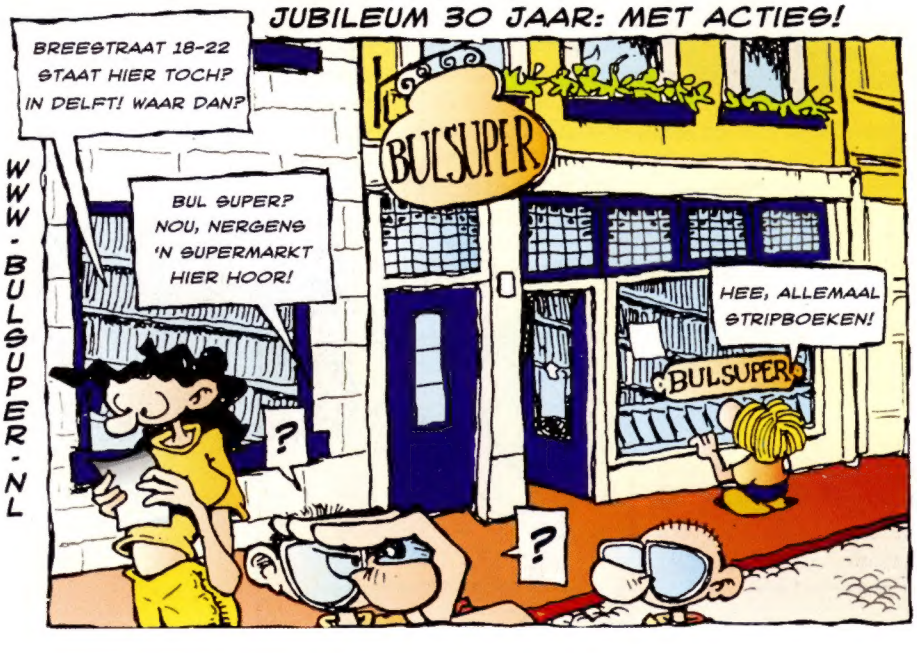

→ FLITSEN

➲ Tijdens de stripboekenbeurs Rijswijk op 1 en 2 maart wordt wederom de titel 'Beste jonge striptekenaar van Nederland' vergeven. Er zijn prijzen in drie leeftijdscategorieën. ➲ Die zelfde beurs kent ook de zogenoemde Rijswijkse Strip Publieksprijs. Die prijs, een beeldje, wordt gewonnen door een persoon of instelling die uit een lijstje van genomineerden de meeste internetstemmen krijgt. Dit jaar kan gekozen worden uit Marc Verhaegen, Eddy Paape, Romano Molenaar & Jorg de Vos, Henk Kuijpers en uitgeverij Silvester. Kijk op *www.stripbeurs.com* voor motivatie en stemmogelijkheden. ➲ Jeroen Steehouwer verstript op scenario van Frans Leenheer sinds vorig jaar december iedere week een pagina van Tolstojs novelle *Vader Sergei* over een veelbelovende officier die uiteindelijk monnik wordt. Naar verwachting wordt de strip zo'n driehonderd pagina's dik. Reken zelf maar uit wanneer ze klaar zijn... ➲ De *Kuifje*-musical *Hergé's Adventures of Tintin* is enthousiast onthaald in de Engelse media. De musical is gebaseerd op het verhaal *Kuifje in Tibet* en staat sinds december 2007 in het Playhouse Theater op West End. ➲ Nog maar kort geleden zagen twee nieuwe *Bommel*-uitgaven het licht. Uitgeverij Ton Paauw bracht een *Bommel*-reisgids met landkaarten uit. Dit boek van Jenno Witsen bevat een aantal kaarten van onder andere Rommeldam en de Zwarte Bergen en ook wandelingen, excursies en een boottocht. Willem Venerius stelde het boek

actie uit, het toont alleen dat secundaire literatuur over strips een flink stuk achterop loopt bij de ontwikkelingen in het beeldverhaal. Want gelukkig verschijnen er, naast sommige wel erg uitgemolken stripseries en een aanzienlijke hoeveelheid 'platte' strips, steeds meer beeldverhalen die vernieuwend en verdiepend zijn. Of op zijn minst spannend, educatief, onderhoudend, erotisch, verrassend, literair, vakkundig getekend, of ontroerend. Te vrezen valt dat de meerderheid van degenen die zich de moeite nemen om de woordenbrij in *Laat ze strips lezen!* door te worstelen, daar niet aan toekomen, omdat ze na deze ervaring het beeldverhaal voorlopig even links laten liggen. DR

Stripschrifts Stripmonument 2007

Redactie en medewerkers van *Stripschrift* hebben voor het vijfde achtereenvolgende jaar een Top 10 samengesteld van de beste stripalbums van het voorgaande jaar. Aangezien we wel van spanning houden vermelden we ze – zoals gewoonlijk – van onder naar boven, veelal voorzien van één of meerdere uitspraken van de jury.

10. **De maagd en de neger 1: Papa en Sofie – 1994-1998** (Vanistendael/Van Istendael, Oog & Blik/Harmonie)
'Fris en origineel.' 'Fraai uitgevochten generatieconflict.'
9. **XIII 18: De Ierse versie** (Giraud/Van Hamme, Dargaud)
'Zonder Vance, maar wel één van de beste albums uit de reeks.'
8. **Thorgal 30: Ik, Jolan** (Rosinski/Sente, Lombard)
'Sterke voortzetting na het stoppen van bedenker Van Hamme.'
7. **Storm 23: De navel van de dubbele god** (Molenaar/Jorg/Lodewijk, DLC)
'Gedurfde en geslaagde doorstart.'
6. **Zoo 3** (Frank/Bonifay, Dupuis)
'De zo hooggestemde verwachtingen zelfs nog kunnen overtreffen? Dat heet klasse.'
5. **Het jaar van de olifant 1: Doorlopende lijn** (Linthout, Bries)
'Erg persoonlijk en aangrijpend.' 'Nietsontziende en eerlijke kost.'
4. **De ondergang van Amsterdam** (Van Driel, Oog & Blik/Harmonie)
'Ook Rembrandt klimaatneutraal!'
3. **Dirkjan 13** (Retera, Retera)
'Nergens kijkt Bokito zo menselijk.'
2. **Largo Winch 15: De drie ogen van de bewakers van de tao** (Francq/Van Hamme, Dupuis)
'Nòg beter dan *XIII*.'

Voor de bekendmaking van **Stripschrifts Stripmonument 2007** moet de bladzijde worden omgeslagen, want – zoals we hierboven al schreven – we houden wel van een beetje spanning!

Heer Bommel en het Para-abnormale samen. In dat boek, van uitgeverij Synthese, vertelt astrologiekenner Venerius over de magie in de Bommelsaga. ➲ De Belgische dagbladen *Het Nieuwsblad*, *De Gentenaar* en *Het Volk* blijven ook dit jaar vasthouden aan een inmiddels goede traditie: stripuitgaven verkrijgbaar maken middels een bon uit de krant en een kleine bijbetaling. Medio december 2007 is gestart met tien *Nero*-verhalen. ➲ Fruitmasters blijft ook in 2008 doorgaan met het weggeven van *Suske en Wiske*-artikelen na inzending van bij appels en peren verkregen waardebonnen. Dit jaar is voor vier verschillende spaarpotten gekozen. ➲ In maart mogen we weer uitkijken naar een nieuw deel van *Blake en Mortimer*, in het Franse tenminste. Het verhaal van Yves Sente en André Juillard – dat later dit jaar een Nederlandse vertaling krijgt – speelt zich af in Afrika. Ondertussen tekent Chantal de Spiegeleer verder aan een ander verhaal op scenario van Jean van Hamme dat eigenlijk voor haar man René Sterne bedoeld was, die eind 2006 overleed. ➲ *Blacksad*-tekenaar Juanjo Guarnido komt eveneens in maart met een nieuwe kinderstripreeks. Het scenario is geschreven door Teresa Valero, de vrouw van *Blacksad*-schrijver Juan Díaz Canales. ➲ Het stripforum *De getekende reep* organiseerde een wedstrijd voor het beste stripplaatje aller tijden. Winnaar werd een afbeelding van Franquin die bij indiening *Boekengrot* werd gedoopt. Het plaatje is afkomstig uit *Guust Flater 11: Flaters, floppen en flouzen*. Tweede werd – daar heb je hem weer – een afbeelding uit *Blacksad* van Guarnido. ➲ Enrico Marini (*De aasgieren*) tekende het affiche voor het Brussels Internationaal Festival van de Fantastische Film.

ADVERTENTIE

Yendor
STRIPWINKEL
Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel 010 - 433 17 10
Fax 010 - 411 38 54

ADVERTENTIE

ONMISBAAR

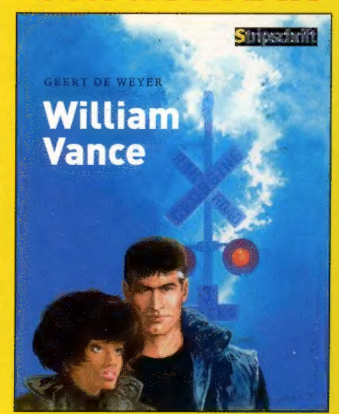

80 pagina's full-colour over deze supertekenaar, met uitgebreide bibliografie. Van deze hardcover is ook een genummerde en gesigneerde editie met luxe prent uitgebracht.
www.stripstift.nl

En de winnaar is...

Tot

Stripschrifts Stripmonument 2007

is verkozen

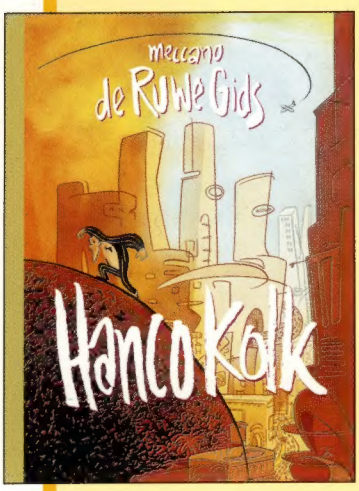

Meccano 4: De ruwe gids

(Hanco Kolk, Harmonie/Bries)

De jury:
'Kolk op zijn best; schitterende lijnen vertellen een fascinerend verhaal'.
'Het magnum opus van Kolk, die een zelden geziene grafische virtuositeit koppelt aan een ingenieuze verhaalstructuur'
'Fraaie hedendaagse satire!'

Wij feliciteren auteur en uitgever van harte!
Redactie Stripschrift

ADVERTENTIE

HERMAN ROOZEN
EEFENEMENT
JE EEFT MAAR 1 KEER
UITGEVERIJ CATULLUS - 112 PAGINA'S - € 12,95
VAN 8 FEBRUARI TOT EN MET 7 MAART 2008 IS ER EEN OVERZICHTSTENTOONSTELLING OVER HET WERK VAN HERMAN ROOZEN TE ZIEN IN HET STADHUIS VAN ASSEN.

Wim Meuldijk
1922 - 2007

'Sapperdeflap', zou Pipo hebben gezegd op de mededeling dat geestelijk vader Wim Meuldijk op donderdag 27 december 2007 in Vera (Spanje) is overleden. Meuldijk zal vooral de geschiedenisboeken ingaan als de schrijver en bedenker van *Pipo de clown*. Meuldijk was echter eerder ook verantwoordelijk voor de krantenstrips *Sneeuwvlok de Eskimo* en *Ketelbinkie*, die voor het eerst in de jaren 1940 verschenen.

Wim Meuldijk, die op 8 juni 1922 in Schiedam wordt geboren, moet als gevolg van een broze gezondheid rustig aan doen. Als jongen al is hij creatief bezig; iets dat zich uit door het geven van poppenkastvoorstellingen en het zelf in elkaar knutselen van tekenfilms. Die creativiteit kan hij pas goed benutten als hij in 1942 journalistiek tekenaar wordt bij de bladen *Het Volk* en *Voorwaarts*. Daarin verschijnt kort na aantreden zijn eerste tekststrip: *Sneeuwvlok de Eskimo*. De strip loopt tot 1944 en later verschijnen nog twee albumuitgaven *De wedstrijd voor hondensleden* en *Sneeuwvlok verovert Fatalië!*

In 1943, als hij een periode moet onderduiken, bedenkt hij Ketelbinkie en maakt over dit Rotterdamse straatschoffie een tekenfilm op zevenhonderd cellofaantjes. Na de oorlog verschijnen er ook enkele stripalbums en geïllustreerde verhalen van. Ook na de oorlog maakt hij samen met Ton van Heusden verschillende geïllustreerde bladen; zo ontstaan achtereenvolgens *Sneeuwvlok*, *Ketelbinkie Krant* en *Rob's Vrienden*.

Pipo verschijnt in 1958 ten tonele als hij door Gijs Stappershoef gevraagd wordt 'iets' voor kinderen te schrijven. Meuldijk, die op dat moment al teksten voor diverse hoorspelen maakt, weet onmiddellijk dat het over een clown moet gaan. Hij noemt hem Pipo. Het is het begin van ruim twee decennia lang *Pipo de clown* op televisie. Een serie waar generaties vooral op woensdagmiddag mee opgroeien en die door video- en dvd-uitgaven nog altijd kinderen weet te vermaken. Legendarisch zijn de personages die Meuldijk introduceert. Wie kent niet Dikke Deur, Mammaloe, Klukkluk en het boevenduo Snuf en Snuitje. De serie levert ook een hele reeks van bekende uitdrukkingen op die vandaag de dag nog steeds bestaan. Zo is Klukkluks '(Dat zijn toch)

→ WEBFLITSEN

➲ **14 DEC** Marc Verhaegen werkt samen met scenarist Jan Kragt aan een verstripping van de legende van De Vliegende Hollander. De strip wordt het tweede album van Stichting Eureducation.

➲ **16 DEC** Strip Turnhout moet uitgroeien tot het Vlaams Centrum voor de Strip. Daartoe krijgt het een structurele subsidie van de provincie Antwerpen. Dat maakte Bert Anciaux, Vlaams minister van Cultuur, bekend tijdens het Gala van de Vlaamse strip in De Warande in Turnhout.

➲ **17 DEC** Sinds 15 december is er in wintersportoord Winterberg een tentoonstelling te bezoeken met tekeningen van cartoonisten vanuit heel Europa. Het zijn de inzendingen die meededen aan de eerste cartoonwedstrijd in deze Duitse plaats.

➲ **18 DEC** Uitgeverij L presenteerde afgelopen week de verwachte stripuitgaven voor de eerste helft van 2008. Een voortzetting van de bekroonde reeks *Aya uit Yopougon* en een nieuwe reeks van *Boeddha*-auteur Osamu Tezuka springen eruit. En komt er echt een nieuwe *Agent 327*?

➲ **20 DEC** Uitgever Brabant Strip uit België heeft vandaag haar nieuwe programma gepresenteerd voor 2008. De *Collectie Fenix* zal worden uitgebreid met acht albums.

➲ **21 DEC** Uitgeverij Boumaar gaat *Tom Poes Weekblad* integraal heruitgeven. In kleur en inclusief alle bijlagen. Het project start in 2008 en duurt zo'n drie à vier jaar.

➲ **28 DEC** *Algemeen Dagblad* gaat met ingang van woensdag 2 januari de strippagina wijzigen. Van de huidige vier strips blijft alleen *De stamgasten* van Toon van Driel dagelijks over. De Vlaming Lectrr, Floor de Goede, de Duitse Zwitser Dithard von Rabenau en Mark Retera vullen de vacante posities in. Ook in *De Telegraaf* kondigde zich recent een wijziging aan; deze krant zet op vrijdag 4 januari de vervolgstrip *Nicky Saxx* van Minck Oosterveer en Willem Ritstier stop.

➲ **31 DEC** *Financial Times Deutschland* blikt terug op het jaar 2007 middels een stripspecial. Negen Duitse stripauteurs sieren geschreven analyses met hun interpretaties.

➲ **03 JAN** Nadat eerder in 2005 een stripalbum over de gevaren van rechtsextremisme verscheen, heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken in het Duitse Noordrijn-Westfalen nu een strip laten maken om de jeugd te waarschuwen tegen de invloeden van de radicale islam.

➲ **03 JAN** Eind november 2007 kwam het Landelijk Overleg Striperfgoed, kortweg LOS, in de zojuist ingerichte behuizing van de afdeling Bijzondere collecties van de bibliotheek van de Universiteit van Amsterdam bijeen om te praten over de wijze waarop zij hun doelstellingen kunnen waarmaken.

➲ **04 JAN** Tussen 1976 en 1982 verschenen zeven stripalbums binnen de serie *Lowietje* over het

UITG. HET PAROOL, 1948

van de gekke' opgenomen in het Nederlandse woordenboek en kent een ieder 'Sapper-deflap!' en 'Dag vogels, dag bloemen, dag kinderen' (uitgesproken door Pipo), 'M-m-mooie p-p-parels, f-f-fijne p-p-parels' (Snuf), en 'Pipo, koeien!' (angstkreet van Dikke Deur).

Wim Meuldijk gaat in 1973, inmiddels gescheiden van zijn vrouw in Vera, Spanje wonen en schrijft daar ook aan andere series waaronder *Mik en Mak*, *Timtatoe* en *Koning Bolo*. Als het na tweeëntwintig jaar is afgelopen met Pipo op televisie schrijft Meuldijk nog mee aan afleveringen van *Sesamstraat* waar hij echter één van de velen is.

In 1997 komt plotseling *Pipo de clown* weer om de hoek kijken. Dochter Belinda oppert aan Ivo Niehe (ook groot geworden met Pipo) een terugkeer van de clown op tv. Hoewel Meuldijk van mening is dat de jeugd van vandaag niet zit te wachten op een *Pipo de clown*-achtige serie weten Niehe en Belinda hem toch te overtuigen. Het blijkt lastig om de serie aan een omroep te slijten. De kosten vormen vaak een drempel, waarop Meuldijk besluit om de *pilot* zelf maar te bekostigen, overtuigd als hij inmiddels is geraakt van het potentiële succes van een nieuwe serie. Die *pilot* leidt uiteindelijk niet tot een tv-serie maar wel tot een nieuwe bioscoopfilm (*Pipo en de p-p-parelridder*, naar een scenario van Peter Römer) die in Spanje wordt opgenomen en eind 2003 in de bioscoop verschijnt.

De nieuwe Meuldijk, dan inmiddels ruim 80, werkt daarna door aan een script voor een tweede bioscoopfilm: *Pipo en het geheim van de Barkini-driehoek*. Het is onduidelijk hoever het daarmee staat en of die ooit de bioscoopzalen zal halen.

Wim Meuldijk won in 1962 de Nipkovschijf voor zijn bijdrage aan de Nederlandse televisie en in 2003 de Bulletje en Boonestaakschaal van Het Stripschap als één van de pioniers die aan de wieg hebben gestaan van het Nederlandse beeldverhaal. TdK

IN HET KORT STAAT HIERBOVEN EEN AANTAL ONLINE-NIEUWSBERICHTEN UIT DE AFGELOPEN PERIODE. WILT U DE VOLLEDIGE VERSIE NALEZEN, SURF DAN SNEL NAAR WWW.STRIPSCHRIFT.NL

weesjongetje van gegoede afkomst die voornamelijk bezig is de op zijn geld uit zijnde tante Doortje te dwarsbomen. Gelukkig krijgt hij daarbij de steun van butler Jacob. Uitgeverij Arcadia brengt in het eerste kwartaal van 2008 een nog niet eerder uitgegeven verhaal van tekenaar Berck uit.

➲ 07 JAN Uitgeverij Atlas kondigt voor het voorjaar van 2008 onder meer het langverwachte boek met honderd stripklassiekers van de Belgische journalist en stripkenner Geert de Weyer aan. Maar ook komt er een verrassende bundeling met verstripte poëzie van J.J. Slauerhoff.

➲ 09 JAN Op initiatief van Wakker Dier voeren dierenorganisaties in zeven Europese landen een protestactie tegen Disneyland Parijs. Met een satirische animatiefilm roepen zij landgenoten op om een protest in te dienen bij Disneyland Parijs, vanwege de in hun ogen dieronvriendelijke foie gras die het park serveert.

➲ 10 JAN Amnesty International eist de onmiddellijke vrijlating van de Bengaalse cartoonist Mohammed Arifur Rahman. Hij zit al sinds 18 september 2007 in de gevangenis in Bangladesh vanwege een cartoon die de religieuze gevoelens van moslims zou kwetsen.

➲ 15 JAN Uitgeverij Van Gennep brengt alleen nog de manga *Warcraft* uit. Bij de series *Duel Masters*, *The Dreaming* en *Prinses Ai* is de stekker eruit getrokken.

➲ 17 JAN Tijdens het afgelopen stripevenement Strip Turnhout op 15 en 16 december 2007 presenteerde de organisatie een uitgave samengesteld door Stijn Janssen over de geschiedenis van het stripfestival, inclusief een ruim overzicht van alle prijswinnaars van de Bronzen Adhemar, voorheen Stripgidsprijs.

➲ 17 JAN *Nieuwe Revu*-tekenaar Trik heeft de Inktspotprijs 2007 bemachtigd. De jury vond zijn verbeelding van de Belgische kwestie de meest treffende politieke cartoon van het afgelopen jaar. De tekening is een variatie op de manier waarop de Vlaamse stripheldin Wiske een *Suske en Wiske*-verhaal uitluidt.

ADVERTENTIE

STRIPWINKEL
WONDERLAND

wonderland productions
Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
✆ 011/22 82 00

ADVERTENTIE

AKIM
Stripantiquariaat

groot in keuze(meer dan 40.000 eenheden)
nieuw/gebruikt en antiquarisch
p/a Ulgersmaweg 14 te Groningen
www.stripantiquariaat.nl

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

→ ZWAARGEWICHTEN

Mark Millar en Bryan Hitch zijn twee makers die de afgelopen jaren bijna onlosmakelijk verbonden waren aan de Marvel-comic *The Ultimates*. Hun breedbeeldcomics, zoals de fans de combinatie van fotorealistische tekeningen en realistisch geweld noemen, stonden ondanks enkele vertragingen altijd bovenaan de verkooplijsten. Inmiddels is die reeks toe aan een derde seizoen en zijn Millar en Hitch weer toe aan een andere uitdaging.

Die uitdaging wordt *Fantastic Four*. Sinds de eerste bioscoopfilm van Marvels bekendste superheldenfamilie heeft de uitgeverij telkens gezocht naar de grote namen, naar creatieve zwaargewichten die de serie bij een breder publiek aantrekkelijk kunnen maken. En met ingang van februari nemen Millar en Hitch de serie dus over. Ze beginnen aan een verhaallijn die volgens de planning een heel jaar in beslag zal nemen en waarin rollen zijn weggelegd voor de eerste grote liefde van Mister Fantastic en een door de Invisible Woman samengesteld nieuw superheldenteam. Het eerste nummer door Millar en Hitch wordt *Fantastic Four 554* en de coverprijs is als gebruikelijk $2.99.

Het was begin jaren 1990 dat de toen nog onbekende schrijver en tekenaar Jeff Smith aan de weg timmerde met zijn eigen creatie *Bone*. Die serie groeide uit tot één van de belangrijkste independent comics van het decennium en in februari presenteert Cartoon Books het eerste deel van Smiths nieuwe project *Rasl*. Waar *Bone* pure fantasy was, wordt *Rasl* pure sciencefiction over een kunstdief met bijzondere vaardigheden. Smith neemt zijn tijd en heeft nog geen vast uitgeefschema. Zo staat deel twee pas gepland voor mei. Trouwe fans maakt dat ongetwijfeld niet uit.

→ ONVERMIJDELIJK

Als iets een succes is, volgt meer. Overal waar geld wordt verdiend, is dat een ijzeren formule. En dus mag het geen verrassing zijn, dat nauwelijks een jaar na het einde van de eerste miniserie de opvolger *The Dark Tower: The Long Road Home* verschijnt. Voor de opnieuw op de romans van Stephen King gebaseerde sequel brengt Marvel Comics hetzelfde team makers instelling, met Peter David en Robin Furth als schrijvers en Jae Lee als tekenaar. Ook nu zal de relatief hoge coverprijs van $3.99 niet in de weg staan van de hoogste notering op de verkooplijsten.

Fans van *Stray Bullets* moeten de hoop allang hebben opgegeven dat maker David Lapham op korte termijn komt met nieuwe nummers van deze independent comic. Terecht, zo blijkt, want in maart begint hij voor DC/Vertigo aan een nieuwe maandelijkse serie genaamd *Young Liars*. Inhoudelijk blijft Lapham wel bij zijn gebruikelijke thema's, want de reeks gaat over een groepje buitenstaanders en hun vervlogen dromen. Officieel is *Stray Bullets* nooit echt afgerond. Maar met de komst van dit project lijkt die conclusie wel onvermijdelijk. *Young Liars* wordt uitgegeven in full color en kost $2.99 per deel.

DOOR **OLAV BEEMER**

→ VERHUIZING

Schrijvers en tekenaars wisselen sinds mensenheugenis van serie en in sommige gevallen van uitgeverij, dat is niets nieuws. En sinds de dienst in de comicwereld niet meer uitsluitend wordt uitgemaakt door Marvel Comics en door DC Comics, is het ook niet ongebruikelijk, dat een serie van uitgeverij wisselt.

Het is niet eens zo lang geleden, dat series als *Rex Mundi* en *Fear Agent* verhuisden van Image Comics naar Dark Horse. Dat Image niet alleen een uitgeverij is waar series vertrekken, blijkt wel uit de aankondiging voor de maand februari. Het eerste verhuisbericht betreft *The Perhapanauts*, voorheen uitgegeven door Dark Horse. Makers Todd DeZago (vroeger schrijver van *Sensational Spider-Man*) en Craig Rousseau (ooit de tekenaar van *Impulse*) brengen hun creatie naar Image, waar het eerste wapenfeit de *Perhapanauts Annual* is. De Annual is een losstaand verhaal, waarmee uiteraard wordt gegokt op nieuwe lezers. In april volgt de start van de nieuwe, maandelijkse reeks. Ook *Scud, the Disposable Assassin* maakt de overstap na Image. Deze zwartgallige sciencefictionserie debuteerde halverwege de jaren 1990 bij independent uitgeverij Fireman Press, maar toen Hollywood lonkte voor bedenker Rob Schrab, werd de reeks halverwege een verhaallijn stopgezet. Nu, tien jaar na de laatste comic, verschijnen vier nieuwe delen van *Scud, the Disposable Assassin*. In die vier delen, die ondanks de doorlopende nummering worden aangekondigd als een miniserie, rondt Schrab het verhaal over de robotmoordenaar af. De covers van deze nieuwe delen worden verzorgd door gasttekenaars, waaronder Ashley Wood (*Popbot*) en Doug TenNapel (*Flink*).

olav.beemer@stripschrift.nl

■ **SEQUEL** In maart klinkt bij Dark Horse Comics het startschot voor *Serenity: Better Days*, een driedelige miniserie op basis van de gelijknamige film. Schrijver, regisseur en bedenker Joss Whedon werkt mee aan de reeks en net als bij de miniserie uit 2005 krijgt hij gezelschap van schrijver Brett Matthews en tekenaar Will Conrad.

■ **HARDCOVER** Het heeft lang geduurd, maar in mei wordt één van DC's meest geprezen titels uit de jaren negentig eindelijk volledig gebundeld. In een harde kaft, bovendien. *The Starman Omnibus* bevat de eerste zestien delen van *Starman*, door James Robinson en Tony Harris. In de maanden daarna volgen nog eens vijf hardcovers.

■ **SPINOFF** De crossover *Messiah Complex* levert Marvel Comics twee nieuwe series op. Eerst is het in februari de beurt aan *X-Force* (door Craig Kyle, Christopher Yost en Clayton Crain), daarna volgt in maart *Cable* (door Duane Swierczynski en Ariel Olivetti). Daarmee lijkt de wederopstanding van series uit de jaren 1990 begonnen.

■ **INDIE** Vorig jaar rondde independent comicmaker Terry Moore zijn met vele prijzen overladen serie *Strangers in Paradise* af. Dit jaar, in maart, begint hij bij Abstract Studios aan zijn volgende project. De naam van de reeks wordt *Echo* en daarin laat Moore zien hoe het leven van de jonge Julie Martin op zijn kop wordt gezet.

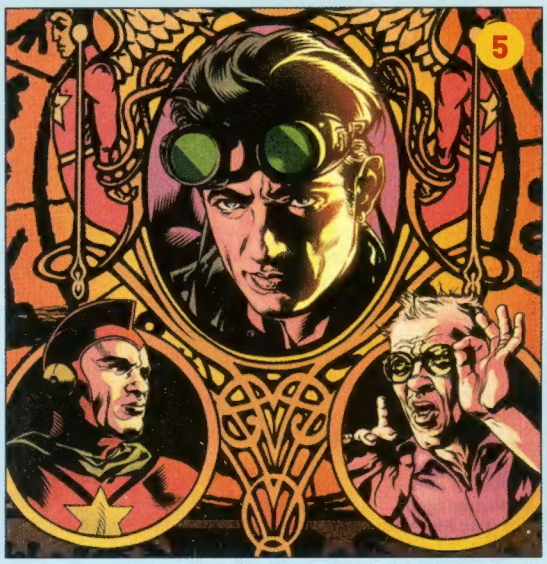

1. **Lapham weer bij DC.**
2. **Whedon keert terug met *Serenity*.**
3. **Nieuwe miniserie *Dark Tower*.**
4. **Millar en Hitch op *Fantastic Four*.**
5. ***Starman* eindelijk gebundeld.**

Colin Wilson is van origine Nieuw-Zeelander. Als 'kiwi' werd hij tekenaar van een subreeks van één van 's werelds grootste striphelden: Blueberry. Wilson brak met *De jonge jaren van Blueberry* definitief door in Europa. Een prachtige prestatie die echter in mineur eindigde. De 'transatlantische' tekenaar toog na zes delen weer 'Down Under', waar hij vanuit Australië gelukkig nog geregeld de Europese en Amerikaanse stripmarkten bedient. Stripschrift sprak uitgebreid met Wilson over zijn carrière, zijn nieuwe projecten en staat ook stil bij de reeks *Headshot*, zijn tot nu toe laatste project dat in Nederlandse vertaling werd uitgebracht.

Colin Wilson
De kiwi en de blauwbes

DOOR **ERIK SVANE**
VERTALING **RICHARD MOOK**

Colin Wilson (1949) noemt het een gelukkige samenloop van omstandigheden: dat juist hij, de immigrant uit Nieuw-Zeeland, in de jaren 1980 *De jonge jaren van Blueberry* mocht gaan tekenen. Hij woonde in die tijd al in Frankrijk en werkte aan *Rael* (1984) het eerste deel van de sciencefiction-avonturenreeks *In de schaduw van de zon*, dat werd voorgepubliceerd in *Circus*, een stripmagazine van uitgeverij Glénat (en vertaald vanuit het Engels door Frank Giroud). 'François Corteggiani had me geholpen met de contractonderhandelingen met Glénat', vertelt hij. 'Jean-Michel Charlier en Jean Giraud kregen via hem kopieën van mijn *Rael*-pagina's onder ogen. Giraud was van plan naar Tahiti te verhuizen en zowel Charlier als Novedi, de toenmalige uitgever, waren daardoor bang dat *Blueberry* niet meer regelmatig zou verschijnen. Om ergens op terug te kunnen vallen, wilden ze daarom *De jonge jaren* nieuw leven inblazen en selecteerden ze tekenaars. In september 1983 vroegen Charlier en Giraud aan mij of ik geïnteresseerd was in deze doorstart.'

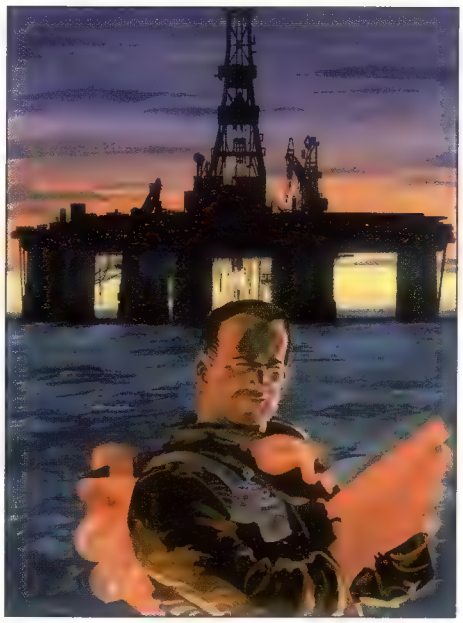

Herinneringen

Jouw eerste *Blueberry*-album, *De outlaws van Missouri* (1985), is veel meer 'Giraud' dan de daaropvolgende. Hoe werkten jullie samen?

Misschien moeilijk te geloven, maar Jean Giraud heeft geen directe inbreng gehad in mijn *De jonge jaren*-albums. Jean-Michel Charlier vroeg me wel een paar keer iets te wijzigen, maar ik droeg zelf de verantwoordelijkheid. Giraud woonde al op Tahiti en zag het eerste album zelfs pas toen het al lang en breed in de winkels lag.

Ik ontmoette hem overigens al een keer voordat ik *Blueberry* mocht maken, tijdens een signeersessie bij stripwinkel Album in Parijs, bij het uitkomen van de sciencefiction-animatiefilm *Les Maîtres du Temps*. In mijn haperende Frans vroeg ik hem om Blueberry in mijn boek te tekenen in plaats van een personage uit de tekenfilm. Hij moest lachen en tekende toen snel een Blueberry *en profil*. Die heb ik nog steeds!

Volgens Giraud heb jij hem geholpen met de laatste platen van zijn *Luitenant Blueberry*-verhaal *Het einde van de lange rit* (1986)?

Ja, met het inkten. Giraud verbleef in die tijd in Los Angeles, maar was op dat moment in Brussel, onder meer om de laatste pagina's van dat album bij de uitgever in te leveren. Janet, mijn vrouw, deed de inkleuring. Jean moest een vlucht terug halen en vroeg mij de laatste vier pagina's te inkten en de boel bij Novedi in te leveren. Een deel daarvan, zoals de grote gezichten, had hij zelf al geïnkt.

In je eerste *Blueberry*-album vervult het personage Melchior Slawson net zo'n aangeversrol als Jimmy McClure uit de hoofdreeks. Aan het eind verdwijnt deze oldtimer. Waarom?

Geen idee. Ik dacht zelf ook dat hij een *side-kick* à la McClure zou worden. Om je de waarheid te zeggen denk ik dat Charlier die *De jonge jaren*-verhalen al schrijvende uit de mouw schudde. Het kostte altijd veel moeite om een paar pagina's van hem los te krijgen. Als hij niet aan *Blueberry* werkte, werkte hij wel aan andere series of televisiedocumentaires.

Toch hadden Janet en ik veel te danken aan Jean-Michel, omdat hij wist hoe onzeker onze positie in die tijd was. We hebben lang zonder werkvergunning gewerkt en hadden nooit veel geld, totdat de royalty's voor *Blueberry* binnen kwamen. Andere tekenaars waarmee Jean-Michel werkte

LINKSBOVEN - **Deze klassieke *Blueberry*-tekening maakte Wilson speciaal voor een fan. We zien behalve Blueberry ook zijn vaste maatjes Jimmy Mc Clure (Mac) en Red Neck (in sommige vertaalde delen ook wel Kopernek geheten).**

GEHEEL LINKS - **Pagina van het nooit verschenen *De jonge jaren van Blueberry*-deel over Emmet Walsh. Wilson moest de pagina's als gevolg van een steeds wisselend scenario meerdere malen aanpassen. Deze schets dook onlangs op in een la bij Wilson.**

LINKS - **De originele kleurenschets van het omslag voor *Mantell*, het tweede deel binnen de serie *In de schaduw van de zon*.**

ONDER - **Melchior Slawson: een kortstondige side-kick à la Jimmy McClure.**

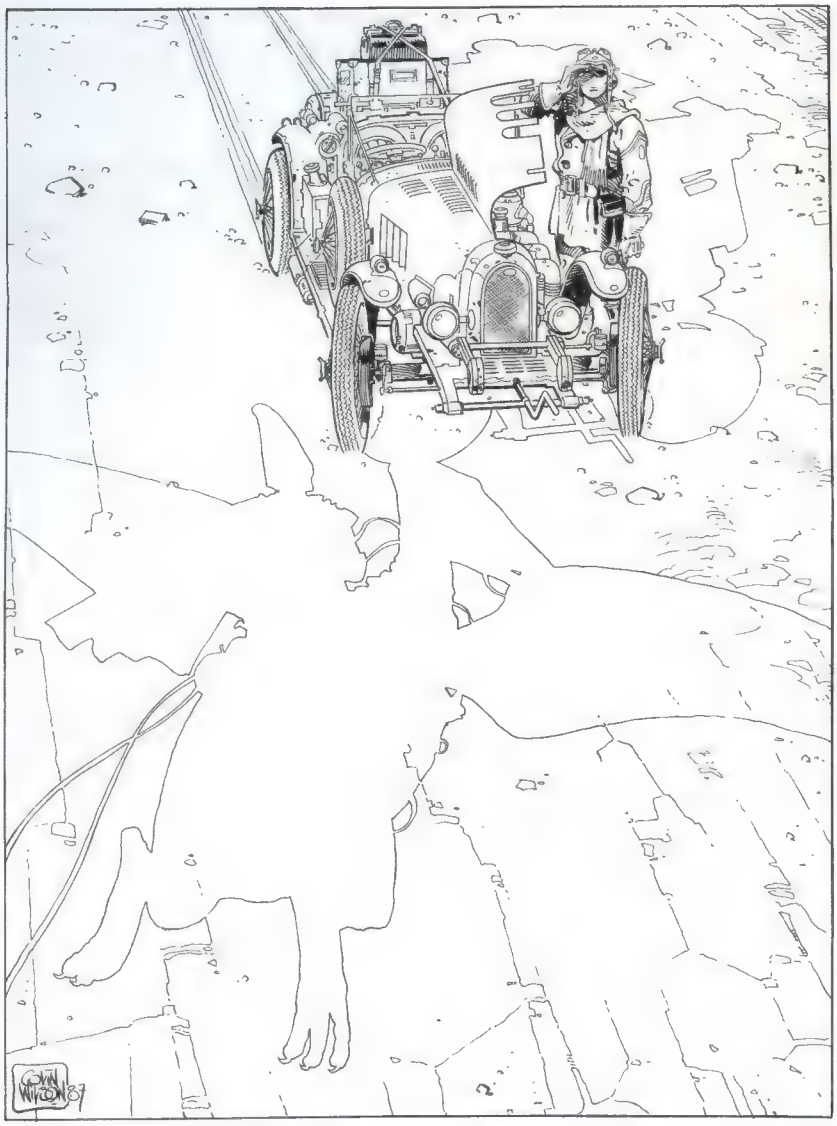

BOVEN - Nooit-geplaatste afbeelding die Wilson maakte voor het blad *Arzach* waarin hij werk van Giraud leerde kennen en bewonderen.

RECHTSBOVEN - Buster Keaton als bijfiguur in *Blueberry*.

BOVEN - Is slechterik Bowman François Corteggiani's versie van Boris Boef?

RECHTS - De enige foto in het bezit van Wilson waarop hij samen met Jean Giraud *(links)* te zien is. In het midden staat Cefn Ridout, een stripjournalist en vriend van Wilson. Deze foto is genomen in de jaren 1980 tijdens een stripbeurs in Londen.

moesten soms maanden op zijn scenario's wachten. We waren goed bevriend met Francis Bergèse en zoals het bij hem ging... Dat zou voor ons het volgende vliegtuig terug naar Nieuw-Zeeland hebben betekend.
Charlier had altijd de meest fabelachtige excuses voor het niet leveren van scenario's. Hij leverde een opzet ook altijd aan in porties van vier of vijf pagina's, vaak weken later dan je het nodig had. Af en toe waren het zelfs halve pagina's, die hij dan tussen andere, dringender werkzaamheden door naar me opstuurde, zodat ik toch verder kon gaan. Maar, zoals ik al zei, vergeleken met anderen had ik niets te klagen.

Heb je nog speciale herinneringen aan Charlier?
Jean-Michel was een formidabele verteller. Al die uren dat we met hem hebben doorgebracht in restaurants of bij hem thuis in St. Cloud, en dan vertelde hij ons van zijn nieuwste filmproject of over 'de tijd dat'. Eén van onze eerste afspraken was in het Café de Paris aan de Champs Elysées. Wij woonden in een klein stadje in het noorden van de Provence en Parijs had voor ons nog steeds iets intimiderends, ook al hadden we het jaar daarvoor zes maanden in die stad gewoond. Ons Frans was nog minimaal en we verdienden marginaal, dus een afspraak in zo'n vermaard café maakte nogal indruk. We hadden net genoeg geld voor slechts één kop koffie! Maar toen Jean-Michel en zijn vrouw Christine even later het café binnenzeilden, deden ze er direct alles aan om ons op ons gemak te stellen.

Wanneer zag je Charlier voor het laatst en hoe hoorde je van zijn dood?
Begin 1989, toen hij en Christine ons in de Provence kwamen opzoeken. Een speciale gebeurtenis, omdat onze verhuizing naar Zuid-Frankrijk vooral aan *De jonge jaren* te danken was. Christine hield ons geregeld op de hoogte van zijn ziekenhuisopnames. Zijn gezondheidsproblemen werden nijpender. Toen Christine niet lang na hun bezoek opbelde met het nieuws dat Jean-Michel was overleden, waren we er allebei kapot van. Onze verhouding was in die laatste jaren hecht geworden.

Ongeloofwaardige scenario's

Hoe werd François Corteggiani de opvolger van Charlier?
François was een groot bewonderaar van zijn verteltechniek. Het lag dus voor de hand hem te vragen *De jonge jaren* over te nemen. Jean-Michel had al een groot gedeelte van *De helse trein* ingedeeld en uitgeschreven en François heeft het verhaal vervolgens ongeveer vanaf het midden afgemaakt.
Voor *Arizona Love* uit de hoofdreeks ligt de zaak wat gecompliceerder. Jean-Michel stierf na pagina 22. Toen Janet en ik zo rond mei 1989 in Parijs bij Giraud op bezoek waren, liet hij ons een paar van de eerste pagina's van *Arizona Love* zien. Die waren heel anders dan de beginpagina's in het uiteindelijke album. Ik weet zeker dat Jean Giraud op z'n minst een paar pagina's met Blueberry en Chihuahua Pearl hertekend heeft.

Wiens idee was het Buster Keaton te gebruiken in *De genadeloze achtervolging* (eerste plaatje van pagina 36a), het eerste officiële Corteggiani-album na *De helse trein*?
Ik ben een grote Buster Keaton-fan en toen François voorstelde hem in dat verhaal te verwerken vond ik het een geweldig idee! Charlier had als vertrekpunt voor zijn scenario voor *De helse trein* dezelfde episode uit de Amerikaanse Burgeroorlog gebruikt als Buster Keaton in zijn film *The General*. Hoewel de twee verhaallijnen qua stijl en inhoud zeer verschillend zijn, kon het niet anders of we moesten

Buster een keer een gastrol geven. Bovendien had *The General* me onschatbare diensten bewezen als referentiemateriaal en weet ik zeker dat Jean-Michel het had goedgekeurd.

Wat vond je van Corteggiani's cartooneske lay-outs, vergeleken met Charliers tekstuele scenario's?
Ik moest er altijd erg om lachen. Het was grappig om een realistische reeks als *Blueberry* zo getekend te zien. Al zorgde ik er wèl voor dat het cartooneske niet terug te vinden was in de uitgewerkte pagina's. Wat ik vervelend vond, waren de cartooneske scenario's waarin steeds meer vuistgevechten, toevalligheden en theatrale situaties binnenslopen. De laatste druppel was het voorstel van Giraud om Bowman weer tot leven te brengen voor 'mijn' Emmet Walsh-verhaal. Bowman sterft aan het einde van *De prijs van het bloed* en ik heb een grondige hekel aan dat soort kunstmatige herintroducties van personages die allang dood en begraven zijn. Ik heb begrepen dat Bowman later toch weer op wonderbaarlijke wijze is opgedoken. Ik ben blij dat ik er niets meer mee te maken heb!

Volgens mij is Bowman Corteggiani's versie van Boris Boef voor zijn realistische verhalen. Hij heeft niet voor niets veel bijgedragen aan *Le Journal de Mickey!*
Ja! Nu je het zegt, Bowman LIJKT ook op Boris Boef. Ik heb hem beslist niet zo ontworpen, hoewel ik natuurlijk altijd wat van François' lay-outs kan hebben meegekregen!

De kritiek op Corteggiani luidt dat zijn scenario's vaak geen steek houden en dat ze daarom niet met die van Charlier te vergelijken zijn.
Niemand kan een serie als *De jonge jaren* halverwege een verhaal overnemen en vervolgens het niveau van een meesterverteller als Charlier evenaren. In die gegeven omstandigheden heeft François uitstekend werk geleverd. Het was niets voor niets dat hij zich in eerste instantie terughoudend opstelde tegenover het overnemen van de serie. Maar het is geen geheim dat ik ongelukkig was met enkele van zijn latere scenario's. Mede daarom heb ik na *De prijs van het bloed* Giraud benaderd met de vraag of ik het volgende album zelf mocht schrijven. Ik vond dat de serie haar meest interessante elementen – realisme, gevoel voor plaats, emotie – had verloren. Ik wilde Blueberry terugzetten in de gebeurtenissen van zijn tijd, in de realiteit van de Burgeroorlog. En ik wilde personages introduceren die om meer emotionele betrokkenheid vroegen. Giraud was het hier helemaal mee eens. Helaas is er niets van terechtgekomen.
Bij een belangrijke en populaire serie als *Blueberry* spelen veel meer factoren een rol dan alleen de wensen van de makers. Vooral na de dood van Charlier raakten een heleboel mensen bij het besluitvormingsproces betrokken, wat onvermijdelijk veranderingen in de serie met zich meebracht. Ik heb mijn deel eraan kunnen bijdragen, nu is het in handen van anderen. Laat de lezers zelf bepalen wat ze ervan vinden...

Het verhaal dat je had geschreven, heette *Emmet Walsh*. Waar ging het over?

BOVEN - **Pagina uit *Judge Dredd: Relentless*. Volgens Wilson zijn beste *Judge Dredd*-verhaal voor het tijdschrift *2000AD*.**

LINKSBOVEN - ***Blueberry*-prent in gelimiteerde oplage.**

LINKS - **Karakterschets van de figuur TC Baddie voor *Tor Cyan*. Kort hierna werd *2000AD* verkocht en konden verhaal en tekeningen in de ijskast.**

BOVEN - Strippagina van de prijswinnende Nieuw Zeelandse korte film *Run*.

In het verhaal zou Blueberry voor de verandering meer op de achtergrond meedoen. Emmet Walsh was het centrale personage, een jongen die bij zijn moeder in de bossen woont en van heldendaden droomt. Hij wil het huis verlaten en in de oorlog vechten, aan de kant van de Zuidelijken. Aan het begin van het verhaal redt Blueberry hem uit een benarde situatie met een bende geharde veteranen. Door Emmets naïeve kijk op de oorlog wordt Blueberry, die weet hoe hachelijk de situatie voor het Zuiden is in deze late periode van de oorlog – het verhaal speelt zich af na *De prijs van het bloed* – gedwongen na te denken over zijn eigen gevoelens over de oorlog, de gevolgen ervan voor het Zuiden en zijn betrokkenheid bij de vernietiging van zijn jeugd.

Emmet bewondert Blueberry's 'Zuidelijke heldhaftigheid', maar weet natuurlijk niet dat Blueberry voor generaal Grant achter de linies werkt en in feite dus een spion voor het Noorden is. Uiteindelijk raken ze samen betrokken bij het Beleg van Atlanta en alle verschrikkingen die daarbij horen.

Omdat ik weinig ervaring had als scenarist, moest ik uitgeverij Dargaud (die de rechten van Novedi overnam. Red.) ervan zien te overtuigen dat ik wist wat ik deed. Het scenario is dan ook meermalen herzien. Dargaud wilde bij voorbeeld twee extra beginpagina's, omdat zij wilde dat Blueberry op de eerste pagina verscheen, terwijl die in mijn versie pas op pagina 5 of 6 tevoorschijn komt. Uiteindelijk introduceerde Giraud zoveel nieuwe elementen dat het hele Emmet-idee steeds meer op de achtergrond raakte en tenslotte uit het zicht verdween.

Was dat voor jou de reden om een punt te zetten achter *De jonge jaren* en Frankrijk te verlaten?

Voor een deel. Begin 1996 werd het Janet en mij overduidelijk dat onze positie rond *De jonge jaren* onhoudbaar werd. Ik koesterde nog een tijdje de hoop met de serie verder te kunnen gaan, maar de uitgever legde allerlei nieuwe eisen en voorwaarden op tafel. Toen ook Charliers zoon Philippe zich ermee begon te bemoeien, was voor mij de lol eraf. Dit vormde een belangrijke factor in ons besluit Frankrijk te verruilen voor Australië. Wij realiseerden ons dat de rust en het plezier die we kenden uit de tijd dat we nog met Charlier aan *De jonge jaren* werkten, niet meer zouden terugkomen. En ik heb *Blueberry* nooit enkel voor het geld willen tekenen, daarvoor was de strip te belangrijk voor me.

Blueberry is een serie die met grote regelmaat moet verschijnen. Idealiter het ene jaar een boek van Giraud en het andere jaar een album uit de *De jonge jaren*-reeks. Dat was in feite ook de gedachte achter het opnieuw opstarten van *De jonge jaren* en naderhand achter de reeks *Marshal Blueberry* met William Vance als tekenaar. En wat gebeurt er? Na twee delen stopt Vance er al mee, en pas jaren later verschijnt er nog een derde album van Giraud en Michel Rouge. Het probleem met *Blueberry* is dat er teveel mensen controle over willen uitoefenen en dan domme besluiten nemen. Ik wilde daar niets mee te maken hebben. Desondanks prijs ik mezelf gelukkig dat ik de kans heb gekregen een rol te spelen in wat nu een gouden tijdperk van de Franse strip lijkt te zijn geweest.

Volgens Corteggiani vormen hij en Michel Blanc-Dumont, die het stokje bij *De jonge jaren* van jou overnam na *De prijs van het bloed* (1994), een team en was dat met jou niet zo. Wat vind je van deze opmerking?

Dat verbaast me. Ik heb toch lange tijd met hem samenge-

BOVEN - Omslag-illustratie van *Hellgirl* voor het Melbournse *MacIntosh User Group Magazine*, als eerbetoon aan Mike Mignola (*Hellboy*).

werkt, en niet alleen aan *Blueberry*. We hebben ook nog twee avonturen van de serie *Thunderhawks* gemaakt. Wist je overigens dat het originele scenario hiervan in de Eerste Wereldoorlog begon. Uitgeverij Soleil meende echter dat oorlogsverhalen in die tijd niet populair genoeg waren. Nadat ik de eerste acht pagina's had getekend, moest Corteggiani het script aanpassen en liet de 'vliegende grensbewakers' begin jaren 1920 in de VS opdraven.

Jonge jaren

Kun je ons iets over je jeugd in de jaren 1950/1960 vertellen?

Ik heb een doorsnee Nieuw-Zeelandse jeugd in Christchurch gehad. Er waren altijd strips in de buurt, vooral via mijn oudere broer, en ik was vooral dol op Britse series, zoals *War Picture Library*, *Battle Picture Library* en *Air Ace* en *Dan Dare* uit het blad *Eagle*. Amerikaanse comics, superhelden en zo, interesseerden me niet echt! Ik volgde in 1967/68 een opleiding aan de Christchurch School of Art, waar ik me specialiseerde in fotografie. Daarna werkte ik als fotograaf en als parttime vormgever bij het lokale tv-station. In de jaren 1970 heb ik nog allerlei baantjes gehad als motorsportjournalist, sciencefiction-boekverkoper en reclametekenaar. Ik ben ook strips gaan tekenen, in eerste instantie sciencefiction, daarna over andere onderwerpen.

LINKS - Janet, Geof Darrow en Colin op een Franse stripbeurs.

Omdat het moeilijk was om strips te publiceren startte ik in 1977 met het undergroundblad *Strips*. Hierin konden tekenaars uit Nieuw-Zeeland hun werk kwijt. Ik heb er zelf bij voorbeeld ingestaan met *The Sound of Thunder*, een strip over de Boerenoorlog.

Werd je al vroeg door Girauds stijl beïnvloed?

Ik heb Girauds werk voor het eerst gezien in het Zwitserse tijdschrift *Graphis*, in een speciaal nummer over strips, ergens rond 1976. Dat waren losse plaatjes, geen verhalen, maar die maakten veel indruk op me. Ik heb vervolgens een exemplaar van *Arzach* gekocht en dat vond ik een openbaring. Daarna volgde de aanschaf van *Chihuahua Pearl* en nog een paar andere *Blueberry*-albums. Dus ja, een bepaalde invloed zullen zijn strips zeker hebben nagelaten.

Hoe en wanneer heb je je vrouw Janet Gale ontmoet?

Via gezamenlijke vrienden in 1979. Kort daarna, in 1980, vertrok ik naar Londen. Janet vond mij het risico waard en volgde me een paar maanden later. Sindsdien zijn we altijd samen. Zij is begonnen met inkleurwerk toen we aan *Rael* werkten.

Wat deed je besluiten om naar Europa te gaan ?

In Nieuw-Zeeland hoor je over allerlei interessante zaken,

BOVEN - **Pagina uit de serie *Point Blank* uit 2003 op scenario van Ed Brubaker.**

RECHTS - **Omslagillustratie voor *Starwars: Rebellion*.**

alleen je ziet ze daar niet. Ik vond het tijd worden om elders in de wereld te gaan kijken. Ik was ook razend benieuwd naar de Europese stripindustrie. Zoiets ontbrak in Nieuw-Zeeland, dat werd en wordt overspoeld met Amerikaanse en Engelse strips. Er zijn wel goede eigen strips, maar het land is te klein om ooit een eigen 'industrie' te ontwikkelen.

Koos je voor Londen in plaats van Frankrijk of België omdat je de Britse strips beter kende of was het een taalkwestie?
Voor Nieuw-Zeelanders gold Londen destijds als de meest voor de hand liggende keuze. Mijn idee was ook om hier een paar jaar geld te verdienen en dan terug te keren naar Australië. In Londen probeerde ik werk te krijgen bij reclamebureau's. Ik was dan wel erg geïnteresseerd in Europese strips, maar ik had bij mijn vertrek niet het idee dat ik er in Europa mijn brood mee kon verdienen. Maar in Londen bleken de Britse comics bezig aan een revival en ik kon aan de slag bij het weekblad *2000AD*.
Na een tijdje begon het weer te kriebelen en bedacht ik me dat ik graag in Frankrijk wilde werken. Janet en ik zijn toen als toerist voor korte tijd in Parijs gaan wonen en hebben er de eerste contacten met uitgevers gelegd.

Je werkte voor *2000AD* aan de strip *Judge Dredd*. Wat deed je precies?
Ik was zo'n drie à vier maanden voor *2000AD* aan de slag en werd toegelaten tot het selecte team dat aan *Judge Dredd* werkte, hun meest populaire reeks. De redactie zocht naar nieuwe series die de populariteit van Dredd zouden evenaren en had Gerry Findlay-Day en Dave Gibbons opdracht gegeven voor een nieuwe strip met de naam *Rogue Trooper*. Dave – dit was vóór *Watchmen* – had er een uitgewerkt ontwerp voor gemaakt, maar was niet in staat de zes pagina's te tekenen die het blad elke week nodig had. Ik werd gevraagd bij te springen en zoals bij *2000AD* gebruikelijk is, werkten we daarna apart aan onze eigen verhalen, die dan om en om gepubliceerd werden.

Van *Rogue Trooper* naar *In de schaduw van de zon* bij Glénat als eerste Franse uitgeverij: was dat geen grote stap?
Toen Janet en ik bij Franse uitgevers langsgingen, nam ik altijd de *Rogue Trooper*-pagina's mee waaraan ik die week werkte. Alleen, die Franse uitgevers kenden *2000AD* niet echt, en de pagina's waren ook nog in het Engels. Het werd me duidelijk dat ik iets moest maken dat meer 'Frans' was, 46 pagina's èn in kleur. Dat is *In de schaduw van de zon* geworden: andere koek dan de zespagina-verhalen in zwart/wit die ik gewend was te produceren. Daarom kwam er op verzoek van Janet en mij in het contract met Glénat te staan dat er maar drie albums zouden verschijnen. Een grote vergissing!

Jullie woonden in de Provence. Waarom juist daar?
Als je van de andere kant van de wereld komt, waarom zou je dan NIET in de Provence willen wonen! Het is een heerlijke plek. Door alle problemen begin jaren 1980 met het krijgen van verblijfsvergunningen in Europa waren we daarvoor in drie jaar tijd zes keer verhuisd. We hebben in Parijs gebivakkeerd, zes maanden in Amsterdam en ook nog eens twee jaar in Brussel! In de Provence kwam een einde aan dit gezwerf en konden we in alle rust aan *De jonge jaren* werken.
Op onze tijd in Amsterdam in 1983 kijken we met plezier terug. We woonden in de buurt van de Wallen, dus er viel genoeg te beleven. We hadden er best langer willen wonen, maar in die periode benaderden Charlier en Giraud mij voor de doorstart van *De jonge jaren van Blueberry*. Uitgeverij Novedi beloofde dat als wij naar Brussel zouden verhuizen, waar hun hoofdkwartier was, zij de immigratieproblemen

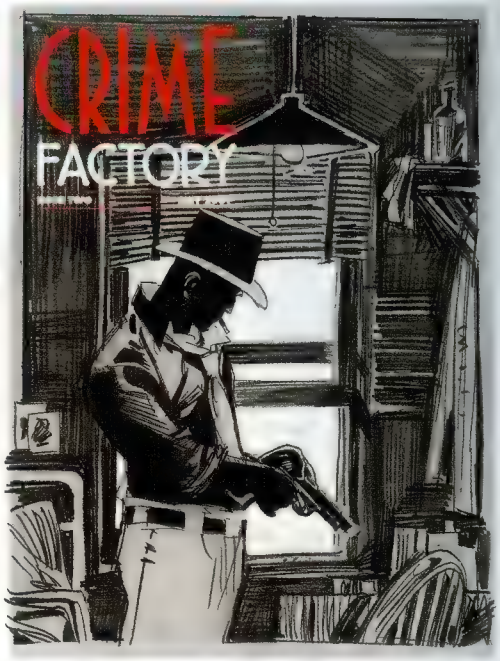

BOVEN - **Deze tekening maakte Wilson voor *Crime Factory*, een misdaadmagazine uit Melbourne; wie herkent hier *Tex Willer* in?**

LINKSBOVEN - **Deze *'warmup illustration'* van *The Losers* maakte Wilson voordat hij begon te tekenen aan de drie albums om de karakters uit de reeks beter te leren kennen.**

ONDER - **Stevige oorlogsscènes uit de hommagecomic *Battler Britton*.**

OP DE VOLGENDE PAGINA - **Losse tekening en pagina uit de gewelddadige reeks *Headshot*.**

zouden oplossen. Want wij beschikten alleen over toeristenvisa en officieel mochten we dus niet werken, al deden we dat al wel voor Glénat. Het duurde ten slotte nog een paar jaar voordat we een werkvergunning hadden.

Waarom zijn jullie in 1996 teruggekeerd naar Australië en niet naar jullie moederland Nieuw-Zeeland?
In de zestien jaar dat we weg waren uit Nieuw-Zeeland zijn veel van onze vrienden vertrokken naar Melbourne. In die tijd was dat een normale stap voor veel 'kiwi's', omdat in Australië veel meer gebeurde. Opgroeien in Nieuw-Zeeland gaf je het gevoel dat je aan het eind van de wereld leefde. Hoewel dat ten goede is veranderd, had ik niet meer de behoefte om er naar terug te keren.

Je werkt dus vandaag de dag vanuit Australië. Heb je voldoende werk?
Ja hoor. Via het internet is het contact makkelijk te onderhouden en is werk eenvoudig door te sturen. Bovendien liep mijn werk voor *2000AD*, na ons vertrek uit Frankrijk, vrij snel weer door. En ik kreeg opdrachten van uitgeverij Casterman (voor het album *Los Angeles*, op scenario van Michel Vandam, 1999) en het Italiaanse Sergio Bonelli Editore voor een verhaal van de western *Tex Willer* (*Tex – L'ultimo ribelle*, 2000. Red.). In 2001 heb ik voor uitgeverij Prestige de sciencefictionstrip *Waterratten* getekend, op scenario van Gordon Rennie, en werkte ik met John Tomlinson en Kevin Walker aan *Tor Cyan*, een serie met verbindingen naar Rogue Trooper, het personage dat ik in 1981 voor *2000AD* tekende. De cirkel is rond!
Begin 2002 klaarde ik nog een klus voor de Amerikaanse uitgever Wildstorm: de vijfdelige mini-serie *Point Blank*, op scenario van Ed Brubaker. Eigenlijk was ik tweede keus, maar Richard Corben liet het afweten. Toen ik daarna werd benaderd zag ik het als een kans om mijn naamsbekendheid op de Amerikaanse markt te vergroten. Het 'grafische roman'-achtige scenario van Brubaker gaf daarbij wèl de doorslag om de opdracht aan te nemen. Janet heeft de inkleuring gedaan voor *Point Blank*.

Het is leuk om af en toe van genre te kunnen wisselen. Als ik lang in het ene genre aan het werk ben, gaat mijn voorkeur meestal naar het andere uit! Na een jaar bedolven te zijn geweest onder de documentatie over bij voorbeeld een western voelt sciencefiction aan als vakantie.

Wat mis je het meest aan Europa?
Onze vrienden! Maar hier in Melbourne hebben we een heel relaxed leventje en zijn we gelukkiger dan ooit met onze kinderen Cody (18) en Louis (9). We hoeven nooit meer na een crisistelefoontje spoorslags naar Parijs te vertrekken!
erik.svane@stripschrift.nl

Erik Svane is journalist en schrijft tegenwoordig ook scenario's voor de stripreeks Général Leonardo *(tekeningen: Dan Greenberg, uitgeverij Paquet).*

Hard, rauw en erg brutaal. De mini-reeks Headshot *van scenarist Matz en tekenaar Colin Wilson refereert in meer opzichten naar Tarantino's* Pulp Fiction *en was één van de verrassingen van de afgelopen jaren. Daarnaast is Nieuw-Zeelander Wilson, die eigenlijk meer op heeft met Europese strips, doorgebroken in de Verenigde Staten.*

In 2004 verscheen het eerste deel van een nieuwe serie: Headshot. *Twee gewetenloze huurmoordenaars nemen het daarin op tegen twee min of meer eerlijke smerissen. Twee van hen overlijden vrij snel, terwijl de twee overblijvers wel met elkaar móeten samenwerken om te overleven. De eerste twee delen kregen de titel* Kleine vissen *en* Grote vissen, *terwijl de titel van het laatste deel perfect de korte inhoud weergeeft:* Onrust in het aquarium.

De recensies over Headshot *waren vaak lovend, maar de vergelijking met* Pulp Fiction *(1994) werd veel gemaakt. Was de referentie naar die film toevallig? Colin Wilson: 'Het eerste deel van* Headshot *zat het dichtst tegen* Pulp Fiction. *Van toeval kan je dus niet spreken. Ik heb Matz voor het eerst gezien in Angoulême. Toen sprak hij over de grote invloed van die film. Maar ook voor mij is* Pulp Fiction *één van mijn favoriete films. Toen ik het* Headshot*-scenario onder ogen kreeg wist ik meteen dat dat was wat ik wilde doen. Ach, zijn we ondertussen niet allemaal beïnvloed door Tarantino?'*

Headshot *heeft met de film ook gemeen dat het niet kiest voor goeden en slechten in de enge zin van het woord. 'Aardig moesten de vier hoofdkarakters niet zijn, wel geloofwaardig', zegt Wilson. 'In* Headshot *zijn de* good guys *nooit helemaal zuiver op de graat en zijn de* bad guys *niet alleen onmensen. Niemand is zwart of wit. In ieder van hen zit in de eerste plaats een mens. Dat zie je vooral in het derde deel, wanneer ze beseffen dat ze een pion zijn in een groter geheel en noodgedwongen met elkaar moeten gaan samenwerken.*

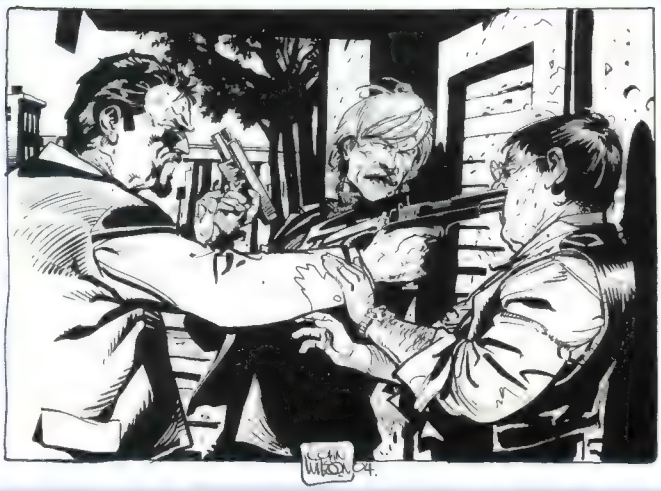

Camera

De reeks herbergt veel en lange dialogen, bruusk onderbroken door hard geweld. Dat laatste mag voor een tekenaar geen probleem zijn, paginalang dialogen slijten aan je publiek is in een strip moeilijker dan in een film. Matz waarschuwde Wilson hiervoor, maar die wilde toch zoveel mogelijk Tarantino's film benaderen. 'Ik koos voor veel camerabewegingen. Dat resulteerde in pagina's waarop soms veertien plaatjes staan. Er is die beginscène in Headshot 2 *waarin de twee killers een lange discussie in de wagen hebben. Dat gesprek lijkt eindeloos te duren. Het speelt zich af op drie pagina's, in zo'n 36 plaatjes. Maar vervelen doet het niet, omdat elke plaatje wel een ander camerastandpunt heeft en omdat de dialoog op zich zo goed is. De snelheid waarmee je dat als lezer ervaart, is voor mij een compliment.'*

Volgens Wilson is een nieuwe cyclus van Headshot *in de toekomst niet ondenkbaar en zijn er plannen voor een Engelse vertaling. Zijn vrouw Janet is overigens gestopt met de inkleuring van zijn werk. De overgang naar het digitaal inkleuren en de meer gewelddadige kant van zijn series lagen haar niet. Wilson werkt nu samen met Chris Blythe.*

AND THAT AIN'T ALL.
WHAT THE FUCK ELSE IS THERE?
WHAT THE FUCK ELSE IS THERE?
I HAD HEARD, THANK YOU. THE SHIT WE FOUND IN THE HOOKER'S APARTMENT WAS AN ORIGINAL CREATION FROM GOOD OLD JOHN PAUL TWO, MR LITTBARSKI'S DOG. COPYRIGHTED, POSTHUMOUS WORK.
YOU GOT A WAY WITH WORDS, K, YOU KNOW THAT?
AND I DID SAVE YOU THE BEST FOR THE END. THE BULLETS THAT WHACKED THE TWO DOGS CAME FROM THE SAME GUN.
JESUS CHRIST! PERRY IS NOT GOING TO BELIEVE THIS. NOT A WORD TO ANYONE, OKAY?
YEAH, YEAH. YOU GUYS ARE GOING ALL JAMES BOND ON THIS. I GET IT.
IT DOESN'T MAKE ANY SENSE. A PRO WHO TAKES A SENATOR OUT AND THEN A DOG ON THE STREET?
LET'S TALK TO LITTBARSKI.
THINKING ABOUT IT, I CAN SEE HOW YOU MAY WHACK A DOG IF YOU STEP ON ITS SHIT WITH TWO THOUSAND DOLLAR SHOES.

Concurrentie

De Nieuw-Zeelandse 'wereldreiziger' werkt tegenwoordig veel voor de Amerikaanse markt. Hoewel superhelden hem niet echt interesseren maakte hij op tekst van Ed Brubaker Point Blank *en kon hij de tekenaar van de Amerikaanse comicreeks* The Losers *een drietal maanden vervangen. 'Tot mijn grote verbazing beviel dat zo goed, dat ik meteen vroeg naar meer werk. Ik had namelijk ontdekt dat ik het snelle tempo van de Amerikaanse striptekenaars aankon en merkte op het zelfde moment dat de Amerikaanse stripmarkt in ontwikkeling is. Die markt schuift steeds meer op naar de Europese strip. Zelfs superheldenuitgevers als DC Comics bespelen die markt. Dat is een grote stap voor het Amerikaanse beeldverhaal en ik ben blij dat ik er aan mag meewerken. De superhelden krijgen eindelijk concurrentie!'*

Mijn huidige werk aan The Losers *op scenario van de Vertigo-redacteuren Andy Diggle en Jock kost veel tijd. Wilson moet per maand tweeëntwintig pagina's produceren. Verder levert hij bijdragen aan de* Star Wars*-miniseries* Rebellion, Legacy *en* Knight of the Old Republic *van uitgeverij Dark Horse. Begin dit jaar heeft Wilson nog de eerste episode van* RDD *– 'een hedendaagse actiethriller' – geschreven en voor een deel uitgeschetst. Het verhaal, dat tot een serie moet uitgroeien, draait om een radioactieve container op een schip dat de haven van Melbourne binnenvaart.*

Voorts maakte Wilson voor DC Comics/Wildstorm met Garth Innis, die eerder The Punisher *en* The Preacher *schreef, een mini-serie rond de Tweede Wereldoorlog. 'Ik tekende deze serie op een vrij ouderwetse manier, als een hommage aan de Britse strip die Garth en ik als kinderen lazen. Het karakter Battler Britton verscheen in de oorlogsboeken van uitgeverij Fleetway in de jaren 1950 en 1960. Ik heb geprobeerd de stijl van Ian Kennedy te evenaren. Dat was in die tijd de beste* tekenaar van dit soort oorlogsstrips.' GdW

De verrassend aangrijpende *graphic novel* die terecht werd bekroond met de prijs voor het beste debuutalbum Angoulême 2006!

AYA
UIT YOPOUGON

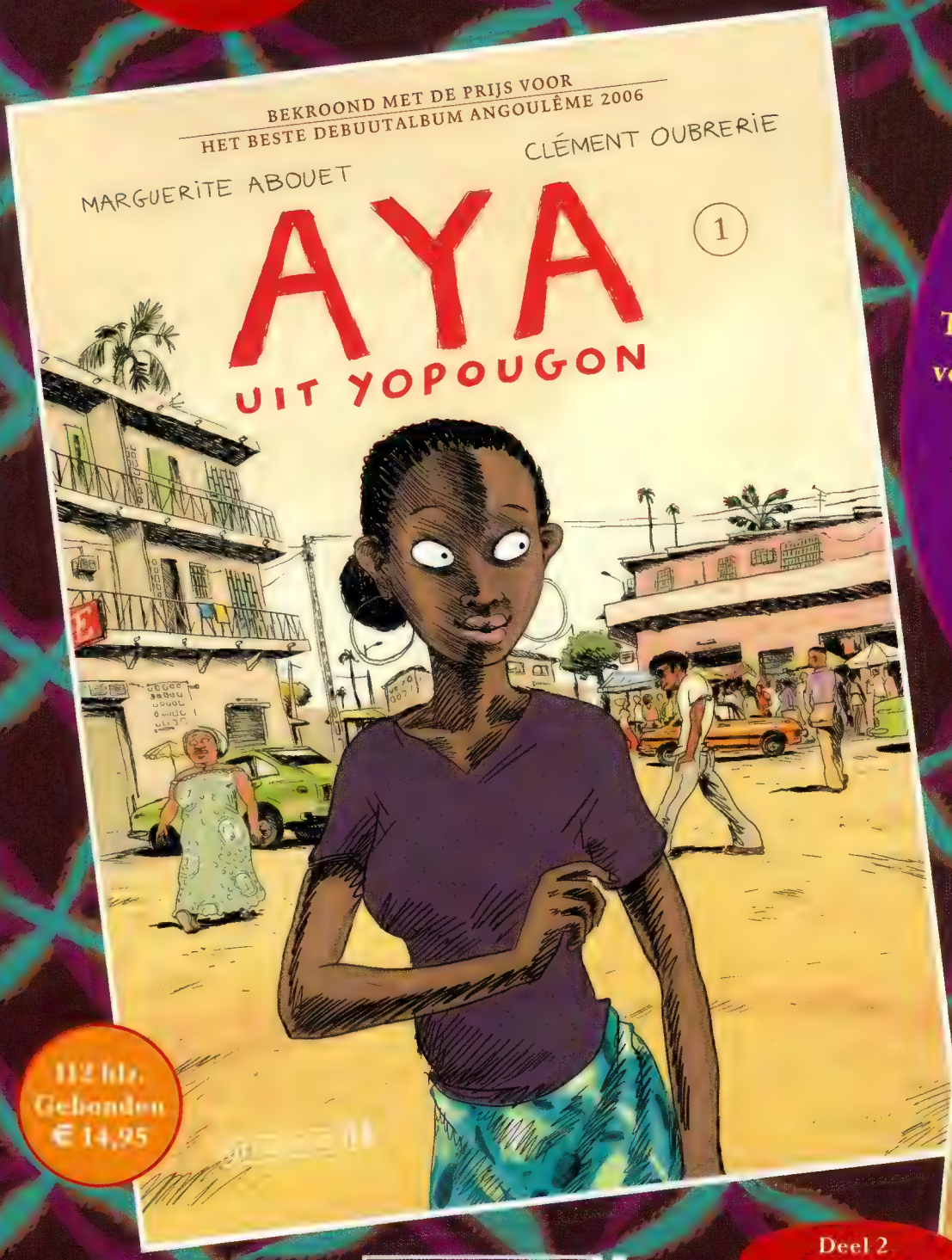

Een waarachtig literaire roman in stripvorm over liefde, lust en relaties. Tegelijkertijd biedt het verhaal een zedenschets van het alledaagse bestaan in een stad in Ivoorkust in de tweede helft van de jaren zeventig.

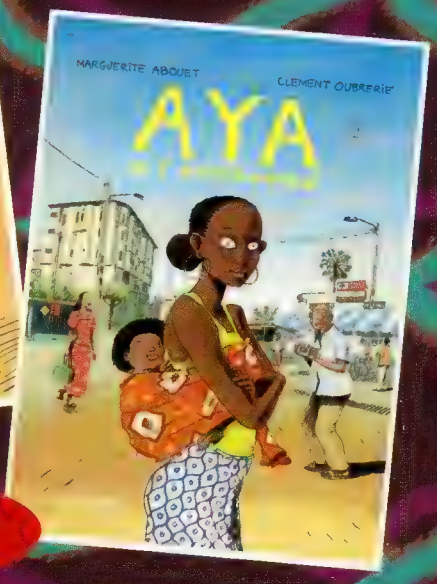

112 blz.
Gebanden
€ 14,95

Deel 2
April 2008

UITGEVERIJ L

RECHTS - De complete rol met tekeningen in de etalage tijdens de boekpresentatie vann Atheneaum Boekhandel, Amsterdam, oktober 2007. Deleo en Hulst worden één met hun onderwerp op het omslag van hun boek.

ONDER - Omslag van de Penguin-uitgave van *On the Road*, 1972.

Van de cultroman *On the Road* van Jack Kerouac zijn in stripverhalen diverse sporen terug te vinden. Het Nederlandse duo Auke Hulst en Raoul Deleo hebben van deze beatbijbel vijftig jaar later een echte strip gemaakt. Alhoewel, hun bewerking, *De eenzame snelweg – In het spoor van Jack Kerouac*, lijkt op een tekststrip, maar schrijver Hulst en tekenaar Deleo hebben ieder hun eigen verhaal gemaakt.

RECHTS - Door Raoul Deleo ontworpen tekenkist.

In 1957 verscheen de Amerikaanse roman *On the road*, van Jack Kerouac, een schrijver van Frans-Canadese afkomst. Het zou zijn belangrijkste boek worden, niet alleen voor hem, maar ook voor zijn generatie, en voor veel groepen lezers daarna. Het woord *beat* viel, waarschijnlijk bedacht door Jacks vriend Herbert Huncke, en sindsdien zijn Kerouacs boek en de *beatgeneration* definitief met elkaar verbonden.

Dit boek staat sindsdien steeds maar weer op boekenplankjes van steeds maar weer nieuwe 'jongeren', 'hippies', 'dropouts' of welke etiketten de buitenwacht voor hen ook voor handen heeft. *On the Road* is uitgegroeid tot een *cultroman*, een orakel waar vriendengroepjes al vijftig jaar uit kunnen halen wat ze erin zien, met als gemeenschappelijke factor dat de 'maatschappij' afgewezen wordt. Zo bezien is het een wonder, dat deze beatbijbel nu pas verstript is, en nog wel door landgenoten!

Aardige jongens

De nieuwste vertaling in het Nederlands, die overigens ook *On the Road* heet (maar vroeger als *Op weg* en *Onderweg* op de markt kwam) heeft op het omslag een Amerikaanse automobiel staan. In zo'n automobiel trekt Kerouac kriskras door Amerika. Voor de duidelijkheid: Kerouac is dan al dertig jaar oud, een leeftijd waarop je in de jaren 1950 (en zeker de Amerikaanse jaren 1950!) geacht werd een vaste baan en een dito gezinsleven te hebben. En dat is nu precies wat hij niet wil of kan. Schrijven kan hij wel. Allicht leerde hij wat van latere beroemdheden als Allen Ginsberg en William Burroughs, die hij tijdens z'n studie ontmoet. Toch wil het

Jack Kerouac On the Road als asfaltstrip

DOOR **WILLARD MANS**

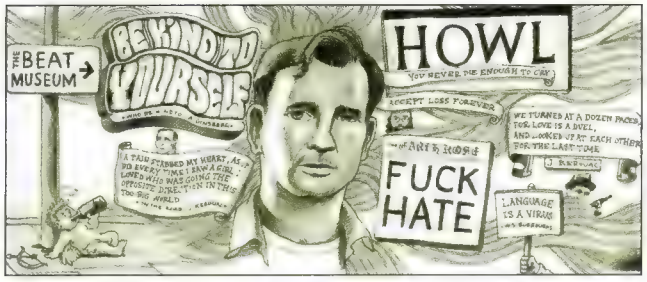

BOVEN - Tekenaar Raoul Deleo bij de presentatie van *De eenzame snelweg*.

LINKS - Portret van Jack Kerouac door Raoul Deleo.

verhaal dat hij over zijn reizen wil schrijven maar niet lukken. Pas als hij Neal Cassady ontmoet, medezwerver, drinkebroer en gedroomde held, gaat de knop om. Letterlijk achter elkaar typt hij in drie weken de definitieve versie van *On the Road* ('Dat is geen schrijven, maar typen', meesmuilt Truman Capote later). Om maar niet te hoeven stoppen gebruikt hij rollen papier (het einde van de rol werd door de hond aangevreten en is verloren) en af en toe een pilletje om wakker te blijven. Deze snelheid vinden we terug in de beroemde stijl van het boek: de term '*stream of consciousness*', stroom van bewustzijn, is ervoor bedacht.

In het verhaal beschrijft Kerouac de avonturen van twee vrienden, Sal Paradise (Jack zelf) en Dean Moriarty (Neal Cassady). Er is geen geld, ze liften, klimmen in goederentreinen, drinken goedkope drank, zitten kansloos achter vrouwen aan. Een leven waar je tegen moet kunnen, en dat kan Dean/Neal beter dan Jack/Sal, die de gemankeerde blijft, nooit helemaal één met zijn bestaan. De vriendschap tussen de twee lijkt erg op de die in het vriendengroepje rondom de legendarische uitvreter in de boeken van de Nederlandse schrijver Nescio: 'Jongens waren we, maar aardige jongens'. Ook daar is er maar één die volkomen onthecht is en leeft bij de dag: de uitvreter is Dean Moriarty (alias Neal Cassady), de ideale held van menig balende jongere. Zó willen ze allemaal wel zijn, maar tussen droom en daad staan ambities in de weg, en materieel gewin.

Terug naar het omslag met die automobiel. De lezer/kijker ziet zichzelf in de zijspiegel! Een betere illustratie van het voor-elk-wat-wilskarakter van het boek is er niet. Jazzliefhebbers zien er hun muziek in beschreven, de hippies wilden ook weg uit de bekrompen jaren 1950, Zenboeddhisten zagen een zielsverwant. En zo hoort het ook in een cultboek.

Ook Kerouacs verdere carrière droeg daaraan bij: hij schreef nog een paar boeken, maar haalde nooit meer het succes van *On the Road*. Hij dronk teveel, werd rechts, haatte hippies, draaide nooit popmuziek, ruziede met iedereen en stierf berooid in 1969.

Kerouac en de strip

Adrian Tomine is een jonge stripmaker uit Amerika die, publicerend bij de Canadese uitgeverij Drawn & Quarterly, inmiddels is doorgebroken bij het grote publiek. Ook in Nederland is zijn ster rijzende: zijn album *Tekort* is bij uitgeverij Oog & Blik in Nederlandse vertaling verschenen. Hij begon met strips tekenen toen hij studeerde en gaf zelf gekopieerde boekjes uit onder de titel *Optic Nerve* (later gebundeld onder de titel *32 Stories*). Die verhalen geven een mooi overzicht van Tomine's ontwikkeling als tekenaar. De eerste schetsen zijn grof, met vlekkerige ballpointlijnen onder de xerox gelegd, het laatste deeltje, nummer zeven, is strakker getekend en gedrukt, meer in de stijl van Daniel Clowes. In deel 4 staat een verhaal over Kerouac, Adrians eerste en laatste poging om biografische non-fictie te tekenen, zegt hij in een toelichting. Het heet *Kerouac's Life with Comics*. Tomine was waarschijnlijk in aanraking gekomen met Kerouac tij-

Deleo

Raoul Deleo, pseudoniem voor Raoul de Leeuw, is vooral bekend als illustrator. In 1995 won hij de jaarprijs van de Vereniging van Nederlandse illustratoren.
Hij werkte voor tijdschriften als *Vrij Nederland*, *VPRO-gids* en *Rails*; en maakte animatie-commercials. Rondom zijn tekenfilm *Rufus* ontstond een fraaie mystificatie: deze zou door opa De Leeuw gemaakt zijn. Deze mogelijkheid houdt Raoul met Disneyaans genoegen open.

RECHTS - De drie reizigers raken hun grip op de realiteit een beetje kwijt.
ERNAAST - Fraaie, filosofische pieker van Deleo: Ik teken, maar wie of wat laat mij tekenen?

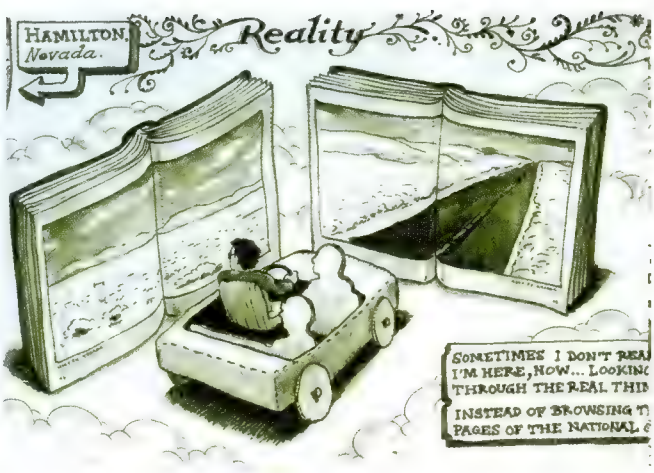

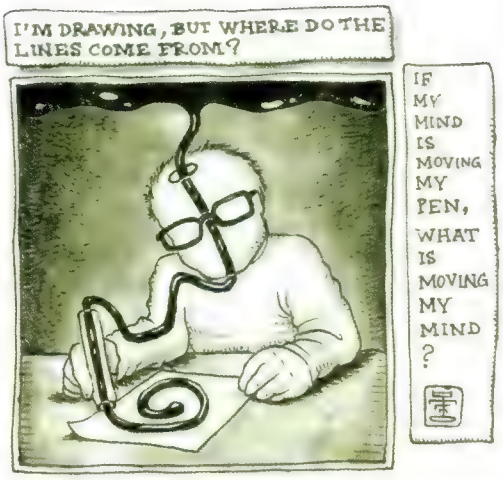

dens zijn studie letterkunde. Hij tekent de jonge Kerouac, die eveneens stripjes tekent, geïnspireerd geraakt door zijn oudere broer. Wanneer die overlijdt, stapt hij over op proza, maar de invloed van de stripjes uit zijn jeugd blijft aanwijsbaar, tot in *On the Road*.

De invloed van Kerouac op Tomine houdt na deze 'biografische' schets niet op. Wanneer hij met dit deeltje vier naar de kopieerwinkel wil, heeft hij nog een pagina over. Hij tekent ter plekke *Train I Ride*, dat hij het mooiste verhaal uit die tijd vindt. Dit verhaaltje, over een eenzame reiziger die een enkeltje koopt, weg van huis en haard op weg naar een onzekere toekomst, is een samenvatting van *On the Road* in vier veelzeggende plaatjes.

Adrian Tomine heeft het belang van strips voor Kerouac verbeeld, en we zien dat Kerouac hem heeft gevormd. Wie overigens meer wil weten over het vooroorlogse milieu waaruit de Frans-Canadese Kerouac (vandaar die naam) afkomstig is, die leze het bejubelde *Magasin General* van Régis Loisel en Jean-Louis Tripp, dat in deze kringen speelt. Een andere verwijzing naar Kerouac, zij het summier, is te vinden in de reeks *XXe ciel.com* van Yslaire. Daarin ontmoet hoofdpersoon Eva tijdens haar leven tal van bekende mensen, waaronder de schrijver.

Rails

Als zo'n belangrijk boek als *On the Road* vijftig wordt, is dat een voor de hand liggende aanleiding om de waarde ervan opnieuw te toetsen. Dit leverde in 2007 allerlei eerbetonen op, alle vormgegeven middels een nieuwe reis in Kerouacs voetsporen. Het werd dus druk op de Amerikaanse wegen. Vlaming Frank Albers publiceerde *Beatland: On the Road vijftig jaar later*. Hij is vooral op zoek naar het Amerika van toen en nu. Kerouacs Amerika is 'cold war en bebop', typeert Albers, nu is er 'war on terrorism en hiphop' (zie ook zijn weblog: *http://frankalbers.blogspot.com*).

Behalve Albers ging de Amerikaanse auteur Charles Sennot op pad. Hij trachtte in *The Beat Goes On* sporen van Kerouacs Amerika te vinden. In Nederland kwam schrijver/journalist Auke Hulst op hetzelfde idee. Maar wie ging dat betalen? Het treintijdschrift *Rails* wilde wel voor zoete lieve Gerritje spelen, en stelde voor dat illustrator Raoul Deleo mee ging. Dit veelgelezen (en meest gestolen) blad had namelijk een jaren 1950-special in gedachten, waarin delen van *De eenzame snelweg*, zoals de boekuitgave heet, dan ook deze zomer voorgepubliceerd werden. Grappig is dat de *fifties* nu trendy zijn, terwijl die periode toen als uitermate beknellend ervaren werd, zoals blijkt uit Kerouacs leven ('De jaren vijftig: een

Kerouac's life with comics
A TRUE STORY ABOUT THE AUTHOR OF ON THE ROAD & THE DHARMA BUMS
AROUND THE AGE OF TEN, JACK KEROUAC DISCOVERED COMIC BOOKS. SOMEWHAT OF A LONER, HE'D SPEND MANY AFTERNOONS READING THE GREEN HORNET AND THE SHADOW, OR SEARCHING THE MAGAZINE RACKS AT THE CANDY STORE FOR A NEW ISSUE.
IN 1926, GERARD DIED AFTER A LONG BOUT WITH RHEUMATIC FEVER. JACK WORKED RELENTLESSLY ON HIS COMICS, PARTIALLY FOR HIS OWN ENJOYMENT, BUT ALSO IN MEMORY OF HIS DECEASED INSTRUCTOR.
KEROUAC LATER BEFRIENDED ANOTHER INTROVERT, BILLY CHANDLER. CHANDLER WAS ALSO A CARTOONIST, TALENTED AND IDEALISTIC. HE TOLD KEROUAC THAT, AS CARTOONISTS, THEY'D BE ABLE TO AVOID THE GRIND OF LABOR AND JUST DRAW.
YEAH, WE'LL SIT AROUND THE GREEN JUNGLES OF GUATEMALA...
ALONG WITH HIS NEIGHBORS, KEROUAC TOOK TO RUNNING IN THE STREETS AT NIGHT DRESSED IN HOME-MADE COSTUMES, PRETENDING TO BE HIS CARTOON HEROES. HE EVEN WENT SO FAR AS TO PERFECT HIS OWN "SUPER-POWER."
SPITTING KEROSENE ACROSS A MATCH
INSTRUCTED AND INSPIRED BY HIS OLDER BROTHER GERARD, KEROUAC BEGAN DRAWING HIS OWN COMICS. HE FIRST COPIED THE SHADOW, AND LATER CREATED HIS OWN CHARACTERS, COUNT CONDU AND DR. SAX.
KEROUAC EVENTUALLY MOVED ON TO HIS MORE FAMOUS FORM OF WRITING, BUT THE INFLUENCE OF THE COMICS STAYED WITH HIM THROUGHOUT HIS LIFE. HIS BOOK DR. SAX WAS BASED ON HIS CHILDHOOD AND THE MYSTERIOUS CHARACTER HE CREATED.
ALSO, THE IMAGE OF A SHADOW-LIKE FIGURE APPEARED IN DRAFTS OF ON THE ROAD, AS WELL AS KEROUAC'S RECURRING DREAMS AND VISIONS.
A192
REFERENCES: MEMORY BABE by GERALD NICOSIA, and KEROUAC: A BIOGRAPHY by ANN CHARTERS.

RECHTS - Adrian Tomine toont ons de striptekenende Jack Kerouac in zijn gefotokopieerde *Optic Nerve*.

bom erop', zei Maarten van Rossem op de crematie van Jan Wolkers).
De plannen werden gesmeed, de tickets gekocht en een auto gehuurd. In het voorjaar van 2007 vertrokken Auke Hulst en Raoul Deleo met chauffeur en broer Hans Hulst naar New York om een paar weken later in het Beatmuseum in San Francisco aan te komen. Voor *De eenzame snelweg* had Deleo een effectief plan in gedachten: hij wil niet 'zomaar' illustreren maar een letterlijke strip (strook) maken, indachtig Kerouacs aan elkaar geplakte typevellen. Een goede ingeving, omdat in de loop van zijn strip de strook papier samenvalt met de getekende asfaltstrook en zo de kern van *On the Road* zichtbaar maakt.

BOVEN - Omslag van *Rails* met collage van afbeeldingen uit *De eenzame snelweg*. Rechts in het midden wordt *tumbleweed* (= bol onkruid en takken) Bob Ross, die op zijn beurt ook geüpdatet is.

TRAIN I RIDE
THERE WAS NO ONE TO SAY GOOD-BYE TO. I JUST PACKED WHAT I NEEDED AND STARTED WALKING.
I SAT IN THE DEPOT FOR THREE HOURS BEFORE I BOUGHT A TICKET AND BOARDED A TRAIN HEADED NORTH.
ROUND TRIP?
UH, NO... ONE WAY PLEASE.
I HAD NO SET DESTINATION, NO ONE WAS WAITING FOR ME, I HAD NO IDEA WHERE I'D SLEEP THAT NIGHT.
BEHIND ME WAS A STEADY JOB AND A DECENT APARTMENT. AHEAD WAS THRILLING UNCERTAINTY.

LINKS - *Train I Ride*, een samenvatting van On the Road in vier veelzeggende plaatjes door Adrian Tomine.

De eenzame snelweg

Het eerste wat je denkt als je *De eenzame snelweg* ter hand neemt, is dat het eruit ziet als een echte ouderwetse Nederlandse tekststrip. Een 130 pagina's tellende pocket met de tekeningen bovenaan de bladzijden en onderaan de tekst van Auke Hulst. Maar daarmee houdt elke vergelijking met *Bommel* cum suis op. Hulst en Deleo maken elk hun eigen verhaal, in hun eigen tempo. Strip en tekst per bladzijde lezen werkt niet. Je moet kiezen.
Zelf zegt Deleo hierover: 'Ik denk dat in ieder geval het beste is dat je eerst één van de twee in zijn geheel leest en daarna de ander. Het zijn namelijk wel twee op zich zelf staande verhalen. Ik kan me wel voorstellen, dat wanneer je eerst de tekst leest, je daarna meer lagen ontdekt in mijn tekeningen. Maar ook andersom kunnen mijn tekeningen her en der een wel-

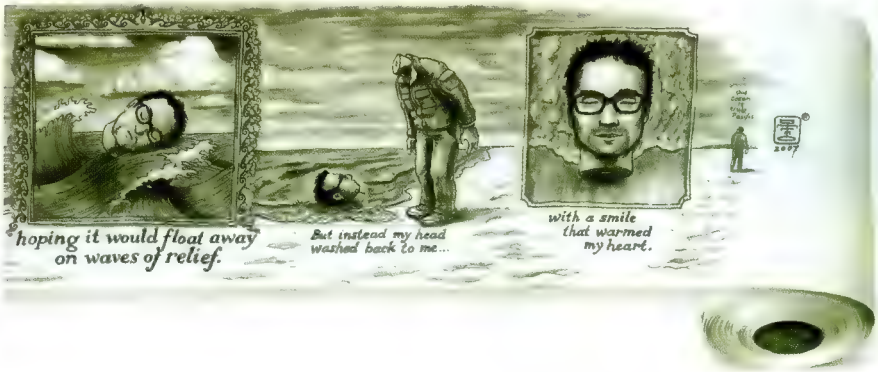

ONDER - De reis heeft toch louterend gewerkt, blijkt op het einde van de rol.

BOVEN - Fragment uit de makimono *Nocturne* van Frans Masereel, uit *Frans Masereel*, Museum voor schone kunsten, Gent, Cahier 6, 2005.

kome aanvulling zijn op de tekst. Maar meer nog dan de tekst volgen mijn tekeningen een niet vooraf bewust opgezet verhaal. Het geheel van mijn beelden is echt een aaneenschakeling van spontaan in mij opgekomen gedachten en zich aan mij voordoende belevenissen of associaties. Daardoor is er wat lastiger een verhaallijn in te ontdekken als je het vergelijkt met de tekst.' Hij stelt dat Hulst zijn verhaal bewuster heeft gestructureerd door correcties in de tekst aan te brengen en volgordes te veranderen. Die mogelijkheid zat er voor Deleo niet in, gezien zijn aanpak. 'Ik merkte wel dat naarmate ik langer aan het tekenen was, ik zorgvuldiger werd en bewuster beelden in een bepaalde volgorde vastlegde. Volgens mij is dit ook te zien in de stijl van tekenen.'

Makimono

In Japan bestond de getekende rol al langer. Strippeetvader Frans Masereel maakte in de jaren 1930 in deze vorm al een paar prachtige 'strips' (in Japan makimono's genoemd), die door het ontbreken van kaders vragen om een associatieve manier van lezen. Is de lezer daar eenmaal in geslaagd, dan wordt hem een ongekende leessensatie deelachtig. Bezoekers van de grote Masereel-tentoonstelling in Gent (2005) kunnen dit beamen: daar was de makimono *Nocturne* te zien. Deleo ziet wel een link tussen Kerouac en de makimono: 'Hij was erg bezig met het boeddhisme. Het is niet ondenkbaar dat hij op die manier de makimono's is tegen gekomen en dat deze mede zijn idee hebben ondersteund om op een rol papier te gaan typen.'

Het is hierboven al gezegd, in *On the Road* speelt onthechting een belangrijke rol. De hoofdpersonen willen de knellende banden met de burgerlijke maatschappij verbreken.

Deleo heeft dit vaak vergeten aspect met meerwaarde gevisualiseerd. Eerst rijdt hij met tientallen stekkers aan zijn lijf door Amerika. De stekkers zijn dan wel niet verbonden, maar ze zijn er wel degelijk. Pas als hij de stekkers uit zijn eigen lijf trekt, ontstaat er rust. Zoals Hulst schrijft, maar dan weer ergens anders: 'Dat is het nieuwe *On the Road*, hengelen naar wifi, in plaats van naar een lift.

Met deze getekende *De eenzame snelweg* hebben Raoul Deleo en Auke Hulst een originele duit in de herdenkingszak gedaan. Dat zijn beste boek zelf niet verstript, maar nagestript is, zou Kerouac deugd hebben gedaan.

willard.mans@stripschrift.nl

ADVERTENTIE

KLASSIEKE FANTASY

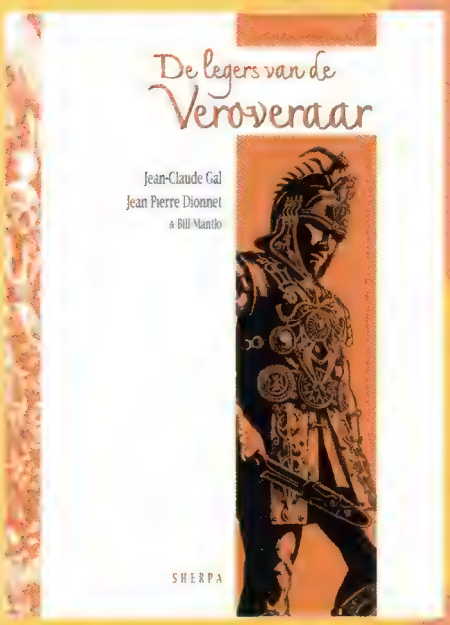

GAL & DIONNET
88 PAGINA'S ZWARTWIT
€ 29,95
ISBN 978-90-75504-93-4

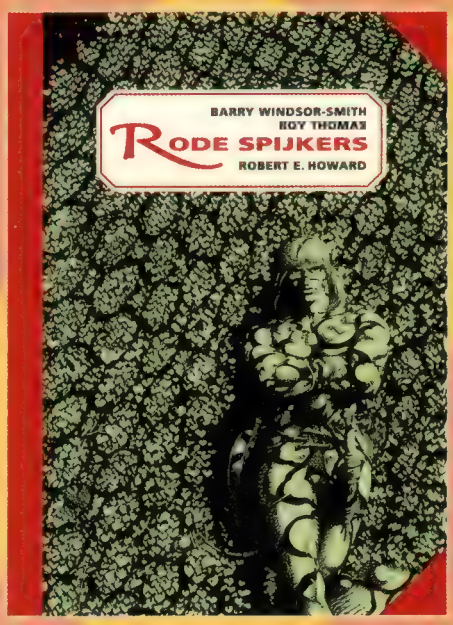

WINDSOR-SMITH & THOMAS
88 PAGINA'S ZW-W/KLEUR
€ 34,95
ISBN 978-90-75504-92-7

ANDREAS
160 PAGINA'S ZW-W/KLEUR
€ 39,95
ISBN 978-90-75504-68-2

LUXE UITGAVEN OP GROOT FORMAAT, GELIMITEERD OP 1000 EXEMPLAREN

okko

HET SLOT VAN
DE CYCLUS VAN DE AARDE

EIND FEBRUARI

TEKENAAR HUB
SIGNEERT 1 EN 2
MAART OP DE
STRIPBOEKENBEURS
TE RIJSWIJK

REEDS VERSCHENEN

www.silvesterstrips.nl

SILVESTER

David B. geraakt door zijn broer

DOOR GEERT DE WEYER

FOTO ARCO VAN OS

Epilepsie. Nadat die ziekte bij zijn oudere broer – Jean-Christophe Beauchard – werd vastgesteld, trokken de ouders van David B. (Nîmes, 1959) van genezer naar genezer, met steeds alternatiever behandelmethoden. Vaarwel zorgeloze kindertijd: de wereld werd een hel, inclusief boze blikken van de buren die dachten dat de kinderen naast hen drugs kregen toegediend.
Maar ook op volwassen leeftijd bleek het ziekteproces een traumatiserend effect te hebben op de Franse auteur. Zo erg zelfs, dat hij in 1996 startte met een grafische roman waarin hij het relaas van zijn broer, zijn familie en zichzelf uitvoerig heeft beschreven.
Een verwerkingsproces. Met het tweede deel van *Vallende ziekte* sloot hij onlangs een hoofdstuk in zijn leven af.

David B. ziet er beter uit, sterker dan twee jaar geleden toen ik met hem sprak over het eerste deel van zijn magnum opus Vallende ziekte. *In een bruin café in Parijs liepen zijn ogen toen om de haverklap vol tranen als hij over zijn twee jaar oudere broer Jean-Christophe sprak, die lijdt aan een ernstige vorm van epilepsie.*
Sinds die tijd heeft hij een (grijs) baardje laten staan en heeft hij het werk, waarvan de eerste pennenstreken midden jaren 1990 op het papier werden gezet, afgerond. Vanaf 1996 verscheen er elk jaar een hoofdstuk. Op de geelzwarte omslagen was te zien dat hij en zijn broer telkens ouder werden. Meer dan tien jaar later verschijnt bij uitgeverij Atlas het vervolg. 'Dit tweede deel heeft geen vervolg nodig', zal hij later tijdens het interview zichtbaar opgelucht zeggen. 'Het is een eindhalte', zegt hij ook, al blijven zijn moeilijke jeugdjaren de voedingsbodem voor zijn latere werk. Zoals ondermeer de serie Babel, *waarvan in Nederland uitgeverij Oog & Blik het eerste deel heeft uitgegeven.*
Hoewel hij internationaal wordt beschouwd als een talentvolle succesauteur heeft het lang geduurd voordat Vallende ziekte *een succes werd en David B. van zijn werk kon leven. Inmiddels zijn er zo'n twaalf vertalingen verschenen. Naast een Griekse, Chinese, Engelse, Braziliaanse, Spaanse, Portugese, Noorse, Duitse, Italiaanse, Nederlandse en Tsjechische zelfs een Japanse. 'Maar van die Japanse moet je je niet zoveel voorstellen', relativeert David B. 'Er zijn 2500 exemplaren gedrukt en binnen de twee à drie maanden was de helft verkocht', zegt hij grijnzend. 'Mijn Japanse uitgever was dolgelukkig. Maar het is geen stripuitgever, ze zijn gespecialiseerd in boeken over psychologie en geesteswetenschappen. De meeste van mijn uitgevers zijn overigens geen stripuitgevers. In Amerika zit ik bij voorbeeld bij Pantheon; dit soort uitgevers publiceert eerder literaire novelles en romans.'*

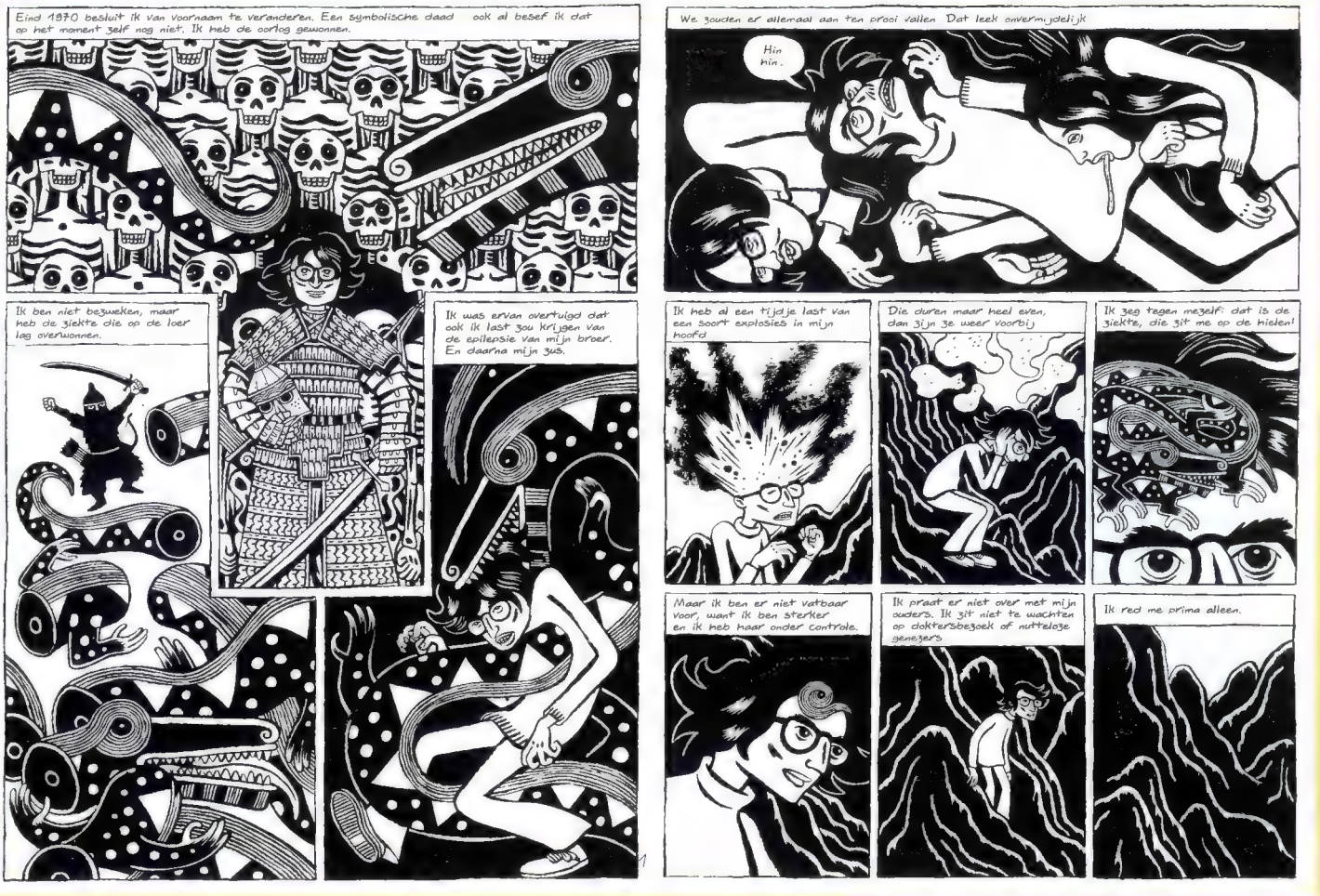
Eind 1970 besluit ik van voornaam te veranderen. Een symbolische daad ook al besef ik dat op het moment zelf nog niet. Ik heb de oorlog gewonnen.
We zouden er allemaal aan ten prooi vallen Dat leek onvermijdelijk
Hin hin.
Ik ben niet bezweken, maar heb de ziekte die op de loer lag overwonnen.
Ik was ervan overtuigd dat ook ik last zou krijgen van de epilepsie van mijn broer. En daarna mijn zus.
Ik heb al een tijdje last van een soort explosies in mijn hoofd
Die duren maar heel even, dan zijn ze weer voorbij
Ik zeg tegen mezelf: dat is de ziekte, die zit me op de hielen!
Maar ik ben er niet vatbaar voor, want ik ben sterker en ik heb haar onder controle.
Ik praat er niet over met mijn ouders. Ik zit niet te wachten op doktersbezoek of nutteloze genezers
Ik red me prima alleen.

Artiestennaam

Eind 1970 besloot je je voornaam te veranderen. In *Vallende ziekte* omschrijf je dat als 'een historische daad'.

David B.: Het was het moment waarop ik besloot een stripauteur, een artiest te worden. Daarvoor had ik evenwel een nieuwe naam nodig, een artiestennaam. Ik las toentertijd veel over de Amerikaanse indianencultuur en het fascineerde me dat ze hun naam veranderden tijdens cruciale gebeurtenissen in hun leven. Dat vond ik slim. Toen ik mezelf echter David ging noemen, werd me dat in eerste instantie niet meteen in dank afgenomen. Vooral mijn grootouders hadden het er moeilijk mee. Ze waren gewend om me Pierre-François te noemen.

David was ook geen gewone naam voor hen, en zeker niet voor een katholieke jongen als ik. Het was eerder een joodse naam. Mijn opa was vrij rechts, dus je begrijpt... *(minzame lach)* Hij was er niet blij mee, maar ik denk dat ik met die naam ook een statement wilde maken. Zoiets als: 'hé, opa, ik sta niet aan jouw kant, deel je opvattingen niet.'

Maar het was niet alleen je artiestennaam, je vroeg je familie ook effectief om je vanaf dat moment David te noemen.

Hm, klopt, het was niet alleen mijn artiestennaam. Ik besloot daarin verder te gaan. Kijk, voor mij was het een teken van verandering. Ik werd een jongvolwassene en besloot dat moment te markeren. Ze moesten me als een echte stripartiest gaan zien. 'We zullen wel zien', zeiden ze eerst nog, het een beetje wegwuivend. Maar het was mij menens. Ik werd sterker. Ik weet nog dat mijn ouders me naar Nederland wilden sturen, naar een school voor cartografie. Ik weigerde het absoluut. Ik zou er Engels moeten spreken, maar dat kon ik niet. Ik was er te onzeker voor. Maar toen ik niet veel later mezelf David noemde, verdween die onzekerheid. Het is dus meer dan zomaar een naam, begrijp je?!

Wanneer zagen je ouders in dat je een artiest was?

Toen ik begon te publiceren Voordien waren ze altijd wat bang van mijn werk. Mijn ouders waren beiden leraar. Ze hadden normale uren, werkten elke dag op school van negen tot vijf en kwamen 's avonds weer thuis. Ik had daarentegen een erg onzekere job: ik boog me 's ochtends, 's middags en 's avonds over witte vellen papier en was geheel afhankelijk van de weerwil van mijn lezers en uitgevers. Dat was een ongemakkelijke situatie voor hen. 'Lukt het wel, jongen?' vroegen ze steeds. 'Heb je wel werk genoeg?' En: 'Kan je er van leven?' *(grijnst weer)*

En... kàn je er van leven?

Jazeker. Op dit moment verdien ik genoeg geld om uitsluitend van mijn strips te leven. Maar in het begin was het niet eenvoudig. Ik had – zoals mijn ouders – geen maandelijks vast inkomen.

Laten we teruggaan naar *Vallende ziekte*. In het tweede en afsluitende deel begin je haast meteen met je grote angst dat je mogelijk ook epilepsie zou hebben of krijgen. Je hebt het over 'explosies in je hoofd'. Omschrijf je daar migraineaanvallen?

BOVEN – Openingspagina's van *Vallende ziekte 2*, waarin de auteur zijn naam verandert, zijn angst uit dat óók hij en zijn zus epilepsie zullen krijgen en beschrijft dat hij 'explosies in zijn hoofd' heeft.

LINKS – Bij het nawoord van Florence, zijn zuster, heeft David B. een jeugdportret gemaakt van haar, Jean Christophe en zichzelf.

Nee, geen migraine. Het is moeilijk te beschrijven. *(denkt na)* Het was eerder een schok die door mijn brein ging. Ik dacht toen echt dat ik het ook had, maar ik heb er nooit met mijn ouders over gesproken. Met niemand, eigenlijk. Ik was bang dat ik hetzelfde lot moest ondergaan als mijn broer: een ellenlange rondgang langs dokters, onderzoeken... En ik was ook bang dat ze me niet zouden geloven. Ik had immers niet zulke aanvallen als mijn broer, dus waar had ik het over? Die 'explosies' in mijn hoofd kon je fysiek ook niet zien, snap je?

Hoe vaak had je die dan?

Goh, twee of drie keer per jaar. Dat was alles. Het vreemde is dat, hoewel mijn ouders het in mijn boeken wel hebben gelezen – voor het eerst – dat ze er nooit met me over hebben gesproken. Heel vreemd. Ik denk dat ze er zelfs bang van waren.

Gechoqueerd

Voor je ouders moet *Vallende ziekte* een vreemde gewaarwording zijn geweest. Plots kwamen ze erachter wat er in die tijd écht door je heen ging.

Klopt. Ze waren ook erg gechoqueerd door mijn boeken. Mijn moeder was zeer onder de indruk van de tekeningen en sommige van mijn standpunten. Ze had zich nooit gerealiseerd dat ik me nog zoveel had kunnen herinneren. Ze vond het vreselijk dat een kleine jongen die dingen allemaal had opgeslagen en meegenomen naar een latere leeftijd. Eerlijk gezegd dachten ze dat ik me te weinig herinnerde om getroffen te worden door wat mijn broer en ons gezin allemaal was overkomen. Ze wist ook niet dat ik zoveel te zeggen had, dat ik toen al een oordeel had over wat er thuis gebeurde.

En, weet je, als ik al die dingen had opgeschreven – pure tekst, bedoel ik nu – dan zou het voor haar heel anders geweest zijn. Maar via de tekeningen vertel ik een ander, misschien wel harder verhaal. Althans voor haar.

Ik wilde mensen ook raken met mijn tekeningen. Dit boek betekent iets voor me. Het kon gewoon niet verteld worden in regels, nee, het móest in tekeningen.

Je dènkt wellicht ook in beelden.

Ja, ik teken iedere dag en zie eerder beelden voor me dan conversaties. Zonder beeld had ik dit nooit kunnen vertellen.

In het tweede deel gebruik je je steeds meer het fantasie-element.

Dat was hoe ik het toen heb ervaren. Op een gegeven moment, tijdens het schrijven aan *Vallende ziekte* vond ik bij mezelf de mentaliteit terug die ik als kind had, en later als tiener of adolescent. Ik heb getracht die momenten vast te leggen in beelden. Het was toen echt zo dat de monsters, geesten en fantastische universums heel erg deel uitmaakten van mijn gewaarwording. Het is niet zo dat ik er écht in geloofde, hoor. Maar ik had het nodig ze om me heen te verzamelen. Kijk, om eerlijk te zijn, ik wilde niet alleen met mijn broer zijn. Ik voelde me in ons grote huis en in de grote tuin ook erg geïsoleerd. Mijn zus ook, denk ik. Ze was toen erg timide. Ik ben toen gevlucht in mijn verbeelding. Dat is overigens de periode dat ik die naamsverandering overwoog en doordrukte. Mijn verbeelding speelde me erg parten. Alles wat ik nu teken is afkomstig uit die periode. Het is een soort prehistorie van mijn werk.

Pestkop

Mij viel op dat je erg hard en zelfs ruw was tegenover je broer. Aan de ene kant wilde je zijn epilepsie overnemen, aan de andere kant gedroeg je je als een onverbeterlijke pestkop.

Dat is waar. Maar ik voelde dat hij in zijn ziekte vastzat, dat zijn ziekte zijn leven aan het bepalen was. Ik vond dat hij er tegen in opstand moest komen, terwijl hij zich er net bij aan het neerleggen was. Dat kon ik niet verkroppen. Ik weigerde om daarin mee te gaan. Ik wilde hem helpen, maar als kind wist ik niet precies hoe, en dus gebruikte ik de enige mogelijkheden die ik had. Ik werd agressief. Ik wilde hem zo wakker schudden. 'Kom op, Jean-Christophe,' dacht ik, als ik bij voorbeeld zijn kinderboeken wegsmeet, 'laat je ziekte je niet in zijn greep krijgen.' Ik was tenminste vooruitgegaan in het leven. Ik las boeken voor volwassenen. Ik merkte dat hij steeds naar zijn kindertijd terug wilde, toen alles nog goed was. Hij schoof het volwassen leven weg. Hij was bang voor de problemen van een leven als volwassene. Hij vluchtte in kinderboeken, lag altijd op bed en werd steeds passiever.

En steeds agressiever...

Ja, dat ook. Heel erg agressief zelfs. Toen hij zich realiseerde dat hij op achttienjarige leeftijd nog steeds ziek was, en wellicht zijn hele leven lang ziek zou blijven, kwam hij in opstand. Hij rebelleerde. Zijn angsten bracht hij op ons over. Als hij ergens niet in slaagde of ergens ontevreden over was, dan sloeg hij mij. En mijn ouders. Op een gegeven moment werd dat heel erg. Dat was een zeer zware periode voor ons. Ik was erg bang van zijn gedrag. Jean-Christophe leek wel op twee niveaus te functioneren. En we moesten toen niet alleen heel erg rekening houden met zijn ziekte, maar ook met zijn agressie. De ene keer kreeg hij een epileptische aanval, de andere keer werd hij agressief. Ook mijn zus Florence, die drie jaar jonger is dan Jean-Christophe, was er erg bang voor.

Je ouders zijn met Jean-Christophe langs het hele alternatieve circuit gegaan, zo lijkt het wel. Homeopathie, magnetisme, macrobiotiek, en in dit tweede deel zelfs voodoo.

Nu ja, niets hielp. Daardoor werd mijn moeder zo hopeloos dat ze één keer naar een voodooceremonie is gegaan. Maar ze kwam er snel van terug, hoor. Op haar vragen kreeg ze zulke onduidelijke antwoorden dat ze besloot geen echte ceremonie te ondergaan. Het schrok haar af. Goed, ze heeft veel geprobeerd, maar ze geloofde dan weer niet in dat soort tovenaars. Maar echt, ze heeft alles geprobeerd. Toen ze besefte dat niets hielp, was ze diep bedroefd.

Wereldleiders

Je broer was geobsedeerd door personages als ondermeer Hitler. Had dat te maken met het rechtse verleden van je grootvader of wilde hij gewoon provoceren?

Mijn opa was geen nazi of fascist, hoor. Hij zat bij een specifieke Franse nationalistische beweging. Na de oorlog heeft hij er echter niet of nauwelijks met ons over gesproken. Het waren mijn ouders die me vertelden wat er was gebeurd en van wat voor een beweging mijn grootvader lid was geweest. Ik denk dat mijn broer enorm bedroefd was over zijn leven en aanvoelde dat hij niet sterk genoeg was om een normaal leven te leiden. Tegen die onmacht, daar reageerde hij tegen. Hij had een gevoel van macht nodig. Grote karakters. Wereldleiders vaak, als Stalin, Hitler en zelfs Gandhi, daar associeerde hij zich mee. Ik moest altijd lachen als hij Hitler en Gandhi over dezelfde kam scheerde. Maar bij Jean-Christophe was het geen kwestie van rechts of links, het ging hem echt om die grote leiders, alom bekende internationale persoonlijkheden met veel volgelingen. Dat was belangrijk voor hem. Zelf was hij die macht kwijtgeraakt. Hij was zelfs niet meer mijn 'grote broer'. Zelfs tegen mij moest hij het afleggen. Ik was immers sterker. Als hij een opdracht gaf luisterde niemand, dat was een grote frustratie voor hem.

Er is een theorie die zegt dat ziekte komt wanneer het je goed uitkomt. Regelmatig duikt die theorie weer op. Wat doet dat met je?

Epilepsie is een moeilijke ziekte die veel verschillende typen

kent. De vorm waarin mijn broer het heeft is erg dramatisch. Hij krijgt zo'n drie aanvallen per dag. Zware aanvallen, overigens. Niemand weet waar zijn ziekte vandaan komt. Het is geen neurologisch probleem, dat weten we ondertussen zeker. Althans, zijn brein functioneert volgens allerhande hersenscans normaal en niemand kon ooit een tumor terugvinden. Bij geen enkele kijkoperatie hebben ze een probleem kunnen lokaliseren. Sommige dokters zeggen dat het een psychologisch probleem is. *(haalt schouders op)* Mijn broer heeft... 'iets'. Maar wat, dat weten we na zoveel jaar nog steeds niet.

Weet je, als je zo'n pijn hebt, is het misschien wel normaal dat je daar gebruik of zelfs misbruik van maakt. Hij kan ook in de slachtofferrol gaan zitten, hoor. Zo van: 'wees lief voor me, want ik ben ziek'. Men moet echter niet vergeten dat ook de mensen rondom hem slachtoffers zijn. Ik denk persoonlijk niet dat hij zijn eigen ziekte creëert, maar hij gebruikt het soms wel als argument om zijn daden mee te vergoeilijken. Als hij vroeger iets wilde, werd hij nerveus, en nervositeit en stress gaan vaak aan een aanval vooraf. Dat gebeurt ook met drugs en alcohol, maar mijn broer dronk nooit en nam geen drugs. Natuurlijk kreeg hij wel erg veel geneesmiddelen, en dat zijn drugs op zich.

Mysterie

Een andere theorie zegt dat bepaalde ziekten worden veroorzaakt of op z'n minst in stand gehouden worden door de familie.

Dat hoorde ik ook van de psychologe; dat de familie een zekere invloed heeft. Daarom vertel ik in *Vallende ziekte* ook het verhaal van mijn grootouders. Ik weet dat het op één of andere manier belangrijk is geweest. Maar dat wil niet zeggen dat ik het eens ben met die theorie. Jean-Christophe is ziek. Geen idee hoe dat komt, maar ik denk dat talloze invloeden aan de basis liggen. In ieder geval: zelfs medicatie helpt niet om zijn ziekte te stoppen. Het is een groot mysterie voor ons, terwijl ik toch lange tijd bezig ben geweest met het zoeken naar de oorzaak.

'Ik ben niet ziek, maar voel me net zo ziek als Jean-Christophe', zeg je ergens.

Iedereen in het gezin is mee ziek, iedereen is aangeraakt door die ziekte. Dat is pijnlijk. Soms wilde ik zijn epilepsie overnemen, omdat ik dacht dat ik sterker was dan hij en het gemakkelijker kan dragen. Nu ben ik blij dat ik een vrouw heb, een normaal leven, dat ik als auteur en mens kan doen wat ik wil. Maar soms bekruipt me het gevoel dat ik niet gelukkig mag zijn omdat Jean-Christophe het ook niet is. Het raakt me dus nog steeds, zijn relaas.

Je wijdt bijna een heel hoofdstuk aan je ontmoeting met stripauteur Georges Pichard, die je leraar was op de academie. Hij schrok van je manier van tekenen, van je donkere gedachten en kronkels in je werk. Hoe belangrijk was hij voor je in die periode, want je vertelt ergens dat het leven je toen voor het eerst toelachte?

Hij was de eerste persoon in mijn leven die me iets vertelde over mijn tekenwerk. Mijn ouders zeiden er nooit iets over. Pichard vond dat ik een – hoe zal ik het zeggen? – 'speciaal' brein had. (Pichard en Georges Wolinski waren de geestelijke vaders van de strip *Paulette*, die David B. voor het eerst onder ogen kreeg als voorpublicatie in het maandblad *Charlie*. Zijn ouders 'verbonden' de meest pikante scènes uit die strip met paperclips, maar die werden er nadien op het toilet zorgvuldig afgetrokken. GdW)

Hij wilde me laten weten dat de wereld breder en ruimer was dan mijn eigen kleine wereld waarin ik me had teruggetrokken. 'Vlucht weg van je zwarte mentaliteit', zei hij dan tegen me. Hij kon als leraar erg streng zijn, maar in feite was hij een lieve man die het beste voorhad met zijn studenten. Hij was een persoonlijkheid, een groot karakter. En hij bezat veel humor. Hij heeft me erg veel bijgebracht, al wilde ik naar

Op n dag
IK VERVLOEK JE, JE BENT SLECHT!
?
Ik ben geschokt Mijn oma ook
Maar Jean-Christophe, zulke dingen zeg je niet!
Ik vervloek je!
Wat heeft hij nou weer?
Ik begrijp hoezeer mijn aanwezigheid hem dwarszit
Hij moet er al dagenlang mee hebben rondgelopen
Ik weet dat hij me niet graag mag Ik sta hem in de weg en jaag hem angst aan.
Jij bent niet slecht dat weet je, Farou!
Ja, oma
Ik maak hem ziek...
Hij heeft niet de macht me te vervloeken
Ik heb toch ook een recht op leven, niet?
Ja hij is een zielige jongen
Elke aanval stort hem in de chaos en hij zoekt houvast waar dan ook
HITLER
ein
mpf
Maar er is in deze wereld geen houvast, arme broer, want er is niets wat je kan genezen
Er is alleen maar chaos
Op de academie in Parijs gecraag ik me als de vos uit 'De kleine prins' Elke dag stel ik me wat meer open voor anderen, zodat mensen me tam kunnen maken In de loop van het derde jaar begin ik mensen over mijn broer te vertellen
Eerst vertel ik Marie-Laure over de verhalen die ik teken
Ho
Maar Sophie vertel ik pas echt over Jean-Christophe Ze is de eerste met wie ik aan de academie bevriend raak en die ik af en toe ook buiten de colleges zie.
Ze vraagt me soms te eten in haar kleine appartement in de rue de Rivoli Haar vriend is er ook
Ik heb ook epilepsie.

ONDER – Om houvast te zoeken in zijn chaos klampt Jean-Christophe zich vast aan figuren als Stalin, Hitler, en zelfs Gandhi.
In het derde jaar aan de academie begint David B. over zijn broer te vertellen.

Mensen hebben me vaak de grimmigheid en met geweld van mijn verhalen verweten
Ze wisten niet dat ik 't daarmee over jou had
Ik zag het leven enkel als een lange reeks confrontaties.
In de veertig jaar van mijn ziekte moet ik wel een keer of duizend zijn gestorven
Ik had gewild dat je had gestreden, dat je je ziekte had overwonnen Dan was je mijn grote broer gebleven
Maar ik wilde je grote broer helemaal niet zijn, ik wilde geen klein broertje
In alle vriendschappen die ik ben aangegaan, heb ik altijd naar broederschap gezocht
Op 'n gegeven moment heb ik ervoor gekozen ziek te zijn, omdat..
Ik bij mama wilde blijven.
Ik heb je nooit echt gevonden
Wat die broederschap betreft heb ik me vaak vergist.
Ik heb wel gestreden, David! Maar 't is niet gemakkelijk te vechten wanneer je slaapt
De medicijnen maken me moe. Ik ben altijd knock-out
Ik wilde met anderen 't plezier terugvinden dat wij als kind hadden gehad, toen we samen boeken maakten
Ja ja.
Hahaha..
De reeks: Martelaren.
Die was goed

BOVEN - Droomscène met David B. en zijn broer in de epiloog van het boek.

zijn advies in eerste instantie niet luisteren. Je weet hoe dat gaat als tiener: je veinst dat je niet luistert, maar na school denk je er over na en dringt het tot je door. Dat is vaak zo. *(lacht)* Op school wil je niet leren, later begrijp je pas wat je er had moeten leren.

Pichard was enorm belangrijk voor me. Hij was er, hij was er voor mij. Hij vertelde zonder omwegen, op een directe manier wat het probleem was. Hij was niet alleen bezig met je grafische, maar in de eerste plaats met je menselijke ontwikkeling. Daar heb ik ongelooflijk veel aan gehad.

Nieuwe projecten

Is dit tweede deel echt het slot, of denk je aan een mogelijk vervolg?

Dit is het. Het verhaal is verteld. Ik heb het afgerond. Nu komen er nieuwe boeken, wil ik andere dingen zeggen. *Babel* is één van de projecten waar ik momenteel veel mee bezig ben. Daarin komen de epilepsie van mijn broer en mijn jeugd opnieuw naar voren, maar op een geheel andere manier. Ik bekijk alles opnieuw met het brein van vandaag. Ik wil dolgraag vertellen over de jaren 1960 en 1970. Over de historische en politieke gebeurtenissen die zich toen afspeelden. Ik wil mezelf een wijdere blik op die periode gunnen, want toen had ik een beperkte kijk op de dingen, ik was met iets geheel anders bezig. In zeker zin doe ik met *Babel* wat Pichard me probeerde te leren: niet ter plaatse blijven trappelen op je eigen gecreëerde wereldje.

Als ik nu een psycholoog was zou ik zeggen dat je niet alleen gefascineerd bent door die periode, maar ook geobsedeerd. Het lijkt alsof je koste wat kost die periode opnieuw wil herbeleven, maar dan vanuit een positiever standpunt.

(met grote ogen) Eh... ja, dat klopt wel, denk ik. Ik bèn gefascineerd door die periode, zelfs in de dingen die ik toen niet eens wist op dat moment; *(grijnst)* misschien ben ik toen wel een beetje gestopt met leven. Maar ik heb gemerkt dat mijn interesse in de politiek van die tijd toenam toen ik begon in te zien dat de hedendaagse dingen nog steeds beïnvloed zijn door beslissingen uit het verleden. Dat is zondermeer erg boeiend. Ik lees veel boeken en kijk vaak naar documentaires over de politiek van die tijd.

Hoe lang heb je in totaal aan *Vallende ziekte* gewerkt?

In 1996 ben ik er aan begonnen. Ieder jaar leverde ik een hoofdstuk in dat als een soort comic verscheen. Dat duurde tot ergens in 2000, en toen heeft het twee à drie jaar stil gelegen. Dat moest. Ik had een rustperiode nodig. Ik besefte dat er een laatste deel nodig was, maar ik had geen idee hoe ik dat moest aanpakken. Uiteindelijk heb ik er een soort dialoog van gemaakt tussen mij en Jean-Christophe (onder de titel *Het Monster*. GdW).

Het is daardoor één lange droomscène geworden. Zo kon ik mijn broer dingen laten zeggen die ik hem anders niet had kunnen laten zeggen. Op de één of andere manier werkte dat bevrijdend voor me. Ik voelde me daarna prettiger naar mijn broer toe, vrijer ook. Zelfs als hij in mijn buurt was. De manier van tekenen en schrijven was echt mijn manier om voor die zaken vorm te geven. Ik had het gevoel dat ik mijn definitieve weg gevonden had.

Hoe gaat het nu met Jean-Christophe?

Hij woont nu in een centrum voor gehandicapten. Hij is er slecht aan toe, valt erg vaak op zijn hoofd. Hij spreekt ook erg traag en al zijn herinneringen zijn verdwenen. Hij is echt vernietigd door de ziekte en de medicijnen. Het is tragisch, de manier waarop men hem wilde genezen heeft hem daarbij kapotgemaakt...

geert.de.weyer@stripschrift.nl

[BITS & PIECES → KRUIS]

Een stripteken moet in één oogopslag veel duidelijk maken. Als er een Rus in beeld komt dan zie je in een winters landschap een lomp lijf in een bontjas met een grote berenmuts er boven. Vóór 1989 stond op die muts gebeid een hamer en sikkel. Wist je dat er een Russische communist rond bedoeld.

En wat gedacht van Sinterklaas. Hijten op de kop en natuurlijk een kromig kruis aan de voorkant. Zelfs de guus zie ik wel eens in het wit met een witte mijter er boven. Maar geel of rood kruis erop.

Als een scenarist iets genereerdaags wil, maakt elke stripmaker er gardoes een rood kruisje van. Op een witte ondergrond, lekker contrastrijk, tegen de infecties. Moet rood kruisje erop getatoeerd. Zo gaat dat al vele tientallen jaren in strijland. Zodra het kruisje een andere kleur krijgt raakt de lezer in de war.

'Hè, kijk uit eens. Een geel kruis! Speelt deze strip soms in China?', hoorde ik ooit een klein lezertje zich afvragen. Zo'n kruis hóéft gewoon rood te zijn. Waarom, vraagt u? Nou, daarom. Er is geen andere reden. Zoals iedereen weet dat een verkleed veni met een mijter een bisschop is, zo weet ook iedereen dat een rood kruis iets medisch is.

Het is echter opletten geblazen. In de Nederlandse strafwetgeving staat op basis van oorlogsdenken sinds 1921 iets heel vreemds. Citaat. 'Hij die, zonder daartoe gerechtigd te zijn, gebruik maakt van het rode-kruisteken of van de woorden 'Rode Kruis' of 'Kruis van Genève', wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of geldboete van de tweede categorie.' Hier is ook een organisatie, die tegenwoordig net zo commercieel opereert en bedelt als elke aan een menselijk orgaan verbonden Stichting, in een juridische houtvest gehesen die zijn gelijke niet kent.

Het komt erop neer dat je beter door het rode licht kunt rijden dan een rood kruisje op de deur van je auto plakken, in het eerste geval kost het een paar tientjes, in het laatste geval sta je de bak in.

Onlangs zijn een paar extra-juristen van het Rode Kruis in Nederland opeens wakker geworden. Zo kreeg Gerrit de Jager laatst een briefje van hun juridische afdeling. Of hij maar even wilde stoppen met het kruisje op het petje in zijn strip *Kuifje in Hongarije*(!). Ze suggereren en gussant 'het plaatsteken in het vervolg van een andere kleur te voorzien'.

Gerrit gaf uiteraard terug dat dat rode kruisje toch een al jaren ingeburgerd strip- en filmgebruik is. Een echte beeldclaustrofobe. Bovendien heeft zijn eigen dochtertje een speelgoedschortje en -hoedje met dezelfde rode kruisen erop. Gewoon gekocht bij de Bart Smit-speelgoedzaken. 'Ik mag toch zeker wel tekenen wat ik om mij heen zie?' Maar de plaatselijke rode-kruisjurist ging uiteraard op zijn stoel al te steepse strepen staan. 'Om misverstanden en misbruik te voorkomen mogen alleen wij het gebruiken', was de stereotiepe start van de betutteren defensie.

Gerrit zijn ze in elk geval kwijt als gulle donateur, want die is niet van plan de juristen van het Rode Kruis te financieren om ze vervolgens zelfs zijn eigen broek aan te laten.

In een land als Nederland hertaan oorlog en 'handhaven tegenwoordig toch vooral alleen op tv en is het Rode Kruis-teken een betrekkelijk onschuldig symbool geworden. Iets wat honderd jaar geleden in bedacht voor de 'Gewonden Strijd, Dienst der Legers' is publiek bezit geworden. Het lijkt toch geweldig dat iedereen die spontaan iets medisch benoemt in zijn culturele uiting juist dat ene, alleenrechtelijke teken, gebruikt. Nee, dan moet een striptekenaar een ander kleurtje gaan gebruiken. Het kruisje mag wel, het medische ook, maar het mag niet rood zijn.

Ik wens de dames en heren van het Rode Kruis veel wijsheid. Ik heb mijn stripvoorraad maar eens doorgenomen en ben bedolven onder de rode kruizen. Op kleding, ambulances, geboorten, legervoertuigen, helikopters, enzovoort. Regenachtig dalen telt de rechte Vrouwen in het wit (middelste, Eerste deel, eerste pagina, eerste grap: ambulance met rode kruizen. Uitgegeven in 1986. Nooit wat van het Rode Kruis gehoord. Er dat al meer dan twintig jaar lang. Dan heb je wat mij betreft je juridische recht op zeuren volledig verspeeld.

Elke andere organisatie in de maatschappij zou natuurlijk bereiken als stripmakers hun kenmerk bevatten. Heeft dat Rode Kruis niet eigen een handige eenvoudige of Zus die de juristen in hun bureaucratisch hok kan terugsteppen!

ben.bits@stripschrift.nl

ADVERTENTIE

MOOIE PARELS,
FIJNE PARELS!

• Kraaienhove 8
Willy Lohmann

• Kraaienhove 9
Willy Lohmann

• Marco Silvester 4
Willy Lohmann

• Vader & Dochter 1
Peter de Wit

• Marco Silvester 5
Willy Lohmann

• Appie Happie A18/A19
Dik Bruynesteyn

• Tobbe 1
Dick Matena

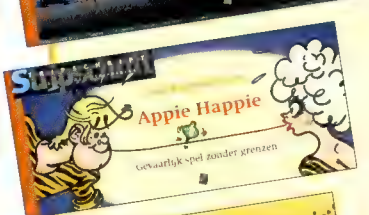

• Appie Happie A9/A10
Dik Bruynesteyn

• Hermanus 1
Herman van Veen/CDM

Cultureel erfgoed
voor **€9,95** per deeltje.

Zie ook
www.stripstift.nl

HALLO, APELDOORN HIER...

In deze regelmatig terugkerende rubriek schrijft Ger Apeldoorn over de stapels en stapels herdrukken en secundaire literatuur die tegenwoordig verschijnen. Deze keer bespreekt hij twee boeken van tekenfilmer Gene Deitch, de man achter de lelijkste *Tom & Jerry*-films die ooit zijn gemaakt... en achter onze Nijntje-animaties.

De echt geweldige avonturen van Gene Deitch

DOOR GER APELDOORN

In het begin van 1955 was Gene Deitch in de wolken. Hij was niet alleen *creative director* van de hipste tekenfilmstudio in New York, waarvan de stijl langzaam de toon aan het zetten was voor de hele industrie... hij had ook een jeugddroom verwezenlijkt door een eigen krantenstrip te verkopen. *Terr'ble Thompson* stond in de krant van oktober 1955 tot en met april 1956, toen de strip door privé-omstandigheden moest worden gestaakt. De Amerikaanse uitgeverij Fantagraphics heeft dit vergeten meesterwerkje opgeduikeld en er een betaalbaar boekje van gemaakt, compleet met alle onder Gene's leiding opnieuw ingekleurde zondagspagina's.

Gene Deitch is zo'n naam die de meeste strip- en tekenfilmliefhebbers vaag zullen herkennen, zonder precies te kunnen zeggen waarvan. Z'n twee meest bekende wapenfeiten zijn dat hij de regisseur is van die heel slechte *Tom & Jerry*-tekenfilms uit de jaren 1960 en het feit dat zijn zoon Kim Deitch een bekende undergroundtekenaar is, onder andere van *The Boulevard Of Broken Dreams*. Gene begon in 1946 als tekenaar bij de toen net opgerichte studio UPA. De stijl van UPA was eigenlijk een reactie op het wollige 'realisme' van de Disney Studio's, die tot op dat moment de toon hadden gezet in de tekenfilmindustrie. Hun eerste grote succes was *Gerald McBoing Boing*. Die stijl was niet bedacht door Deitch, maar hij is er wel de rest van zijn leven mee verbonden gebleven. Toen er in New York een commerciële tak van de studio werd opgezet werd hij daar *creative director*. De platte, gelimiteerde UPA-stijl leende zich als geen ander voor het nieuwe medium televisie en onder Deitch' leiding werden meerdere succesvolle reclamecampagnes gestart.

Golden Records

Maar toch beleef er iets knagen. Als kind was hij dol op krantenstrips. Met name *Popeye* was zijn favoriet. Dus begon hij in zijn vrije tijd een project te ontwikkelen dat hij kon aanbieden als krantenstrip. De krantenstripwereld was ondertussen ook aan verandering onderhevig. Vanaf het begin van de jaren 1950 kwamen er steeds meer 'moderne' strips bij, strips die een ander gevoel en een andere stijl hadden dan de vaak toch wat stoffige series die de Tweede Wereldoorlog hadden overleefd. Vooral de komische strips liepen op hun laatste benen. In korte tijd verschenen *Peanuts*, *Dennis the Menace*, *Beetle Bailey*, *Pogo* en *King Aroo* op het toneel. In die traditie moeten we de strip van Gene Deitch zien: een fantasievolle strip zoals *Pogo* en *King Aroo*, met scherpe humor, zoals in *Beetle Bailey*. En de hoofdpersoon is een klein jongetje dat geen blad voor de mond neemt, zoals Dennis the Menace en Charlie Brown. Deitch liet z'n eerste ontwerpen zien aan Arthur Shimkin, de producent van de in Amerika zeer populaire *Golden Records*. Te vergelijken met de serie *Gouden boekjes*, die we hier ook kennen, maar dan met een grammofoonplaatje erbij. Shimkin stelde voor om van *Terr'ble Thompson* een *Golden Record* te maken en te kijken of ze die niet als een tekenfilm aan de tv konden verkopen. In zijn studio werd een opname gemaakt met liedjes van een echt musicalduo. De verteller en een aantal van de stemmen werden geleverd door Art Carney, de latere ster uit de tv-serie *The Honeymooners*. Deitch zelf bewaarde al die jaren de enig overgebleven proefpersing van die plaat en die is ter gelegenheid van het verschijnen van het Fantagraphics-boek op het internet gezet: *www.fantagraphics.com*

ONDER - De tape-recording van *Terr'ble Thompson* is ook direct te beluisteren via de website *www.genedeitch.com* van Gene Deitch, ingeleid door Deitch zelf. Op die site schrijft hij over zijn avonturen in Tjecho-Slowakije en kun je zelfs een kamer huren in zijn luxe appartement midden in Praag.

THE REAL-GREAT ADVENTURES OF
TERR'BLE THOMPSON!
HERO OF HIST'RY!
THE MOST OBSCURE STRIP OF THE 1950S RESCUED AT LAST!
BY GENE DEITCH
(SOB!) HE WAS A SHARP BOY! - HAD A WIG-FULL OF HIP IDEAS!! (SNORFF!!)
--- MY FAIREST-WHEEL BROKE LOOSE AND SAILED RIGHT-STRAIGHT-OUT OF THE LAND OF OO-BOP SHA-BAM!--
TT!! COME BA-A-A-CK!
CRA-N-CH!
BOINK!
SECOND IN OLD ENGLAND:-
YIKES! THERE GOES OUR VERY-LAST MAIDEN!
WHATEVER HAPPENED TO ALL OUR BRAVE MEN??
THEY CAN ALL RUN FASTER THAN WE CAN!!
ARRRRGH!!
CRUNCH
--- AFTER KILLIN DRAGGIN, T SETTLED, LIKE
HOW 'THUR'S
WHAT A FIB!
HAW!
WE SWEAR BY THIS MAGIC TABLE TO BECOME KNIGHTS OF THE KING!
OOD KNIGHT (CONT'D)

The Real-Great Adventures of Terr'ble Thompson! – Hero of Hist'ry!

Deitch
Fantagraphics 2007
ISBN 978-1-56097-772-8
Prijs $18.95
112 pagina's
kleur (hk)

LINKS - De zondagsafleveringen van *Terr'ble Thompson* zijn opnieuw ingekleurd op aanwijzingen van Deitch, omdat hij de oude kleuren (zie geheel onder) vaak te modderig vond.

ONDER - Voor de Amerikaanse baby-boomers was Tom Terrific (de opvolger van Terr'ble Thompson) net zo belangrijk als Gompie en Pipo de Clown voor ons.

Captain Kangaroo

Al dat gedoe leidde uiteindelijk nergens toe, maar het zorgde er wel voor dat Deitch zijn strip kon verkopen en vanaf begin 1955 had hij dus officieel twee banen. Eentje als hoofd van een reclamebureau en eentje als striptekenaar. Dat was meer werk dan hij had gedacht. Het opzetten van een krantenstrip is een hoop werk en de eerste paar jaar moet je er financieel ook nog een hoop bijleggen. Deitch had ondertussen twee kinderen (en een vrij veeleisende vrouw), dus hij kon moeilijk z'n best betalende baan opgeven. Dat betekende werken in het weekend en de avonduren. Zelfs een tijdelijk assistent (een baan waarvoor cartoonist Jules Feiffer nog een proef deed) mocht niet baten. Deitch' gezondheid en zijn huwelijk leden eronder. Eind 1955 werd duidelijk dat dit niet veel langer zo door kon gaan. Toen kwam zijn vrouw met de mededeling dat ze voor de derde keer zwanger was... en kreeg hij uit Hollywood de aanbieding om hoofd te worden van een Terry-Toons tekenfilmstudio. Die was kort daarvoor opgekocht door de televisiezender CBS en men zocht daar iemand die voor hen een televisietekenfilmserie kon maken voor het succesvolle kinderprogramma *Captain Kangaroo*. Deitch nam de baan en zette een streep onder *Terr'ble Thompson*. Eén van de eerste mensen die hij aannam voor de nieuwe studio was Jules Feiffer.

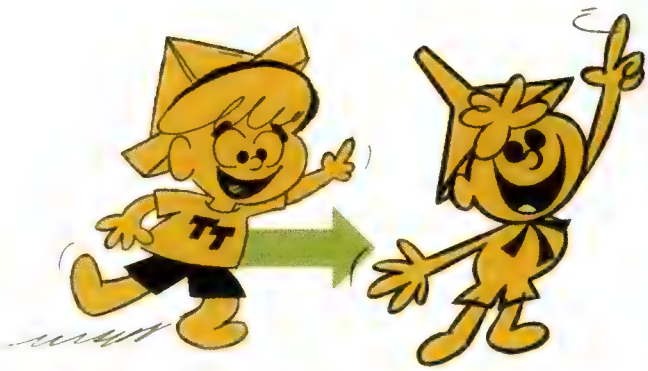

THE REAL-GREAT ADVENTURES OF
TERR'BLE THOMPSON!
HERO OF HIST'RY!
FORSOOTH! TT TELLS ONLY TRUTH!
I WAS SAYING OUT THE TRUE FACTS!
HAWR! HAWR! WE'RE NOT THAT STUPID, THADDEUS!!
WHAT A LONG-TALL STORY!
HO! HO!
AVAUNT WITH THOSE YOUNG CHURLS! - WHY DO THEY LAUGH AT TERR'BLE THOMPSON??
??
HAW!
YOU ARE A NUT, THADDY!! YOU EXPECK US TO BELIEVE THAT A WHEEL YOU MADE IN CAVE-MAN-TIMES TURNED OUT TO BE KING ARTHUR'S ROUND TABLE??
HE SAID IT ROLLED ALL THE WAY TO ENGLAND AND KILLED A DRAGON!
PRETTY NEAT, HUH??
HAWR HO! HEE! HA!
TERR'BLE THOMPSON! ? HOW DAST THEY LAUGH AT YOU?
WOWEE BOOM! - IT'S SIR GAWAIN! GOOD DAY, GOOD KNIGHT!
HEY KIDS! LOOK!! HERE'S THE PROOF OF WHAT I TOLD YOU! HEY? WHERE'D EVERYBODY GO??
YOUR TALE WAS TRUE, TT! WHEN YOUR MAGIC WHEEL KILLED THAT DRAGON WE SWORE BY IT TO BECOME KNIGHTS AND DO GOOD!
SCRATCH
BUT NOW WE NEED YOUR HELP AGAIN!
I STAND READY TO SERVE, SIR! SOON AS WE DO UP THESE DI--
BLA BOOM!
YOIKS! A DRAGON!
THAT'S ONLY MY POP'S "HI-FI" SET!
OOP BLA
TT! - IF YOU'LL HELP US--- I'LL HELP YOU SLAY THE HI-FI SET!!
COMING THE GREATEST KNIGHT IN YEARS!

Tom & Jerry

De tekenfilm die Deitch ontwikkelde voor *Captain Kangaroo* was een vervolg op *Terr'ble Thompson* en heette *Terrific Tom*. Net als Thompson reisde hij door de tijd om helden uit de geschiedenis te helpen. En net als *Terr'ble Thompson* werden de verhalen van dag tot dag verteld als een soort doorlopende soap met cliffhangers. Deitch voegde er zelfs een

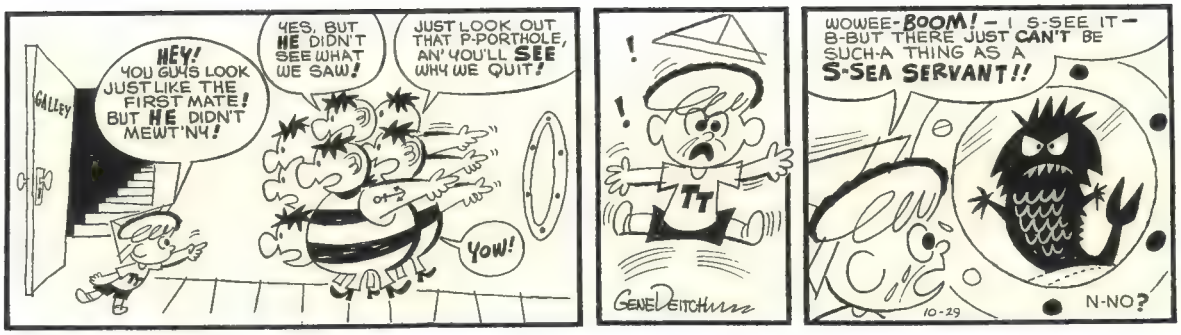
GALLEY
HEY! YOU GUYS LOOK JUST LIKE THE FIRST MATE! BUT HE DIDN'T MEWT'NY!
YES, BUT HE DIDN'T SEE WHAT WE SAW!
JUST LOOK OUT THAT P-PORTHOLE, AN' YOU'LL SEE WHY WE QUIT!
YOW!
TT
GENE DEITCH
WOWEE-BOOM! — I S-SEE IT — B-BUT THERE JUST CAN'T BE SUCH-A THING AS A S-SEA SERVANT!!
10-29
N-NO?

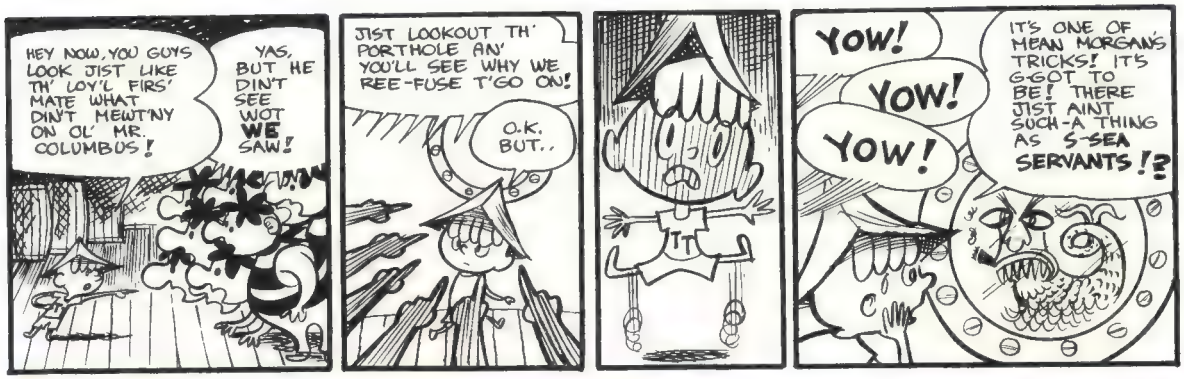
HEY NOW, YOU GUYS LOOK JIST LIKE TH' LOY'L FIRS' MATE WHAT DINT MEWT'NY ON OL' MR. COLUMBUS!
YAS, BUT HE DINT SEE WOT WE SAW!
JIST LOOKOUT TH' PORTHOLE AN' YOU'LL SEE WHY WE REE-FUSE T'GO ON!
O.K. BUT..
TT
YOW!
YOW!
YOW!
IT'S ONE OF MEAN MORGAN'S TRICKS! IT'S G-GOT TO BE! THERE JIST AINT SUCH-A THING AS S-SEA SERVANTS!?

RECHTS - Deitch had al snel door dat hij de strip, de bovenste is van hem, nooit in z'n eentje zou kunnen volhouden, dus hij ging op zoek naar een assistent. Jules Feiffers poging, de onderste, werd afgewezen, maar de samenwerking leidde tot een levenslange vriendschap.

the CAT on a hot thin groove
The complete collection of 78RPM artwork from the old Record Changer magazine by
GENE DEITCH

The Cat on a Hot Tin Groove

Deitch
Fantagraphics 2003
ISBN 978-1-56097-526-1
Prijs $39.95
200 pagina's
kleur (hk)

RECHTS - Deitch' cartoons en ontwerpen voor *The Record Changer* opende deuren in de tekenfilm-industrie. Binnen tien jaar werkte vrijwel iedereen in de 'moderne' stijl, die mede door Deitch was ingezet.

The Hero of Hist'ry!

Terr'ble Thompson is een strip over een jongen die naar het verleden reist om grote helden uit de geschiedenis te helpen. Hij is degene die Alexander de Grote groot heeft gemaakt, de held van Nero en ook de jongen die Edison het licht deed zien. In zijn eerste avontuur reist hij naar 1492 om een dreigende muiterij op het schip van Columbus te voorkomen. In zijn tweede avontuur helpt hij Cleopatra voorkomen dat haar vader, de Farao, in een boom verandert. Dat alles in een visuele stijl die zijn tijd ver vooruit was en nu nog steeds voor modern kan doorgaan. Het is duidelijk dat Deitch getraind is als tekenfilmer. Er zit veel beweging in de strip en de personages acteren meestal expressief... en soms explosief. De strip zit vol met visuele vondsten en de hoofdpersoon praat in een aanstekelijk soort kindertaal. Een zeemonster is een *sea servant* en op zijn boomhut staat met grote letters *'Terr'ble Thompson Werld Hedd Quarters'*. Voor de herdruk heeft Deitch zelf een nieuwe inkleuring gemaakt, omdat hij niet tevreden was over de inkleuring die zijn distributeur er destijds aan toevoegde. Om de charme van de oude strip te behouden zijn de inkleuringen niet te extreem en heeft Fantagraphics het boek op licht getint papier gedrukt.

Terr'ble Thompson is niet het eerste boek dat Fantagraphics uitgeeft van Gene Deitch. In 2003 verscheen *The Cat on a Hot Thin Groove*, een gigantisch koffietafelboek met al zijn illustraties voor het jazz-tijdschrift *The Record Changer* tussen 1946 en 1951. *The Record Changer* was een fanblaadje voor verzamelaars van oude jazzplaten. Omdat Deitch zelf ook fan was, stuurde hij een aantal cartoons in over een *nerdige* fan die alles voor z'n jazzverzameling over heeft. Die werden meteen gepubliceerd en hem werd gevraagd er (onbetaald) een serie van te maken. Die klus liep uit de hand, toen hij ook werd gevraagd om de lay-out van het blad op zich te nemen. Deze cartoons en z'n ontwerpen maakte hij in dezelfde UPA-stijl waarmee hij als tekenfilmer zo'n succes had en blijkbaar waren ze zo populair dat veel jazzliefhebbers ze jarenlang bij zich hielden. In die kringen was *The Cat on a Hot Thin Groove* net zo populair als Gene's bekendere tekenfilmsuccessen. Eén van de fans was Robert Crumb, die Fantagraphics ertoe aanzette om alle cartoons en tekeningen uit deze periode in een mooi groot boek te verzamelen. Gene Deitch voorzag alle tekeningen van commentaar en het resultaat is een prachtig werk over een geschiedkundige futiliteit. Zo'n boek dat het prima doet op het kantoor van een reclamebureau. Het blijkt dan ook verrassend goed verkocht te zijn.

hond aan toe, die hij oorspronkelijk aan de strip had willen toevoegen. Hoewel hij niet langer dan een paar jaar bij Terry-Toons bleef, werd de serie een groot succes. Deitch zwierf van studio naar studio en won een Oscar met een verfilming van Jules Feiffers 'kinderboek voor volwassenen' *Munro*, over een jongetje dat opgeroepen wordt voor het leger. In 1960 kreeg hij een aanbieding om een tekenfilmstudio op te zetten in Praag. Hij verhuisde, werd verliefd, liet vrouw en kinderen achter in Amerika en woont daar nu al meer dan 45 jaar. Met zijn studio produceerde hij de laatste theatrale *Tom & Jerry*-films, waarvan de filmmuziek zijn liefde voor jazz verraadt. En de stijl zijn ongemak met driedimensionale animatie. In de jaren daarna specialiseerde hij zich in het bewerken van kinderboeken tot tekenfilm of tekenfilmserie en in die hoedanigheid was hij verbonden aan de 54 korte *Nijntje*-verfilmingen die in de jaren 1990 zijn gemaakt naar het werk van Dick Bruna. Daarna werkte hij onder andere aan een avondvullende *Nijntje*-tekenfilm en aan een *pilot* voor de serie *Kikker* naar de boeken van Max Veldhuijs. Maar dat is iets voor een andere keer...

ger.apeldoorn@stripschrift.nl

ADVERTENTIE

Nederlandse Stripklassiekers
voor de jeugd van toen

TOM POES

Integrale uitgave van de 69 Tom Poes-verhalen uit het weekblad Donald Duck.
De verhalen waren voor velen de eerste kennismaking met de avonturen van Tom Poes en Heer Bommel.
Geheel in de originele kleuren gedrukt.
Reeds 19 delen verschenen. Prijs per deel € 59.

Eric de Noorman

Voor het eerst volledig in boekvorm: alle verhalen van Eric en Erwin de Noorman.
Van alle striphelden die in de jaren veertig en vijftig hebben rondgelopen, is Eric de Noorman degene die het meest tot de verbeelding van zijn lezers sprak.
Reeds 22 delen verschenen. Prijs per deel € 52.

DICK BOS

Alle 73 avonturen van Dick Bos in een reeks van 19 luxe banden.
In april 1941 lag in de kiosken een klein boekje met een compleet stripverhaal! En wat voor één! Een met een echte held: judoka-detective Dick Bos!
Reeds 11 delen verschenen. Prijs per deel € 52.

Kijk op www.uitgeverij-panda.nl of vraag meer informatie.
T: 070 3615393, F: 070 3060256, E: info@uitgeverij-panda.nl

ADVERTENTIE

Voor strips, boeken, originele tekeningen, autofolders, strip-verzamelobjecten en veel meer kijk je op www.profbarabas.nl
-MAU-
Prof Barabas
Met spoed gezocht: mooie stripverzameling. Barabas biedt u een eerlijke en goede prijs!! Mail ons op info@profbarabas.nl of bel 06-16110888

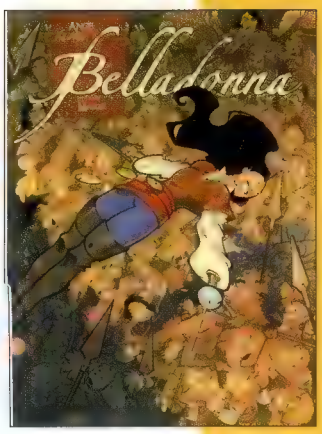

Belladona 1:
Marie

Ange & Alary
Bee Dee 2007
ISBN 978-90-77331-63-7
Prijs €9,95
48 pagina's
kleur (sk)

Lodewijk XIV, le roi Soleil, is in 1680 al bijna veertig jaar de almachtige koning van Frankrijk. De vorst wordt voor zijn veiligheid permanent bewaakt door een groep loyale musketiers onder leiding van kapitein Maxime. Op een gala-avond hapert de beveiliging echter en slaagt een Italiaanse huurmoordenaar er bijna in Lodewijk te vermoorden. Dankzij het kordate ingrijpen van de jonge Marie, codenaam Belladonna, een geheim agente *avant la lettre*, wordt de moordenaar afgestopt. Marie is een getrainde vechtmachine in dienst van de piepjonge Franse geheime dienst die als wees werd opgevoed in een klooster en in India opgroeide als adoptief kind van een Franse handelaar en daar vermoedelijk haar training kreeg. In de speurtocht naar de moordenaar en diens opdrachtgevers komen interessante intriges en complotten in de Franse hofhouding naar voren.
Het scenaristenduo **Anne en Gérard Guéro**, die publiceren onder de naam **Ange**, timmert al een aantal jaren aan de weg met series als *De orde van de drakenridders*.

Belladonna is een snel en aardig doordacht verhaal dat voornamelijk rondom actiescènes is gebouwd. Toch is er genoeg reflectie om de personen en de omstandigheden voldoende over het voetlicht te brengen. Voor de tekeningen is **Pierre Alary** ingehuurd die eerder animatiewerk bij Disney deed voor *Tarzan* en *Keizer Kuzco*. Zijn tekenwerk heeft inderdaad de filmische zwierigheid die in de strip goed uitkomt. Het inkleurwerk is tevens prima verzorgd zodat de strip op alle fronten een ruime voldoende scoort. In Frankrijk zijn inmiddels al lang vervolgdelen verschenen, waar we hopelijk niet al te lang op moeten wachten. JdL

Symfonie van afwisselende indrukken en stemmingen

Nana 1
Nana 2

Yazawa
Kana 2007
ISBN 978-90-86770-42-7 (deel 1)
ISBN 978-90-86770-43-4 (deel 2)
Prijs €5,95
192 pagina's
zwart/wit (sk)

Nana is een reeks voor meiden. Dat is niet alleen merkbaar in de thematiek van het verhaal (kleding, vriendschap en liefde), maar ook in het formaat van de boekjes dat is afgestemd op transport in handtasjes. Jonge dames kunnen dankzij de compacte uitgaven wegzwijmelen tijdens saaie ov-reizen en zich verliezen in de belevenissen van twee jonge dames die zich staande proberen te houden in modern Tokio.
Maakster is **Ai Yazawa** (1967). Haar eerste verhaal – *Ano natsu* (Die zomer) – verscheen in 1983. Sindsdien heeft ze een eigen stijl ontwikkeld die haar grote populariteit heeft gebracht, aanvankelijk alleen in Japan, maar met *Gokinjo Monogatari* brak ze in 1995 ook door in de Verenigde Staten en Europa. Naast *Nana* uit 1999 is ook *Paradise Kiss*, dat een jaar later verscheen, een groot succes. Yazawa heeft altijd een passie voor mode gehad, vandaar dat het thema een prominente rol in haar boeken speelt. In *Nana* is dit zichtbaar in de uitbundige glamour- en punkkleding van de twee hoofdrolspeelsters en de belangrijke plek die een modeopleiding in het verhaal speelt. Yazawa zelf maakte die opleiding niet af.
Nana draait om twee in uiterlijk en karakter tegengestelde jonge vrouwen die vriendschap sluiten. Yazawa besteedt daarbij veel aandacht aan persoonlijke relaties. Lange gesprekken weet zij boeiend te maken door de emoties van haar personages aan te dikken met een overgang van een romantisch realistische naar een sterk karikaturale tekenstijl. Op momenten dat Yazawa sfeer wil neerzetten, schuwt zij het niet om fotomateriaal te gebruiken. Dit alles maakt van deze serie een symfonie van afwisselende indrukken en stemmingen. Het decor is puur realistisch en de vertelstijl is alles behalve infantiel. Daarmee onderscheidt *Nana* zich van veel andere in Nederland verschenen populaire manga als *Alice 19th* en *Dragonball*. De boekjes zijn zeer leesbaar, ondanks het feit dat het verhaal uiterst langzaam voortkruipt en één van de hoofdfiguren een hysterisch naïef wicht is. HW

Zachte pasteltinten, harde grappen

Fijnstof is een bloemlezing van cartoons die **Steve Michiels** maakte tussen 2003 en 2007 voor de bladen *Focus-Knack*, *De Tijd* en *Vrij Nederland*. De bundel is uitgegeven door de Gentse boekhandel-galerie Popville die strips en cartoons een warm hart toedraagt. **Steve** neemt in België een middenpositie in. Hij hoort niet direct bij de absurde kant van Kamagurka of Jeroom, maar staat ook niet pal aan de zijde van politieke cartoonisten als Zak en Marec. Desalniettemin valt er genoeg te lachen. De tekenaar geeft satirisch commentaar op alledaagse gebeurtenissen en grotere maatschappelijke ontwikkelingen. Belangrijk middel daarbij is het onderschrift dat vaak droog van toon of licht-absurd is. Ook opvallend is het sterke contrast tussen de vriendelijk ogende tekeningen in zachte pasteltinten – een aantal zijn in zwart/wit – en de uiteindelijke grappen die de lezers als voltreffers raken. RS

Fijn stof

Steve
Popville 2007
ISBN 978-90-89330-01-7
Prijs €8,95
80 pagina's
kleur (sk)

*De cartoonist acht het raadzaam om zijn tekeningen voortaan te censureren

Minimal art in optima forma

In het indrukwekkende oeuvre van tekenaar en scenarist **Dick Matena** veroorzaakt de reeks korte grappen rond het varkentje Tobbe slechts een rimpeling in de vijver, maar wel een subtiele rimpeling. *'t Blijft Tobbe* is een vrij onbekende gagstrip uit de periode voorafgaand aan de megaprojecten *De avonden* met Gerard Reve en *Kort Amerikaans* met Jan Wolkers. Matena schreef en tekende vijftig opeenvolgende afleveringen, waarin dieren acteren als mensen.

Tobbe, veelal in gezelschap van een anonieme muis, is een toeschouwer en een aangever. Hij ontmoet een reeks dierfiguren waarin bekende Nederlanders figureren. Zo staan de boksers Bep van Klaveren en Luc van Dam model voor de voormalige bokskampioen meneer van Klaverendam, die een klap te veel heeft opgelopen. Connie Palmen excelleert in de rol van Kokkie Psalmen, die is gespecialiseerd in het schrijven van necrologieën. Herman Brood is zichzelf als een tot de neus vol zittende op zijn kop stuiterende egel. Fraaie rollen zijn nog weggelegd voor een mediageile Hummie van den Tonnenkreek en de voormalige Nederlander Colonel Tom Parker, de manager van Elvis Presley. In de dialogen ontlokt Tobbe zijn gezelschap prikkelende uitspraken, maar dat maakt hem niet gelukkiger. Hij lijdt onder de zelfverzekerdheid en de gebakken lucht van die zelfbenoemde BN'ers. Het komt allemaal goed als blijkt dat Tobbe paranormaal begaafd is en converseert met zijn overleden opa en Elvis.

De karikaturale tekenstijl, gekoppeld aan de zuur/zoete humoristische dialogen, maken dit werkje tot een kleine diamant. Dit is *minimal* art in optima forma.

Saillant detail: door gebrek aan belangstelling van een drietal dagbladen verscheen deze gagstrip eerder slechts in kleine oplage als nieuwjaarswens voor 2001 voor relaties van de heren Matena en Matla.

Wat een mazzel dat Tobbe toch nog is gezien en gelukkig niet onopgemerkt is gebleven. RB

Tobbe 1: 't Blijft Tobbe

Matena
Stripstift 2007
ISBN 978-90-74539-20-3
Prijs €9,95
72 pagina's
zwart/wit (sk)

ADVERTENTIE

De grootste stripreferentie site van Europa

ADVERTENTIE

XTRA NIEUW

Inkijkje in het gevoelsleven van de meiden van Halal, Sophie Hilbrand en de troonreet van Beatrix.

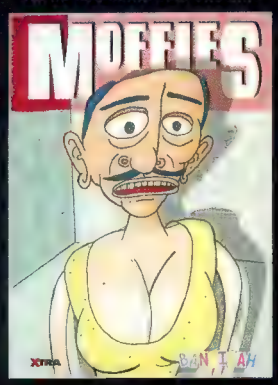

Een warm bad voor liefhebbers van koud water. Bandirah ververst zich opnieuw, zonder te knoeien.

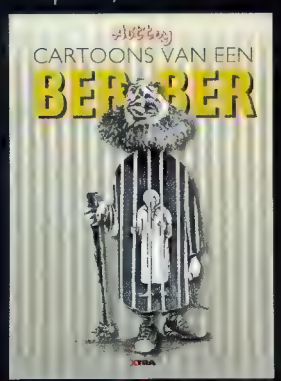

Spot van een Nederlandse Berber die salafisten, wahabisten en andere extremisten naar de hel stuurt.

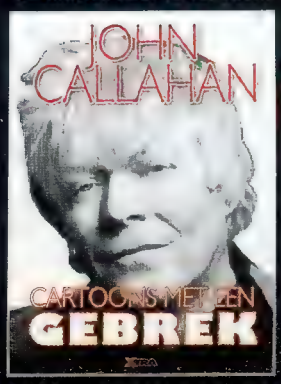

'Callahans cartoons zijn als tongzoenen met je oma; als het zo slecht is, waarom is het dan zo lekker?'

NU VERKRIJGBAAR VIA WWW.UITGEVERIJXTRA.NL

De uitvinding van Hugo Cabret

Selznick
Mynx 2007
ISBN 978-90-225-4806-6
Prijs €19,95
544 pagina's
zwart/wit (hk)

Dikke leesturf ontbeert goed scenario

De uitvinding van Hugo Cabret, afgelopen najaar verschenen in Nederlandse vertaling, werd alom jubelend ontvangen. En wanneer je het boek voor het eerst in handen hebt, overheerst inderdaad de voorpret. Een prachtig uitgevoerd, ruim vijfhonderd gebonden pagina's dikke leesturf, met de, tegen de opkomst van de grafische roman zo populaire mengvorm van afwisselend tekst en strip. Het bevat het verhaal van een weesjongen in het Parijs van rond 1930. Hij woont in de muren van een treinstation, waar hij de klokken onderhoudt. Eigenlijk de taak van zijn alcoholistische oom, maar die is foetsie. Daarnaast heeft hij een queeste, een levensopdracht: al wat hem van zijn vader rest is een kapotte schrijfautomaat. Die moet gerepareerd. Daar spelen een speelgoedwinkelier en diens dochter een rol in. Hoe, dat verklap ik niet.

De tekeningen vormen het mooiste onderdeel. In mooi grijs, met veel inzoomende camerastandpunten (hoewel het centrum van de tekeningen, die vaak over twee pagina's zijn afgedrukt, door de dikte van het boek soms weg valt). Ook de wereld van de stomme film is overtuigend aanwezig. Het boek is op te vatten als eerbetoon aan filmpionier Georges Melies, die ook in het verhaal optreedt.

Beroemde vroege-filmfragmenten, zoals de raket op de maan en de trein die uit het station steekt, herkent de lezer met instemming.

Extra jammer is het daarom dat het geschreven verhaal rammelt: het bevat hinderlijke toevalligheden en ronduit fouten. Held Hugo zegt het station niet uit durven, terwijl hij er al uit is geweest. Hugo verstopt de schrijfautomaat goed op zijn kamer, winkeliersdochter Isabelle ziet hem direct staan. Dat het hier om een jeugdroman gaat is natuurlijk geen excuus. Zonde! Tekenaar **Brian Selznick** gaat met een goeie scenarist nog eens een wereldstrip maken... WM

Een gekunstelde poging tot kunst

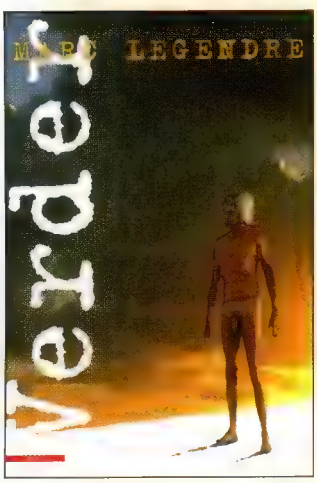

Verder is het tweede stripboek van de Vlaming **Marc Legendre** sinds zijn switch van humoristische familiestrips naar de op een volwassen publiek gerichte grafische romans. Net als in zijn eerdere grafische novelle *Finisterre* toont Legendre zich een geëngageerd auteur, die geraakt is door het kwaad dat mensen elkaar berokkenen.

In *Verder* staan twee Westeuropeanen centraal. Als verslaggevers waren ze getuige van geweld in andere delen van de wereld, maar ze blijken daar zelf ook toe in staat, zij het dan in de vorm van psychologische oorlogvoering tegen elkaar. Pas in de loop van het verhaal blijken de man en de vrouw een relatie met elkaar te hebben. Ze maken reportages over misstanden en verkopen die aan tv-zenders. De man heeft daarbij een cynische visie op de media waarvan hij zelf deel uitmaakt. Er zijn volgens hem geen grenzen bij wat je in beeld kan brengen om kijkers te raken. Je kan hierbij steeds verder gaan, en het is aan de verslaggever te bepalen waar de grens ligt. Aan dit uitgangspunt is de titel van het boek ontleend.

De afbeeldingen in het boek zijn bewust vaag gehouden. Het gaat om bewerk-

TWEE LINKERHANDEN?!
HOE IS DAT MOGELIJK?
IK WEET HET NIET... IK BEN ZO GEBOREN
POTDORIE! DAT ZIE JE OOK NIET ELKE DAG!
O, JA?
JA... EH... IK BEDOEL, JE ZOU ER VEEL MEE KUNNEN VERDIENEN...
DIE HAND VAN MIJ BRENGT ME ALLEEN MAAR NARIGHEID
ACH, DAT IS GEEN DRAMA! KIJK NAAR MIJ! IK BEN GEBOREN MET EEN SCHEDEL ZO HARD ALS STAAL. EN GELOOF ME, DIE HEEFT ME HEEL WAT POEN OPGELEVERD.
LUISTER, JOCHIE... HOE HEET JE EIGENLIJK?
DUSTIN...
LUISTER, DUSTIN... NIET HUILEN! WE HEBBEN ALLEMAAL EEN EIGEN GAVE... IK RED ME HEEL AARDIG MET MIJN LICHAAM.
SPIJKERKOP REDT ZICH MET ZIJN HARDE SCHEDEL... EN ZO ZIJN ER MEER.
DE WERELD IS VOL MENSEN MET EEN AFWIJKING! IK HEB LEVENDE KANONSKOGELS GEZIEN, SLANGENMENSEN, KINDEREN ZONDER LEDEMATEN EN SIAMESE TWEELINGEN! NIEMAND KAN ZEGGEN HOE OF WAAROM ZE ZO GEWORDEN ZIJN...
HET BELANGRIJKSTE IS DAT JE JE NIET VOOR JEZELF SCHAAMT EN ALTIJD WEET WIE JE BENT...
BELOOF JE DAT JE DAT ZULT PROBEREN?
DAT BELOOF IK...

Pulp zoals pulp bedoeld is

In dit debuutalbum van **Gil Formosa**, die tot nu toe slechts enkele korte verhalen tekende, maken we kennis met Dustin, een arrogante dandy die over een mysterieuze gave lijkt te beschikken. Dit verschaft hem veel aanzien en macht. Veel meer komen we niet te weten, want al na zes pagina's neemt scenarist **Eric Corbeyran** ons mee naar het verleden, waar de jonge Dustin - behalve zijn twee linkerhanden - nog een heel normaal mannetje lijkt. Al snel blijkt het tegendeel waar: telkens als Dustin een heftige emotie voelt zorgt zijn tweede linkerhand ervoor dat het probleem dat die emotie veroorzaakt opgelost wordt. Handig natuurlijk, maar ook erg interessant voor misdadigers.

Met deze nieuwe serie zoekt veelschrijver Corbeyran het weer eens in het bovennatuurlijke. Met *Linkerhanden* weet hij toch te verrassen, wat voornamelijk te danken is aan het feit dat alles zó *over the top* is. Als lezer besef je dat je niet alles even serieus hoeft te nemen. De strip is vermakelijke pulp.

De grote kracht van *Linkerhanden* is het formidabele tekenwerk van Formosa, die een goed midden weet te vinden tussen strakke lijnvoering en overdreven perspectieven. Dat de personages er allemaal uit zien zoals ze zijn is ook amusant, vooral de slechteriken komen tot leven. En dat komt de pulpsfeer ten goede. OW

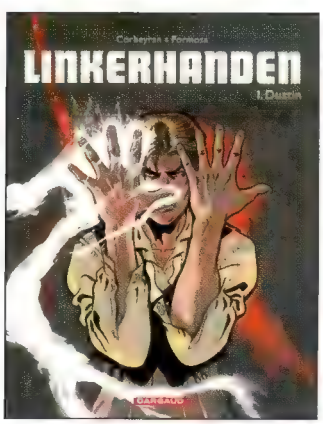

Linkerhanden 1: Dustin

Corbeyran & Formosa
Dargaud 2007
ISBN 978-90-6 793-952-2
Prijs €7,50
56 pagina's
kleur (sk)

Verder

Legendre
Atlas 2007
ISBN 978-90-450-0073-2
Prijs €24,90
208 pagina's
kleur (sk)

te, gemanipuleerde foto's. De stijl van beeldbewerking lijkt op het oudere werk van Dave McKean, zoals in *Mr. Punch*. Het geweld uit de reportages wordt veelal niet rechtstreeks getoond. De twee hoofdpersonen komen wel duidelijk in beeld, al lijkt de vrouw in de loop van het verhaal te veranderen in een ander, die sporen van mishandeling op haar gezicht vertoont. De beelden gaan vergezeld van stroken tekst, die de dialogen tussen de man en de vrouw bevatten, en van uitgescheurde dagboekfragmenten.Ook de beeldtaal lijkt doordacht te zijn gekozen, waarbij de zwarte pagina's passen bij de sombere aard van het verhaal. Toch werkt het verhaal niet bij mij. Allereerst is de thematiek niet bijster origineel, maar ook de personages komen absoluut niet tot leven. Ik blijf maar bewerkte foto's van acteurs zien, vergezeld van stroken tekst. Het boek is topzwaar: er zit weinig humor of relativering in. De auteur wil zijn ideeën er bij de lezer inrammen, maar juist daardoor beklijft er weinig. Om de ambities van het boek te benadrukken, duiken er in de tekst regelmatig citaten op van schrijvers, dichters en zangers.

Het boek is een gekunstelde, even geforceerde als doorzichtige manier om te suggereren dat het bij deze strip een vorm van literatuur of kunst betreft. Grafische romans bieden door hun vorm wel degelijk mogelijkheden voor de stripwereld om het terrein uit te breiden. Maar een auteur slaagt er niet in om van strips kunst te maken als het streven er zo dik boven op ligt. Dat is bij *Verder* het geval. RdV

ADVERTENTIE

OOG & BLIK

Pascal Rabaté
– Ibicus –
Een laffe oplichter probeert te overleven tijdens de Russische revolutie. Prachtige stripbewerking in vier delen, die nu weer allemaal leverbaar zijn!
Tijdelijke aanbieding:
4 halen, 3 betalen! € 14,95 p.s.

Hanco Kolk
– Retraite –
De langverwachte én uitgebreide herdruk van Hanco Kolks meest persoonlijke boek.€17,95

Trondheim
– De vloek van de paraplu –
Ontdek de onbeschaamde dagboeken van Frankrijks meest productieve striptekenaar! De droge humor van het dagelijkse leven. €19,95

www.oogenblik.nl

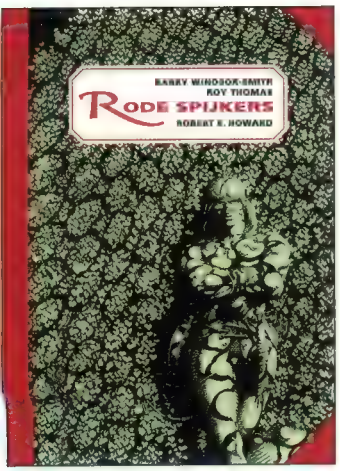

Smoren in liters bloed

Barry Windsor-Smith (Londen, East End 1949) komt na het voltooien van zijn tekenopleiding aan een Londense kunstacademie in 1968 voor een korte min of meer illegale periode naar Amerika om zijn dromen uit zijn jeugd te realiseren binnen de Marvel Comics Group. Voor een romanticus als Windsor-Smith is de enig mogelijke uitlaadklep het tekenen van superhelden- en heldinnen. Na een haperende start met kleine opdrachten voor Marvel wordt hij door scenarist **Roy Thomas** aangetrokken om de *Conan*-sage vorm te geven. Zijn in eerste aanleg eclectische tekenstijl weet hij te metamorfoseren tot een zeer herkenbare eigen stijl, waarin Conan menselijk wordt gekarakteriseerd. Het verhaal *Rode spijkers* (*Red Nails*) is het laatste verhaal over de barbaar uit het land Cimmerie, dat is geschreven door **Robert E. Howard** (1906-1936). Het is gesitueerd in het magische koninkrijk Hyboria, een meedogenloze wereld, waarin slechts één devies geldt: overleven.

Het duo Thomas/Windsor-Smith sluit in 1973 hun samenwerking af met het bewerken van dit verhaal, dat buiten de door hen geschreven en getekende reeks rond Conan valt. Het in zwart/wit uitgevoerde stripverhaal heeft als leidende verhaallijn de ondergang van een gedoemde stad waarin mentaal en fysiek gedeformeerde bewoners elkaar te vuur en te zwaard bestrijden.

Conan is de strijder die boven de partijen staat. Hij laat zijn zwaard zingen daar waar onrecht het nodig maakt. Op zijn queeste naar nergens ontmoet hij een oude bekende: de door hem bewonderde Valeria van de Rode Broederschap. Hun nieuwsgierigheid naar de vreemde ommuurde stad midden in de woestijn wint het van de logica om dergelijke verdoemde plekken te mijden. Eenmaal binnen worden zij opgezogen door de vete tussen de bevolkingsgroepen. Afwisselend zijn de twee slachtoffer, held en heldin, toeschouwer en opruimer van de dolende ziel van een krankzinnig geworden autochtoon. Zoals het hoort in het *sword and sorcery*-genre weten de superheld en zijn vriendin dit soort binnenbrandjes te smoren in liters bloed.

Het scenario is losjes en spannend, maar de show wordt gemaakt door de voortreffelijke tekeningen. Windsor-Smith weet zijn tekenpen zo te gebruiken dat elk decor waarin Conan en Valeria hun capriolen uitvoeren, een feest is om naar de kijken. De hoofdpersonen zijn archetypen, oerbeelden, die overal en in alle tijden de menselijke ziel beïnvloeden: goden en demonen, moeder en kind, onlosmakelijk verbonden met de idee van het collectief onbewuste.

De luxe uitgave bevat, naast de strip, prachtige schutbladen, een bijlage bij de eerste oplage van een omslag voor *Conan King Size* uit 1973, bijzondere illustraties van Barry Windsor-Smith en veel informatie over de makers en hun Conan. RB

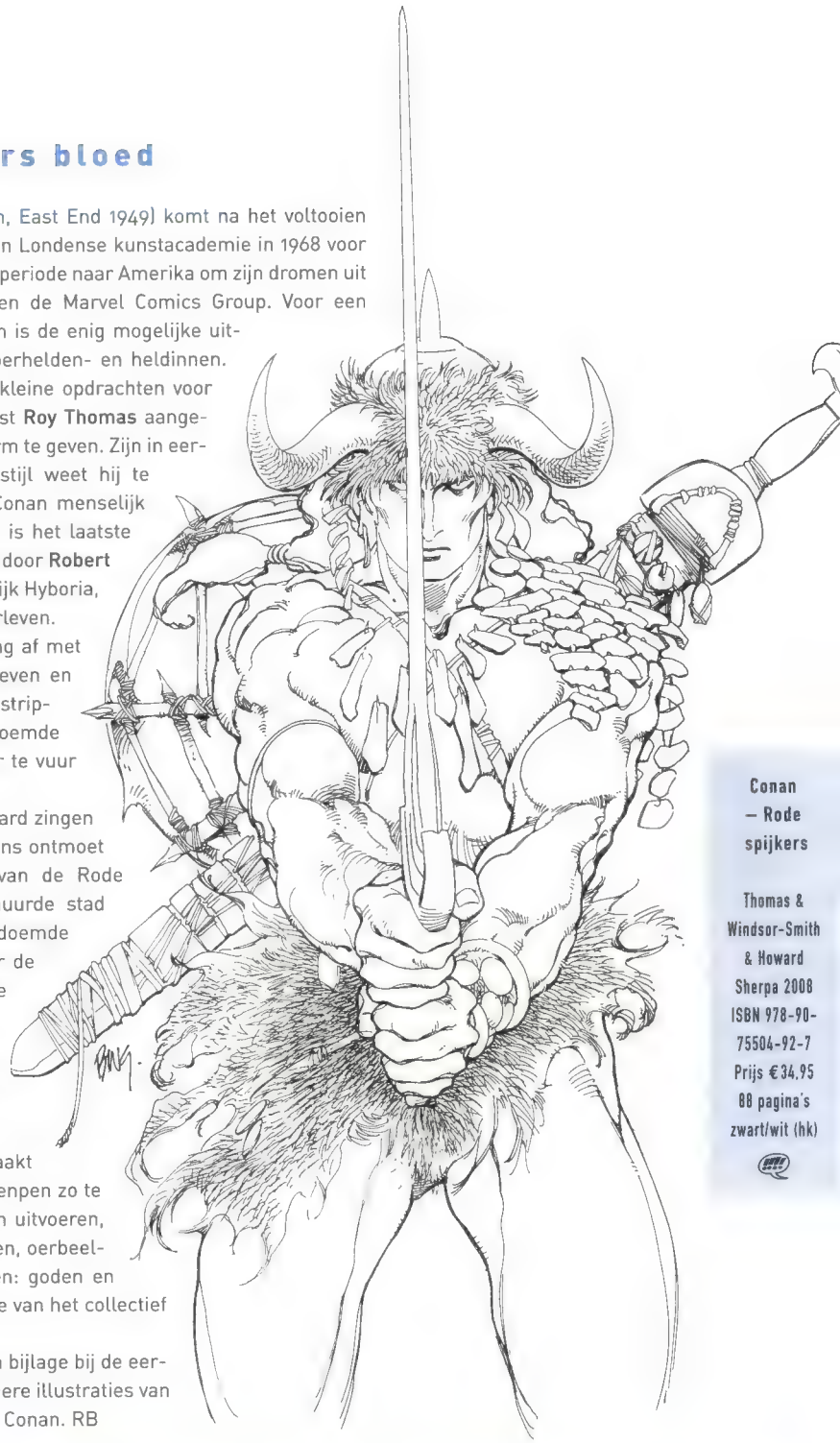

Conan – Rode spijkers

Thomas & Windsor-Smith & Howard
Sherpa 2008
ISBN 978-90-75504-92-7
Prijs € 34,95
88 pagina's
zwart/wit (hk)

ADVERTENTIE

SUPERSTRIP SPECIAALZAAK

EPPO.NL

Kleine Berg 33 • 5611 JS Eindhoven • tel. 040 - 244 18 82 • fax 040 - 243 58 73 • www.eppo.nl

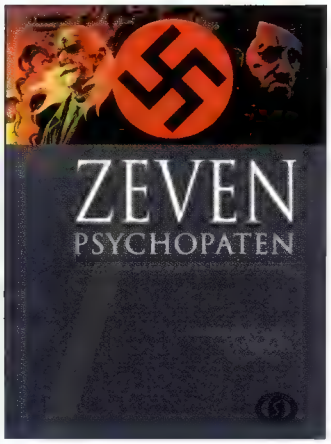

Moeite met ritme

Londen, 1941. Een kolonel uit het Engelse leger besluit een groep mensen bij elkaar te zoeken om Hitler te vermoorden. Een krankzinnig idee, dus het kan alleen uitgevoerd worden door krankzinnigen. Hij recruteert zeven psychopaten en vliegt ze naar Berlijn. De uitkomst van deze missie lijkt bij voorbaat tot mislukken gedoemd. De jonge Franse auteur **Fabien Vehlmann** heeft nog nooit een strip geschreven die ik niet de moeite van het lezen waard vond. Van *Green Manor* tot de helaas nog niet in het Nederlands uitgegeven *Afrikaanse sprookjes* die hij maakte met Frantz Duchazeau met een bocht langs het enige geslaagde deel uit de alternatieve *Robbedoes*-reeks. Het leest allemaal als een tierelier en het gaat meestal ook nog ergens over. **Sean Phillips** is één van de meest interessante tekenaars uit de nieuwste generatie Engelsen. Zijn soepele chiascuro-stijl (zo noem je dat als een tekenaar het verschil tussen zwart en wit in zijn tekeningen extra dik aanzet) is een fijne mengelmoes aan Europese en Amerikaanse invloeden. Het is daarom ook niet vreemd dat hij aan beide zijden van de Atlantische Oceaan werk vindt. Op dit moment is hij in de Verenigde Staten het snoepje van de week, dank zij twee successeries: de 'crime thriller' *Criminal* en het bloedfestijn *Marvel Zombies*.

Met *Zeven psychopaten* hebben beide heren echter meer afgebeten dan ze slikken konden. Het basisgegeven van Vehlmanns verhaal is zo boeiend, dat het jammer is dat er zo weinig mee gedaan wordt. Ook Sean Phillips blijkt moeite te hebben met het ritme van het verhaal. Zijn open tekenstijl past beter bij het kleinere formaat en de drie stroken per pagina van z'n Amerikaanse opdrachtgevers. Al met al belooft dit weinig goeds voor de andere delen uit deze nieuwe reeks van uitgeverij Delcourt (in het Nederlands uitgegeven door Silvester en vakkundig vertaald door **Gert-Jan Pos**). 62 Pagina's zijn gewoon te weinig om zeven personages kleur te geven en laat dàt nu juist de basis zijn voor deze serie: iedere keer een ander verhaal over een groep van zeven zonderlingen met een missie... GA

Zeven 1: Zeven psychopaten

Philips & Vehlmann
Silvester 2007
ISBN 978-90-5885-216-8
Prijs €14,95
64 pagina's
kleur (hk)

Haastwerk helpt strip om zeep

Het lijkt zowaar een trend dat kleine uitgeverijen het aandurven om de stripexperimenten uit te brengen die in een etmaal ontstaan tijdens 24 Hour Comics Day. Dat heeft vast te maken met de groeiende aandacht voor deze jaarlijkse mondiale tekenmarathon, maar of deze publicaties een kwaliteitsimpuls geven aan het beeldverhaal is sterk de vraag. De jaarlijkse bundel van de Amerikaanse initiatoren met de beste bijdragen van dat jaar is een goede zaak, maar vlak na uitgeverij Bries (*Zzz* van Serge Baeken) verschijnt er ook bij Bee Dee een matig baksel: *Als er lucht is moet ge ademen* van **Randall C.** (Casaer). Dat het in beide gevallen Vlamingen zijn is toeval, want ook Nederlanders brengen hun middelmatige marathonwerk uit, zij het vaker in eigen beheer. Het zijn stuk voor stuk magere boekjes met een hoofdverhaal van 24 pagina's, aangevuld met nog wat extra's.

Als er lucht is moet ge ademen

C.
Bee Dee 2007
ISBN 978-90-77331-58-3.
Prijs €12,95
48 pagina's
zwart/wit (sk

Zo ook bij C. Het titelverhaal begint sterk: een vrouw kijkt uit een raam en vertelt de (niet zichtbare) persoon binnen wat ze ziet. Een schip vaart uit en ze maakt er een heel poëtisch verhaal van over een schipper met een gevonden hond. Qua schetsmatige tekenstijl en sfeervolle vertelling toont C. zich hier aanvankelijk een getalenteerde navolger van Lorenzo Mattotti, maar al na vier pagina's gaat het mis: C. moet in vierentwintig uren evenzoveel pagina's tekenen en lijkt dan al te gaan jakkeren. Sommige pagina's zien er pijnlijk amateuristisch uit, met als dieptepunten de pagina's 12, 16 en 20. Op die laatste pagina vaart de schipper een andere boot doormidden, maar dat wordt pas duidelijk dankzij een kadertekst op de pagina erna. De Mattotti-associatie is interessant, maar haastwerk helpt deze strip vakkundig om zeep. Het resterende losse materiaal achterin omschrijft C. zelf als 'werk dat verwant is aan een 24H-comic in die zin dat het zonder voorbedachtheid de pen is uitgevloeid. Soms is dat er aan te zien ook.' Inderdaad. JM

ADVERTENTIE

Stripspeciaalwinkel & antiquariaat
"Dick Bos" is verhuisd

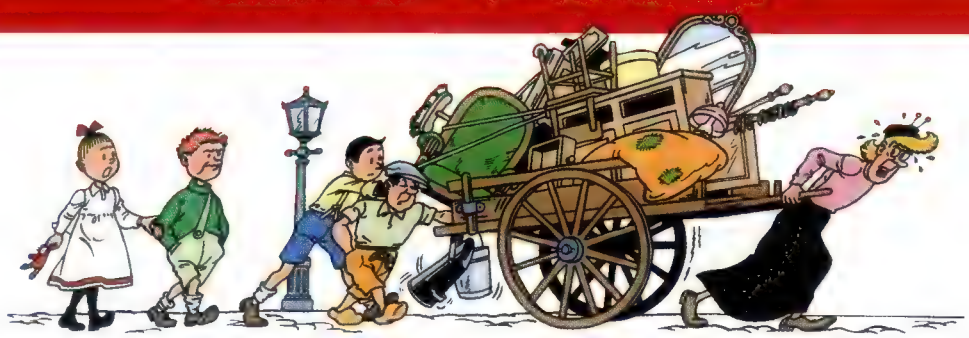

Nieuw adres:
Burg. Baumannlaan 119a
3043 AJ Rotterdam-Overschie

www.stripwinkeldickbos.nl
Tel.: 010-4613147

© 2008 Standaard Uitgeverij Antwerpen-België

Absurd en humoristisch

Met *Eefjes vriendenboek* bewijst **Jeroen de Leijer** eens te meer zijn hoge mate van prettig gestoord zijn. Het album dat alleen al door de vormgeving – als een echt vriendenboek met een harde kaft met zacht laagje èn voorzien van een drukknopsluiting – een extra dimensie meekrijgt, staat vol absurdistische strips, afgewisseld met puzzels, weetjes en zoekplaatjes, willekeurig voorzien van opgedrukte koffievlekken, paperclips en smoezelige vegen. Hoofdstuk voor hoofdstuk voert Eefje al haar vriendjes op die mogen beginnen het invullen van een standaard vragenlijstje, zoals 'Wat ik later wil worden', 'Mijn lievelingseten' en 'Waar ik een hekel aan heb'. Uiteraard doet Eefje zelf de aftrap.

De strips bevatten vrijwel allemaal drie plaatjes die afwisselend uitblinken in droge humor of hilarische onzin. De nevenpersonages, die ook in de reguliere strips van Eefje voorkomen, zijn ondermeer Eefjes moeder (naïef en liefdevol), de overbuurman (nukkig en eigenlijk geen echte vriend), Bello de hond (mijn liefste dier is de buschauffeur), magiër Saldo Rossi en pizzabakker Giovanni Straciatelli die het verschil aantoont tussen een bezorgde en een onbezorgde pizza. De tekeningen zijn als vanouds uit het lood geslagen en kolderiek.

Desondanks zou het aardig zijn om De Leijer ook eens te koppelen aan een goede scenarist voor het maken van een serieuzer verhaal. Manu Larcenet hanteert bij voorbeeld ook geen stijl die je direct associeert met diepgevoelige strips, maar is daar toch succesvol mee. Ik breek daar bij deze een lans voor. TdK

Eefjes vriendenboek

De Leijer
Harmonie 2007
ISBN 978-90-6169-829-6
Prijs €15
128 pagina's
kleur (hk)

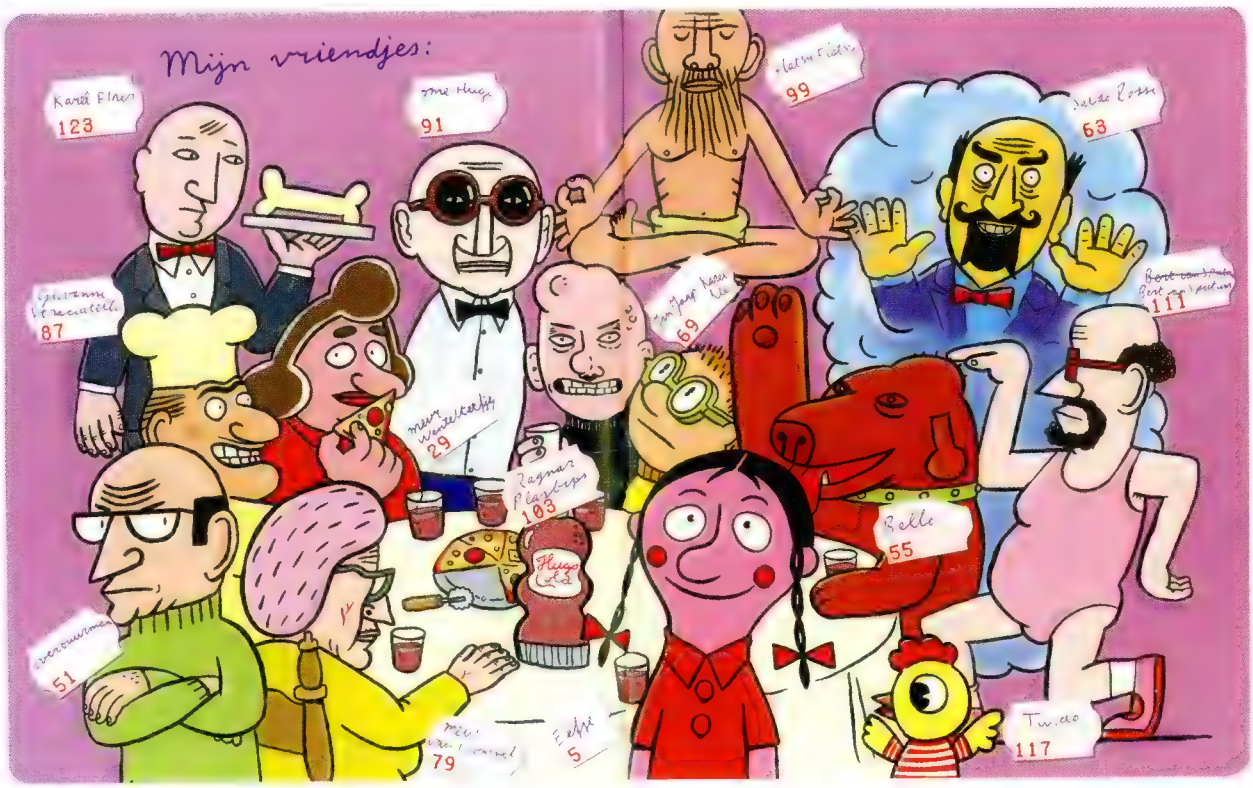

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! kopen!
!!! middenmoot
!! mwâh
! kastvulling
... door 't putje

[EN VERDER]

Argus 5: '07 – Nieuwsoverzicht in meer dan 200 cartoons (Leisink, Catullus). Actuele cartoons van René Leisink uit dagblad *De Pers* en van de site *www.argus-online.nl*. Amusant maar niet messcherp. Sporadisch is er een uitschieter die het anekdotische niveau ontstijgt. RS

Caroline Baldwin 13: De nacht van de wandelaar (Taymans, Casterman). Intelligente, sportieve en vrijgezelle privédetective Caroline Baldwin belandt in dorp in Canada, waar deel van de familiegeschiedenis ligt. Milieuproblemen kijken om de hoek. DR

XIII 18: De Ierse versie (Giraud/Van Hamme, Dargaud). IJzersterke episode waarin uit de doeken wordt gedaan hoe spion XIII is begonnen. De strip lijkt opgezet als een monoloog van iemand die terugkijkt op zijn leven, maar Jean van Hamme geeft er op het eind een verrassende draai aan. Bijzonder is dat dit deel niet door William Vance maar door Jean Giraud is getekend. Van Hamme wilde graag een keer met deze Franse grootheid samenwerken, zoals blijkt uit het interview met Vance in *Stripschrift 389*. Jammer dat zo'n verantwoording ontbreekt in het album. RS

XIII 19: De laatste ronde (Vance/Van Hamme, Dargaud). Het 'geheim XIII' compleet ontrafeld. Dit deel is het einde van de Van Hamme-cyclus die bijna 25 jaar heeft gelopen. Vance maakt een doorstart een andere scenarist in een nieuwe cyclus. Dit slotdeel bevat genoeg actie, maar toch ontkomt Van Hamme er niet aan de laatste eindjes hier en daar wat gekunsteld aan elkaar te knopen. RS

Dirkjan 13 (Retera, Retera). Dirkjan is weer behoorlijk in vorm, maar Bert en de restaurantsmurf zorgen eveneens voor veel plezier. En ook Bokito draagt bij aan de vermakelijke 'nieuwe' lulligheid. Inclusief bloopers. DR

Fokke en Sukke – Het afzien van 8: 2007 (Van Tol/Reid/Geleijnse, Catullus). Afwisselend haarscherp en dubbelzinnig, regelmatig vilein en altijd met een knappe vondst nemen de eend en kanarie 2007 op de hak. TdK

Hauteville House 4: Atlanta (Gioux/Duval, Silvester). Lastig te volgen verhaal met veel personages, samenzweringen en intriges. Het tekenwerk met vooral veel spectaculair oorlogstuig is echter puik in orde. TdK

Jump 1: Zwijgen en trappen (Cambré, Standaard). Standaard is na zes titels gestopt met de serie *Classix*, waarin allerlei tekentalent ruimte kreeg om strips te maken. In plaats daarvan zoekt de uitgeverij naar een nieuwe hitreeks. Dat moet *Jump* worden, een serie over drie kinderen: een skater, skeelerer en BMX-er. In Nederland wordt de strip geplugd door *Jetix Magazine*. Tekenaar is Charel Cambré, die in Vlaanderen scoorde met de strip over 'De Pfaffs'. RS

Kappie 3: Voor op de wc (Van der Meij, Sherpa). Uit het weekblad *De Katwijksche Post* gebundelde grappen over plaatselijke actualiteit met Kappie de Zeemeeuw, in plat Katwijks. Nogal flauw en voorspelbaar. DR

Korrigans 3: Het volk van Dana (Mosdi/Civiello, Daedalus). Rommelig verhaal vol nutteloze bezweringen in een tekenstijl die reminiscenties wekt aan *Alien* van de Zwitser Giger. Speelt zich af in een Keltische omgeving anno 1100 na Christus. RB

Het kunstbordeel 3: Hupsakee Darling (Smudja, Silvester). Verdere hilarische, fantasierijke avonturen

Het rijke piratenleven

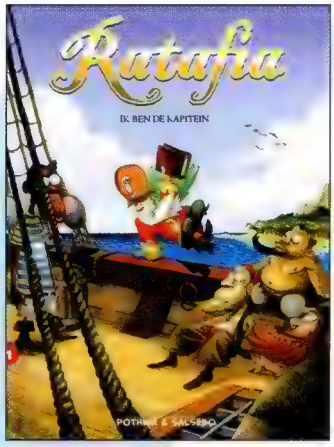

VLUCHTELINGEN, KAPITEIN!
VLUCHTELINGEN IN ZICHT!
VLUCHTELINGEN?
WAT ZIJN VLUCHTELINGEN?
BOOTVLUCHTELINGEN
ZO NOEMDEN WE VROEGER MENSEN DIE GEEN BOOT HEBBEN EN DAAROM NAAR EEN EILAND ZIJN GEVLUCHT.
MAAR DAT GAF VERWARRING MET MENSEN DIE MET EEN BOOT ZIJN GEVLUCHT, DUS HEBBEN WE HET 'BOOT' LATEN VALLEN.

Ratafia 1: Ik ben de kapitein

Pothier & Salsedo
Bee Dee 2007
ISBN 978-90-77331-68-2
Prijs €9,95
48 pagina's
kleur (sk)

Cori, een kleine man met lange baard, lijkt voor het geluk geboren. In een havenkroeg wint hij een kaartpartij van kaperkapitein Fred. Daarmee wordt hij eigenaar van De Poppedijn, een kaperschip met bemanning. Cori blijkt geen gewone kapitein. Hij leest boeken, schildert en vechten hoeft voor hem niet. Op een verlaten eiland vinden de kapers op enig moment een schat. Ze mogen hem hebben, van de man die hem ontdekte. Hij blijkt de kapers naar zijn eiland gelokt te hebben. De voorwaarde die deze Janneman Robinson stelt is dat de piraten een waterballet opvoeren. Het culturele klimaat op het onbewoonde eiland kan namelijk wel een oppeppertje gebruiken. Een lastige keus voor de stoere kapers. Het goud lonkt, maar een ballet...

Scenarist **Nicolas Pothier** en tekenaar **Frédérik (Fred) Salsedo** creëren een wereld waarin Ronaldo, de zwarte kaper, en Mossel, de witte scheepsjongen, en hun maten door toedoen van de kleine kapitein van de ene verbazing in de andere vallen. **Greg Salsedo** is de inkleurder van de tekeningen in *Ratafia*, de naam van een pittige wijn waar cognac aan is toegevoegd. Het piratenavontuur bevat verwijzingen naar literatuur en films en refereert aan actuele thema's. Kapitein Cori beleefde in Frankrijk al in 2005 zijn eerste avontuur. Kort geleden verscheen daar reeds *Ratafia 4*. EvdH

Houdbare kantoorhumor

Waar is **Eric Scheurs** toch gebleven? Sinds hij een paar jaar geleden met *Joop Klepzeiker* uit *Nieuwe Revu* werd gegooid, is er weinig meer van hem vernomen. De laatste keer dat hij in de stripwereld werd gesignaleerd, verkeerde hij in kennelijke staat op de Grote Markt in Haarlem tijdens de Stripdagen aldaar in 2006. Volgens zijn uitgever zit Schreurs tegenwoordig in de kunst: 'schilderwerken en tekeningen van een bizarre schoonheid' met aanpalende (verkoop)exposities. Of de tekenaar van Joop Klepzeiker en andere grensverleggende creaties ooit nog terugkeert aan het stripfront valt nog te bezien. Er schijnen plannen te bestaan voor een 'grafische roman', maar daar zijn nog geen middelen voor. De Schreurs-fan zal zich tevreden moeten stellen met de heruitgaven van zijn strips bij uitgeverij Xtra. Een erg leuke bundel is *Kantoorgenoten*. De éénpagina-grappen verschenen eerder in *Informeel*, een blad van de Postbank, in 1986 en 1987. Dat kantoorhumor leuk kan zijn hebben stripseries als *Dilbert* en tv-producties als Jiskefets *Debiteuren, crediteuren* en de BBC-serie *The Office* bewezen. *Kantoorgenoten* is hier een voorloper van. Schreurs vond het eigenlijk *'middle of the road'*-grappen, maar twintig jaar later blijkt de houdbaarheidsdatum ervan nog niet overschreden. Voor een strip die in een personeelsblad is verschenen, gaat het bovendien om behoorlijke pittige humor. Het is daarbij een verademing om een strip van Scheurs te lezen waar eens keer niet de banaliteiten en perversiteiten je tekstueel en visueel om de oren vliegen. RS

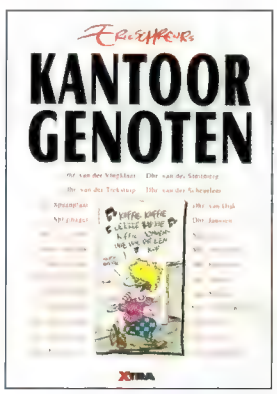

DAT ZE OP KANTOOR ZEGGEN VAN DER STUITMERG IS MALENDE OMPATHY
PRAAT TEGEN DOOIE DINGEN!
WIL NOG NIET ZEGGEN DAT WE ONBELEEFD MOETEN ZYN TEGEN VAN DER STUITMERG!

Kantoorgenoten

Schreurs
Xtra 2007
ISBN 978-90-77766-56-9
Prijs €9,90
84 pagina's
zwart/wit (sk)

van Henri Toulouse-Lautrec tijdens de 'belle époque' (1890-1910) in Parijs temidden van zijn artistieke vrienden. Uitbundig, fraai getekend met extra grappen voor ingewijden. DR

Mandalay 1: De spiegels van de haat (Thirault/Guice/Perkins, Daedalus). Bovennatuurlijke toestanden in koloniaal Birma. Hoog onzingehalte, maar het verzorgde tekenwerk maakt een beetje goed. HW

Meer zeer – Politieke prenten 2007 (Bertrams, Catullus). Joep Bertrams, tekenaar van *Het Parool* en *Nova*, laat zijn licht schijnen op het afgelopen jaar. Vergeleken met de vorige Catullus-uitgave in slappe kaft en zonder dvd. TdK

Studio Noodweer Jaarverslag 4: 2007 (Barreveld/Derks/Leisink/Van de Vijver, Studio Noodweer). Recent verzameld werk van de vier heren van Noodweer voor diverse opdrachtgevers. Opmaak, lettertype en lay-out van het omslag dit keer volledig in *Asterix en Obelix*-stijl. TdK

Sigmund 16: Zestiende sessie (De Wit, Harmonie). Dokter Sigmund fileert de Nederlandse samenleving weer op een buitengewoon spitsvondige manier. Alles van het afgelopen jaar komt voorbij: de nieuwe man, het evangelie van Al Gore, De Wereld Draait Door, de überseksueel, nordic walking en Second Life. Opvallend dat nog zo weinig allochtone klanten zijn therapie bezoeken, want het lucht heerlijk op. JdL

Swamp Thing 2 (Oudshoorn, Atlas/Oog & Blik). In duidelijk eigen stijl gemaakte humorstrip rond een licht anarchistische alligator. Het niveauverschil is wel groot: soms lieve grappen – die halen zelfs de *Jippo* – maar ook harde grappen. Die zijn meer voor *Het Parool*. RS

De avonturen van Tommeke 1: Het autovirus (Van Oppen/Claeys, Poncha). Tom Boonen is de zoveelste BV'er (Bekende Vlaming) die wordt verstript. Leuk is dat het hier om een nog jonge uitvoering van de wielrenner gaat, met een voor jonge lezers aantrekkelijk *who-dunnit*-plot. Opgetekend door Patrick van Oppen op scenario van Ivan Claeys. In Nederland amper verkrijgbaar. TdK

Vallende ziekte 2 (B., Atlas). Tweede deel van het aangrijpende en onderhoudende verhaal over de ernstig epileptische oudere broer van David B. – Jean-Christophe. De gevolgen voor de andere familieleden worden in beelden, die nog spookachtiger en surrealistischer zijn dan in het eerste deel, schitterend in beeld gebracht. DR

De verborgen geschiedenis 9: De loge van Thule (Pécau/Kordey/Chuckry, Silvester). Achter de gruwelen van de geschiedenis zitten allerlei machinaties van magistraten die elkaar in een verborgen wereld de tent uitvechten. Pretentieuze onzin. RS

Wat een jaartje! 4: 2007 (Kamagurka, Harmonie). Zakboek met selectie van actuele grappen die Kamagurka in 2007 maakte voor de voorpagina van *NRC Handelsblad*. Simpel maar doeltreffend. RS

De woensdagavondsessies 3: Een woelige wereld (Bleda, Prestige). Fraai getekende, spannende climax in het derde, laatste deel van dit paranormale verhaal. DR

Zeven 2: Zeven dieven (Lereculey/Chauvel, Silvester). Aantrekkelijke uitwerking van klassiek gegeven dat iemand ideale boeven ronselt voor een grote klus. TdK

→ AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN **AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR **POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM**

t/m 10 februari *Expo 'Verbeelding van de ruimte – Ruimte voor verbeelding', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0)2-2100433 of www.stripmuseum.be*

t/m 17 februari *Expo 'Buth, vader van Thomas Pips en andere muizenissen', Kunsthal Sint-Pietersabdij, Sint-Pietersplein 9, Gent, België, info: (+32) (0)9-2439730 of www4.gent.be/spa*

t/m 23 februari *Expo 'Kappie in 't museum' met de strips van Bert van der Meij, Katwijks Museum, Voorstraat 46, Katwijk, info: (+31) (0)71-4013047 of www.katwijksmuseum.nl*

t/m 1 maart *Expo 'Wat zeur je nou? – Discriminatie gestript', Galerie Lambiek, Kerkstraat 132, Amsterdam, info: (+31) (0)20-6267543 of www.lambiek.net*

t/m 2 maart *Expo 'De theorie van de zandkorrel' over 'De duistere steden' van François Schuiten en Benoît Peeters, Autrique-huis, Haachtsesteenweg 266, Brussel, België, info: www.autrique.be*

t/m 15 maart *Expo 'Woutertje Pieterse, getekend door Jan Kruis', Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 70, Groningen, info: (+31) (0)50-3178470 of www.nederlandsstripmuseum.nl*

t/m 13 april *Expo 'Noord ontmoet zuid' met politieke spotprenten van Nico Visscher, Historisch Centrum Het Markiezenhof, Steenbergsestraat 8, Bergen op Zoom, info: (+31) (0)164-277050 of www.markiezenhof.nl*

t/m 18 mei *Expo 'De ontdekking – Van strip tot werkelijkheid' over het gelijknamige stripboek van Eric Heuvel, Verzetsmuseum Amsterdam, Plantage Kerklaan 61, Amsterdam, info: (+31) (0)20-6202535 of www.verzetsmuseum.org*

t/m 31 mei *Expo 'Tussen Grebbeberg en Uruzgan – Eén beeld zegt meer dan duizend woorden', met het werk van politiek tekenaar Fritz Behrendt, Legermuseum, Korte Geer 1, Delft, info: (+31) (0)15-2150500 of www.legermuseum.nl*

t/m 1 juni *Expo 'Geketend getekend – Feit en fictie in stripverhalen', Gevangenismuseum, Oude Gracht 1, Veenhuizen, info: (+31) (0)592-388264 of www.gevangenismuseum.nl*

8 februari t/m 7 maart *Expo 'Herman Roozen – Tekst en tekeningen – 5 jaar', Stadhuis Assen, Noordersingel 33, Assen*

8 februari t/m 27 april *Expo 'Strip en kunst', Singer Laren, Oude Drift 1, Laren, info: (+31) (0)35-5393939 of www.stripenkunst.nl*

9 februari t/m 13 april *Expo 'De stiel', een retrospectieve rond Ever Meulen, Tweebronnen, Diestsestraat 49, Leuven, België, info: (+32) (0)497-649452 of www.beeldbeeld.be*

10 februari *Stripbeurs Nijdrop Opwijk 2008, Zaal Nijdrop, Doortstraat 4, Opwijk, België, info: (+32) (0)52-356165 of www.nijdrop.be*

12 februari t/m 9 maart *Expo 'Politiek in prent 2007', Centrale Bibliotheek, Spui 68, 's-Gravenhage*

12 februari t/m 8 juni *Expo 'Het tijdschrift Robbedoes – De avonturen van een redactie', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0)2-2100433 of www.stripmuseum.be*

17 februari *4e Maasland Strip, Gemeentelijke Academie voor Beeldende Kunsten, Zetellaan 50, Maasmechelen, België, info: (+32) (0)498-101684 of www.maasland-strip.be*

1 en 2 maart *Stripboekenbeurs Rijswijk, Evenementenhal Rijswijk, Volmerlaan 12, Rijswijk, info: www.stripbeurs.com*

7 maart t/m 8 juni *Expo 'Superhelden en sjlemielen – Joodse herinnering in de stripkunst', Joods Historisch Museum, Nieuwe Amstelstraat 1, Amsterdam, info: (+31) (0)20-5310310 of www.jhm.nl*

17 februari *Expo 'Restrospectieve Bob Mau – 1926-2006', Antverpia, Sint-Antoniuslei 95, Brasschaat, België*

30 maart *8e Strips met een hart, Zaal Schijnpoort, Schijnpoortweg 55, Antwerpen, België, info: (+32) (0)3-3254560 of www.stripsmeteenhart.org*

19 t/m 20 april *Stripbeurs Arnhem, Promenadezaal Hotel Haarhuis, Stationsplein 1, Arnhem, info: www.stripbeursarnhem.nl*

26 april *2e Dag van de jeugdhelden, met aandacht voor onder andere Biggles, Arendsoog, Karl May, Hans G.Kresse, Kuifje, De Kameleon, De Smurfen, Bob Evers en Star Trek, Congres- en Partycentrum 't Veerhuis, Nyemonde 4, Nieuwegein, info: www.jeugdhelden.nl*

27 april *Grote stripruilbeurs, Stripclub Tafelrond, Zaal KA Redingenhof, Redingenstraat 90, Leuven, België, info: (+32) (0)16-236597 of hendrickxjeanpierre@skynet.be*

4 mei *2e Strips op de Markt, Markt, Gouda, info: (+31) (0)6-14334647 of www.stripsopdemarkt.nl*

11 mei *13e Mercatorstripbeurs, Cultureel Centrum De Brouwerij, Onze Lieve Vrouw Plein 18, Kruibeke, België, info: (+32) (0)486-744899 of www.mercatorstripbeurs.be*

7 en 8 juni *Stripdagen Haarlem 2008, Haarlem, info: www.stripdagenhaarlem.nl*

10 juni t/m 16 november *Expo 'Eendracht maakt Smurf – 50 Jaar Smurfen', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0)2-2100433 of www.stripmuseum.be*

27 en 28 september *De Stripdagen, Euretco Expo Center, Meidoornkade 24, Houten, info: (+31) (0)6-23718719 of www.stripdagen.nl*

18 november 2008 t/m 22 februari 2009 *Expo 'De nieuwe kinderstrip', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0)2-2100433 of www.stripmuseum.be*

Noord ontmoet Zuid in Het Markiezenhof

In Het Markiezenhof in Bergen op Zoom is sinds 18 november 2007 een tentoonstelling met werk van de Groningse politiek tekenaar Nico Visscher te bewonderen.
Visscher tekende vanaf 1961 meer dan dertig jaar politieke cartoons voor *Nieuwsblad van het Noorden*. Wekelijks leverde dat één politieke cartoon op en dagelijks tekende hij ook nog een kleine tekening in de rubriek 'Cartoontje'. Ook introduceerde hij in 1977 de rubriek 'Korrel'. Hierin legde Visscher iemand een door hem bedachte *oneliner* in de mond die te maken had met de actualiteit van de dag.
In 1982 gaat hij ook bijdragen, waaronder diverse omslagen, leveren aan het maandblad *Bijeen* – voor de kleurrijke samenleving – en vanaf 1988 tot op de dag van vandaag tekent hij nog altijd politieke spotprenten voor het Haagse politieke weekblad *Binnenlands Bestuur*.
In augustus 2007 droeg hij zijn complete œuvre (zo'n 12.000 tekeningen) over aan Het Markiezenhof dat daaruit nu een selectie van 800 cartoons heeft gemaakt die te zien zijn in de drie tuinzalen van het Historisch Centrum.
Men heeft gekozen voor cartoons die voor zichzelf spreken en waarvan de onderwerpen ook vandaag de dag nog altijd spelen. Zo zijn cartoons opgenomen over typisch Nederlandse issues als het poldermodel, Koninginnedag en Sinterklaas, maar ook over de asielzoekersproblematiek, allochtonen en inburgering, en de moeizame totstandkoming van Europa.
Met bijgaande cartoon won Nico Visscher een prestigieuze prijs tijdens de Salon de Caricature Montreal in 1984.
De tentoonstelling is tot en met 13 april te bezoeken. TdK
Meer info: zie Agenda.

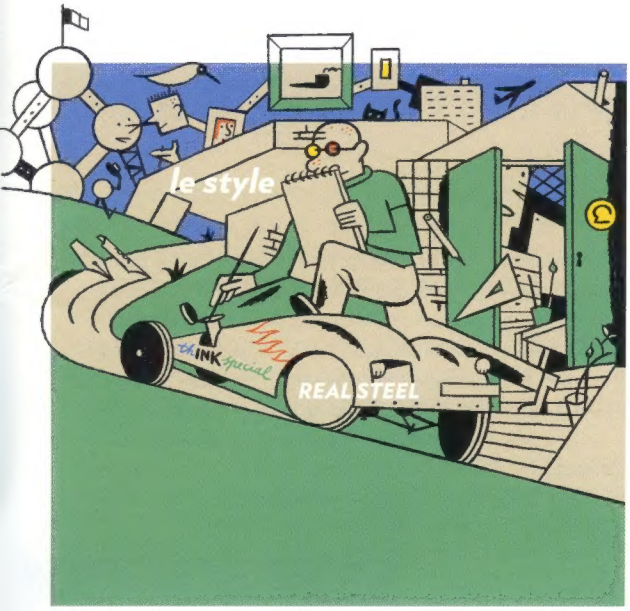

De stiel van Ever Meulen

De Belg Ever Meulen is de centrale figuur tijdens de zevende jaarlijkse retrospectieve tentoonstelling (van 9 februari tot en met 13 april) van Beeld Beeld, de vereniging die zich tot doel heeft gesteld het grote publiek te overtuigen van de mogelijkheden van het beeldverhaal. Beeld Beeld is van mening dat dit het beste gedaan kan worden door spraakmakende en grote overzichtstentoonstellingen rond het werk van internationaal gewaardeerde stripmakers samen te stellen. Zo startte men in 1999 met de Amerikanen Daniel Clowes en Chris Ware, waarna Lorenzo Mattotti (2001), Dupuy en Berberian (2002), Dave McKean (2003), en François Schuiten en Benoît Peeters (2004/2005) volgden. Eind 2007 werd voor het eerst een kleinere expositie ingericht, rond het werk van Hanco Kolk.

Eddy Vermeulen (Kuurne, 1946) studeert grafische kunsten in Gent en Brussel. Op 18-jarige leeftijd exposeert hij voor het eerst zijn werk, een aantal cartoons in Harelbeke. Drie jaar later signeert hij voor het eerst met zijn pseudoniem Ever Meulen. Het is de start van een indrukwekkende, internationale carrière waarin hij strips maar vooral veel illustraties tekent die hem via *Humo*, *Tante Leny presenteert!* en *Oor* brengen tot een respectabel aantal omslagen voor *The New Yorker*. Daarnaast tekent hij honderden illustraties voor platenhoezen, theateraffiches en postzegels. Hij ontvangt tijdens zijn carrière meerdere prijzen waaronder een onderscheiding van het ministerie van Vlaamse Cultuur en een Gold Award van de Duitse Art Directors Club. Zijn werk is te zien in Brussel (Paleis voor Schone Kunsten), Baltimore (VS), Genève en New York. In 1993 start hij met lesgeven (atelier Illustratie) aan de St-Lucas te Gent.

De expositie *De stiel* geeft een zo compleet mogelijk overzicht van leven en werk van deze artiest die een voorliefde heeft voor geometrische vormen en gebogen lijnen; iets dat goed zichtbaar is in *Verve*, het overzichtsboek van Ever Meulens werk dat in 2006 bij uitgeverij Oog & Blik verscheen. Net als voorgaande exposities is ook deze tentoonstelling te zien in de speciaal daarvoor ingerichte ruimte van Tweebronnen te Leuven. Daar hangen in het drie verdiepingen tellende atrium uitvergrote tekeningen en affiches en zijn ook vitrinekasten met veel van zijn artistieke hoogtepunten te zien. Op de binnenplaats wordt het Oldsmobile-project gepresenteerd, een combinatie van tekeningen van Ever Meulen met één van zijn persoonlijke liefhebberijen. TdK

Meer info: zie Agenda.

→ WINNEN

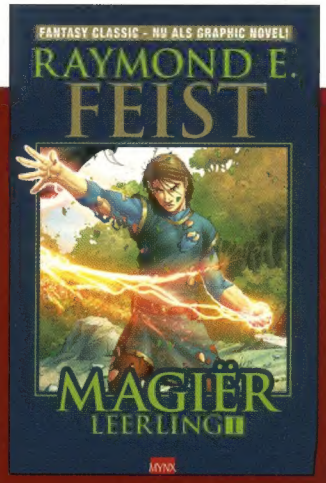

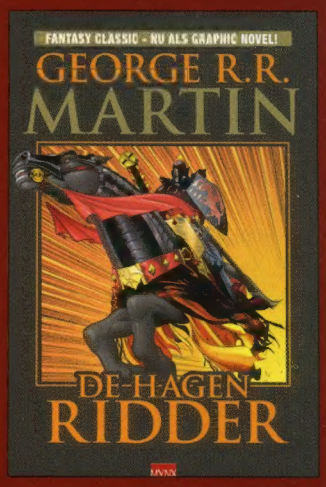

Bij uitgeverij Mynx verschenen recent twee stripbewerkingen van fantasyromans. Van schrijver Raymond E. Feist verscheen het verhaal *Magiër – Leerling* en van auteur George R.R. Martin *De Hagenridder*. In samenwerking met de uitgever stelt *Stripschrift* drie setjes van twee boeken ter beschikking aan inzenders van het goede antwoord op de vraag:

Bij welke Amerikaanse uitgever verschenen de verstrippingen oorspronkelijk?

Stuur het antwoord vóór 1 april 2008 naar

Fantasy-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar winnen@stripschrift.nl

Bij meer dan drie goede oplossingen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend. Maximaal één inzending per adres en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag 'De 10 verschillen'-prijsvraag Stripschrift 387:

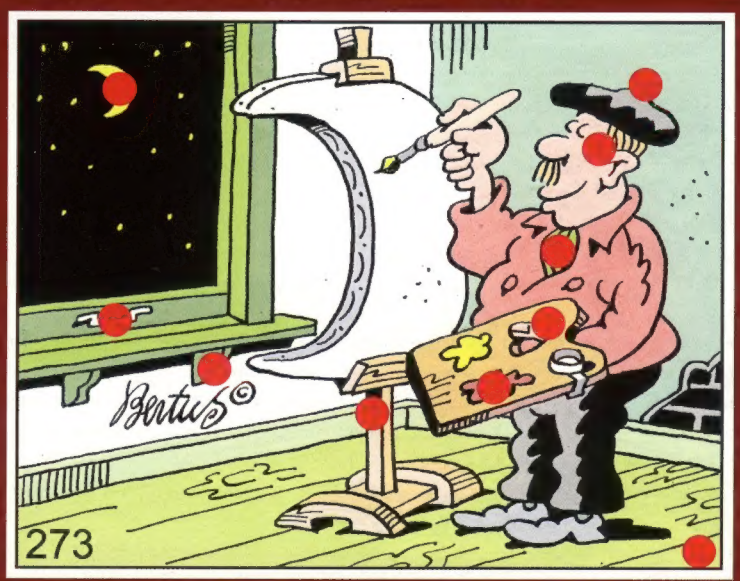

De winnaar van de puzzel van tekenaar Bertus is **Joop van der Vaart** (Delft). Hij krijgt het puzzelboek van *The New Yorker* als prijs toegestuurd.

Uitslag Storm-prijsvraag Stripschrift 388:

We vroegen naar de ook door Don Lawrence getekende voorloper van *Storm*. Het juiste antwoord is natuurlijk *Commandant Grek*, waarvan in 1984 één album verscheen en dat als 0-nummer aan de reeks *Storm* werd toegevoegd onder de titel *Gevangenen van de tijd*. Een loting onder de goede inzenders was noodzakelijk, waarna **Erwin Bastiaans** (Kampen), **J.J. Dussel** (Heerlen), **Ruud Gruijs** (Zaandijk), **Herman Homblé** (Heverlee, België) en **J.A. Kamphuis** (Tolbert) konden worden verrast met een gesigneerd exemplaar van het nieuwste *Storm*-album *De navel van de dubbele god*, inclusief het singletje *Storm Inside* gezongen door Ralph van Manen. Allemaal gefeliciteerd!

→ HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN. FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

>WAARHEEN?

Marc Verhaegen is de nieuwe voorzitter van het Vlaamse Onafhankelijke Stripgilde (VOS).
De *Senne en Sanne*-auteur wil vooral jongere stripmakers weer warm maken voor deze beroepsvereniging voor Vlaamse stripauteurs die jaarlijks onder andere de Stripvos uitreikt, een prijs voor personen of instellingen die met hun activiteiten van grote betekenis zijn (geweest) voor de Vlaamse stripwereld.
Verhaegen wil, nadat de noodzaak voor zijn gilde is vastgesteld, de contacten tussen het gilde en alle spelers op de stripmarkt danig versterken.

>WAARVOOR?

Op 3 december 2007 is oud-Studio-Vandersteenmedewerker **Edouard de Rop** overleden. De Rop werkt als meubelmaker en reclametekenaar, maar start zijn stripcarrière op 1 april 1959 bij Vandersteen waar hij in zijn carrière uiteindelijk aan bijna alle stripreeksen (*Jerom*, *Karl May*, *De familie Snoek*, *Robert en Bertrand*) meewerkt. Hij begint met het assisteren van Willy Vandersteen bij een tweetal verhalen van *Suske en Wiske*. Ook *De grappen van Lambik* zijn als snel zijn terrein. Vanaf het begin mag hij zich bezig houden met de reeks *De rode ridder*; dat duurt tot 1969 als Karel Biddeloo de reeks krijgt toegewezen. Dan gaat De Rop vooral *Suske en Wiske*-verhalen inkten. Dat doet hij tot aan 1983. Tussentijds bedenkt en tekent hij voor tijdschriften ook nog een aantal eigen strips die het soms tot albumpublicatie schoppen (bij voorbeeld *Tom Tempo*). Edouard de Rop (eigenlijk Edward maar in de albums Eduoard genoemd omdat dit een meer internationale uitstraling gaf!) overlijdt op 79-jarige leeftijd tijdens een slecht herstel van een heupoperatie.

Op 23 december 2007 overleed **Raphaël Marcello**. Deze Italiaanse tekenaar kennen we in Nederland vooral van de reeksen *Cristal* en *Wayne Thunder*. Stripreeksen die eind jaren 1980 op de markt kwamen. In diezelfde periode verschenen ook twee albums met korte verhalen: *Dit al gehoord?* en *Dit al gelezen?*, met korte verhalen. Eerder debuteerde hij in Nederland met het album *Dr Justice* dat in 1976 verscheen. Van deze reeks werden onder de naam *Frank Valk* ook enkele delen *Peptoe*, bijlagen bij het weekblad *Pep*, uitgebracht. Marcello vertrekt al op jonge leeftijd naar Parijs waar hij werkt voor verschillende agentschappen. Hij maakt stripbewerkingen van *Ben Hur*, *Jane Eyre* en de bijbel, maar is ook met vrolijker werk bezig zoals *Bugs Bunny*, *Rintintin* en *Zorro*. Als Michael Jackson op de top van zijn roem is maakt Marcello een strip over dit popidool. In 1991 gaat hij terug naar Italië om te werken voor uitgeverij Bonelli, ondermeer aan de reeks *Tex* (Willer). Marcello werd 78 jaar.

ADVERTENTIE

HARRY'S POSTZEGELHOEKJE

Het is niet meer uit te leggen waar Disneyland ligt. Vroeger wel, want toen was het simpel; Disneyland lag bij Anaheim in Californië. Maar tegenwoordig ligt het ook nabij Parijs. En bij Hongkong. Of om preciezer te zijn; het kleine eiland Lantau dat bereikbaar is met auto, bus, boot en metro.

De feestelijke opening van Hongkong Disneyland Resort vond plaats op 1 augustus 2005 en dat was reden voor menig cultuurpessimist om zich bezorgd te maken over de Amerikanisering van eeuwenoude culturen.

Persoonlijk vraag ik mij af hoe het Chinese teken voor Disney is ontstaan. De site **www.park.hongkongdisneyland.com** geeft daar geen antwoord op. De informatie die er wel staat is zeer leesbaar, want de Chinese tekens kunnen met een simpele klik worden omgezet in Engelse woorden. Als cultuuroptimist vind ik dat – net als de afgebeelde postzegels – een mooi voorbeeld van culturele vooruitgang en uitwisseling. HW

Land van herkomst:
Hongkong
Jaar van uitgifte: 2005
Cataloguswaarde:
5 x €1,20

STRIP SCHRIFT

Jaargang 40
Nummer 1 (390)
Februari 2008

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os, Dik Rondeltap, Rik Sanders

Medewerkers
Ger Apeldoorn, Olav Beemer, Ben Bits, Ruud Booms, Erik van der Hoeven, Eddie de Jong, Just de Leeuwe, Willard Mans, Hans Matla, Jeroen Mirck, Erwin Suvaal, Erik Svane, Rudi de Vries, Rudy Vrooman, Geert de Weyer, Harry Wibier, René Windig, Olivier Wortel

Omslag
Colin Wilson

© 2007 Lucasfilm Ltd. & ™
All rights reserved.

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen
Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.

Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland €44,00
België €46,50
Other countries €60,50
IBAN NL56 PSTB 0009 3475 90
SWIFT/BIC PSTBNL21
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opmemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripstift.nl

Druk
Printec Offset, Kassel, Duitsland

Uitgever/Distributie Nederland

STRIPSTIFT

Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e uitgever@stripstift.nl
w www.stripstift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Distributie België
Pinceel, Leuven
AMP, Brussel

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen € 1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

STRIPSCHRIFT JAARGANG 39 door Arco van Os

In 2007 verschenen acht reguliere nummers van *Stripschrift*. Verder ontvingen abonnees als *Stripschriftgift* bij nummer 6 het stripalbum *Kobus Kat* van Otto Veenhoven en Henk Albers. Overal waar twee getallen door een 'slash' worden gescheiden staat het eerste getal voor het nummer van *Stripschrift* binnen de 39e jaargang en het tweede voor de pagina in dat nummer waarop het artikel/de recensie een aanvang neemt. Diverse rubrieken zoals 'Actua', 'En verder...' en 'Heinz Service Spread' - zijn niet in deze index opgenomen. Op onze website *Stripschrift Online* (*www.stripschrift.nl*) kan via de databank uiteraard meer in detail worden gezocht.

ARTIKELEN/INTERVIEWS

Aidans, Edouard: zie Bernard Prince
Alfa: zie Jigounov, Iouri
Appie Happie: zie Bruijnesteijn, Dick
Asterix: zie Uderzo, Albert
Back, Carla: zie Bommel-hoorspel
Bernard Prince (*Wortel*) 5/28
Bertus (ps): zie Klaassen, Bertus
Bommel-hoorspel (*Bremmers*) 2/24
Bosschaert, Jan: zie Geverniste vernepelingskes, De
Bourgne, Marc: zie Roodbaard
Broeders, Ken (*De Weyer*) 5/20
Bruijnesteijn, Dick (*Gout*) 4/14
Bruynesteyn, Dik (ps): zie Bruijnesteijn, Dick
Charlier, Jean-Michel: zie Roodbaard
Corentin (*Wortel*) 3/28
Crazie Dutch Men (ps): zie Dieperink, Jan Bart
Cutsem, William van I (*De Weyer*) 8/08
Cutsem, William van II (*Hengeveld*) 8/12
Cuvelier, Paul: zie Corentin
Dany (ps) zie Henrotin, Dany
Dekker, Eduard Douwes: zie Kruis, Jan
Delporte, Yvan (*De Weyer*) 2/04
XIII: zie Cutsem, William van I en II
Derwig, Jacob: zie Bommel-hoorspel
Dick Bos: zie Mazure, Georges
Dick Bos-toneelstuk (*Thomassen*) 6/22
Dieperink, Jan Bart: zie Hermanus
Dolf Staal: zie Mazure, Georges
Don O'Kay: zie Mazure, Georges
Dracula: zie Henrotin, Dany
Driel, Toon van (*De Kruijf*) 6/16
Drost, Peter: zie Dick Bos-toneelstuk
Dubbel M: zie Meynet, Félix
Dupré, Steven (*De Weyer*) 2/32
Edmund Bell: zie Follet, René I
Elsje (*Apeldoorn*) 2/20
F.C. Knudde: zie Driel, Toon van
Floris: zie Soeteman, Gerard
Follet, René I (*Schouten*) 7/10
Follet, René II (*Lodewijk*) 7/25
Follet, René III: zie Soeteman, Gerard
Francq, Philippe (*De Weyer*) 6/26
Geerts, Paul: zie Studio Vandersteen
Geverniste vernepelingskes, De (*Apeldoorn*) 5/24
Giraud, Jean: zie Cutsem, William van I
Goede, Floor de: zie Oosterwijk, Aloys II
Graton, Jean: zie Michel Vailliant
Graton, Philippe: zie Michel Vaillant
Greg (ps) zie Régnier, Michel
Grossey, Ronald: zie Studio Vandersteen
H., Yves (ps): zie Huppen, Yves
Hamme, Jean van: zie Francq, Philippe en Cutsem, William van I
Hart, Johnny (*De Wit*) 3/06
Hartjes, Maaike: zie Oosterwijk, Aloys II
Heer, Margreet de: zie Oosterwijk, Aloys II
Helmerhorst, Michael: zie Dick Bos-toneelstuk
Henrotin, Dany I (*De Weyer*) 2/36
Henrotin, Dany II: zie Bernard Prince
Hercules, Eric: zie Elsje
Hermann (ps) zie Huppen, Hermann
Hermanus (*Sanders*) 5/32
Hogenbirk, Pieter (*De Kruijf*) 4/10
Hubinon, Victor: zie Roodbaard
Huppen, Hermann: zie Bernard Prince
Huppen, Yves: zie Henrotin, Dany
Jan, Jans en de kinderen: zie Kruis, Jan
Jeroom (ps): zie Snelders, Jeroom
Jigounov, Iouri (*Van Merriënboer*) 8/14
Kaamelott: zie Dupré, Steven
Karaat: zie Meynet, Félix
Klaassen, Bertus (*Sanders*) 6/32
Kolk, Hanco: zie Oosterwijk, Aloys II
Kruis, Jan (*Mans*) 3/18
Largo Winch: zie Francq, Philippe
Lavado, Joaquín Salvador (*Sanders*) 1/30
Lefranc: zie Taymans, André
Mafalda: zie Lavado, Joaquín Salvador
Martin, Jacques: zie Taymans, André
Mazure, Alfred: zie Mazure, Georges en Dick Bos-toneelstuk
Mazure, Georges (*Thomassen*) 2/12
McCay, Winsor (*Apeldoorn*) 8/28
Meynet, Félix (*Van Merriënboer*) 5/10
Michel Vaillant I (*Mans/Sanders*) 1/12
Michel Vaillant II (*Mans/Sanders*) 1/18
Multatuli (ps): zie Dekker, Eduard Douwes
Muñoz, José (*Rondeltap*) 2/30
Nuyl, Peter te: zie Bommel-hoorspel
Oosterwijk, Aloys I (*Apeldoorn*) 1/26
Oosterwijk, Aloys II (*Sanders*) 6/10
Oudshoorn, Floris: zie Oosterwijk, Aloys II
Paape, Eddy: zie Roodbaard
Parker, Brant (*De Wit*) 3/06
Quino (ps): zie Lavado, Joaquín Salvador
Régnier, Michel: zie Bernard Prince
Rembrandt: zie Hogenbirk, Pieter
Rietman, Mark: zie Bommel-hoorspel
Roodbaard (*Wortel*) 8/24
Rop, Eric de: zie Studio Vandersteen
Servranckx, Urbain: zie Geverniste vernepelingskes, De
Snelders, Jeroom (*Mievis*) 3/10
Soeteman, Gerard (*Van der Nol*) 7/26
Staller, Jack (*Boven*) 4/28
Stapel, Gerrit: zie Soeteman, Gerard
Steven Severijn: zie Follet, René I
Stripschapprijs: zie Oosterwijk, Aloys II
Studio Vandersteen (*De Weyer*) 4/22
Taymans, André (*Apeldoorn*) 1/32
Toonder, Marten: zie Bommel-hoorspel
Uderzo, Albert (*Pasamonik*) 3/24
Urbanus (ps): zie Servranckx, Urbain
Valkema, Gerben: zie Elsje
Vance, William (ps): zie Cutsem, William van I en II
Veen, Herman van: zie Hermanus
Westervoorde, Ben: zie Oosterwijk, Aloys II
Wit, Peter de: zie Oosterwijk, Aloys II
Wodehouse, P.G.: zie Mazure, Georges
Woutertje Pieterse: zie Kruis, Jan

STRIPS/ILLUSTRATIES

Archief Vader en Dochter (2 blz.)(De Wit) 3/32
Blauwe Maan (6 blz.)(Follet/Gérard/Vehlmann) 7/18
Stripdagen 2007 (fotostrip) (1 blz.)(*Gremmen*) 7/07
Suvaal (1/4 blz.)(*Suvaal*) 1-8/03

RECENSIES: BOEKEN

Afrika (Hermann, Prestige)(*Sanders*) 8/37
Aimee tv 1: Uw dagelijkse manga-moment (De Jongh, Bee Dee)(*Rondeltap*) 1/41
Aldo Rémy in opstand 1: Huis te koop (Tibet, Glénat)(*Sanders*) 1/38
Alim de leerlooier 1: Het geheim van de zee (Lupano/Augustin, Silvester)(*Van der Hoeven*) 6/51
Alleen 1: Spoorloos (Gazzotti/Vehlmann, Dupuis)(*Ummels*) 3/39
Alsjemaarbekendband-boek, Het complete (Geradts, Orgcomicart)(*De Kruijf*) 7/34
Amsterdam 24 Hours Comic Day 2006 (Diverse auteurs, Lambiek)(*Rondeltap*) 6/45
Angela (Pecqueur/Vatime, Silvester)(*Tuinenburg*) 5/42
Anna Knots 1: Ik ben een monster (Vernay/Zabus, Dupuis)(*Sanders*) 4/37
Arman en Ilva 10: De perfecte kringloop (Thé/Hartog van Banda, Sherpa)(*Tillekens*) 1/36
Arman en Ilva 13: Het spoor dat verdween (Thé/Hartog van Banda, Sherpa)(*Tillekens*) 1/36
Berlijn 1: 1943 - De zeven dwergen (Marvano, Dargaud)(*Ribbens*) 8/41
Berlijn 2: 1948 - Reinhard de vos (Marvano, Dargaud)(*Ribbens*) 8/41
Bloeddorst 1 (Diverse auteurs, Bee Dee)(*De Kruijf*) 4/33
Bloed van de Porphyres, Het 1: Soizik (Parnotte/Balac, Dargaud)(*Rondeltap*) 7/36
Book of Hope, The First (Musturi, Bries)(*Rondeltap*) 3/34
Book of Hope, The Second (Musturi, Bries)(*Rondeltap*) 3/34
Boro - Verslaggever-fotograaf, De avonturen van 1: De dame uit Berlijn (Veber/Franck/Vautrin, Casterman)(*Rondeltap*) 2/42
Bunker 1: De verboden grenzen (Bec/Betbeder, Dupuis)(*Rondeltap*) 5/42
Burka Babes (De Wit, Harmonie)(*De Kruijf*) 6/44
Cartoondiarree - 220705-150107 (Van de Pol, Oog & Blik)(*Rondeltap*) 7/34
Chemogirl (Marchetto, Cargo)(*Captain*) 8/34
Classix, Collectie 4: Cyrano (Broeders/Rostand, Standaard)(*De Kruijf*) 2/43
Comics Gone Ape - The Missing Link to Primates in Comics (Eury, Twomorrows)(*Apeldoorn*) 6/38
Cosa Nostra - Het ware verhaal - Eerste tijdvak 'Primum Vivere' (1909-1919) 1: Mano Ne (Chauvel/Le Saëc, Silvester)(*Sanders*) 5/36
Cosa Nostra - Het ware verhaal - Eerste tijdvak 'Primum Vivere' (1909-1919) 2: De dood van Herman Rosenthal (Chauvel/Le Saëc, Silvester)(*Sanders*) 5/36
Deathnote 1 (Ohba/Obata, Kana)(*Mirck*) 8/39
Deathnote 2 (Ohba/Obata, Kana)(*Mirck*) 8/39
D.N.Angel 1 (Sugisaki, Glénat)(*Boot*) 8/38
Donald Duck,De grappigste avonturen van 14 (Bradbury/Diverse scenaristen, Sanoma)(*Van Cleef*) 3/38
Donald Duck,De grappigste avonturen van 15 (Kneft/Diverse scenaristen, Sanoma)(*Van Cleef*) 3/38
Donald Duck,De grappigste avonturen van 16 (Jippes/Diverse scenaristen, Sanoma)(*Van Cleef*) 3/38
Dream of the Rarebit Fiend (McCay, Ulrich Merkl)(*Apeldoorn*) 8/28
Droom van Jeruzalem, De 1: De heilige militie (Marty/Thirault, Dupuis)(*De Leeuwe*) 4/38
Durango 14: Vuur uit de het (Girod/Swolfs, Arboris)(*Sanders*) 1/38
Eenhoorn, De 1: De laatste tempel van Aesculapius (Jean/Gabella, Silvester)(*De Kruijf*) 6/46
Eenzame snelweg - In het spoor van Jack Kerouac, De (Dekleo/Hulst, Meulenhoff)(*Mans*) 8/40
Ellis 1: Lady Crown (Latour/Griffo, Lombard)(*Booms*) 6/47
Empire 1: De spookgeneraal (Kordey/Pécau, Silvester)(*De Kruijf*) 4/36
Essential Guide to World Comics, The (Pilcher/Brooks, Collins & Brown)(*Apeldoorn*) 1/34
Evert Kwok 1 (De Blouw/Evenboer, Syndikaat)(*Sanders*) 1/42
Fokke en Sukke: De historische canon van (Reid/Geleijnse/Van Tol, Catullus)(*Ribbens*) 3/36
Geheim van de wurger, Het (Tardi/Siniac, Casterman)(*Rondeltap*) 1/42
Georges Mazure 1: Don O'Kay (Mazure, Boumaar)(*Apeldoorn*) 4/34
Georges Mazure 2: Laat 't maar aan Psmith over! (Mazure/Wodehouse, Boumaar)(*Apeldoorn*) 4/34
Georges Mazure 3: Dolf Staal (Mazure, Boumaar)(*Apeldoorn*) 4/34
Getekende tijd - Wisselwerking tussen geschiedenis en strip (Ribbens/Sanders, Stripstift/Matrijs)(*De Vries*) 1/41
Getsie Betsie (Ryan, Xtra)(*De Kruijf*) 3/36
Gr'omnibus (Diverse auteurs, Sherpa)(*Rondeltap*) 1/43
Gus 1: Nathalie (Blain, Oog & Blik)(*De Kruijf*) 8/36
Gusgus 1: Baas over de wereld (Englebert/Durieux, Dupuis)(*Sanders*) 4/37
Hammerfall 1: De straf van de slang (Talijancic/Runberg, Dupuis)(*De Leeuwe*) 4/39
Hauteville House 1: Zelda (Duval/Gioux, Silvester)(*De Leeuwe*) 5/40
Hauteville House 2: Bestemming Tulum (Duval/Gioux, Silvester)(*De Leeuwe*) 5/40
Hauteville House 3: De spooksteamer (Duval/Gioux, Silvester)(*De Leeuwe*) 5/40
Henk Albers - Een leven (Albers, Tekst & Idee)(*De Kruijf*) 7/38
Hic Sunt Leones 2: Comics & Illustration (Diverse auteurs, Bries/Strip Turnhout)(*Rondeltap*) 5/36
Huishulp (Van de Perre, Oogachtend)(*Rondeltap*) 6/49
Ishanti - Tempeldanseres 1: De tranen van Isis (Crisse/Besson, Silvester)(*Van der Hoeven*) 5/37
Islandia 1: Reis naar het barre noorden (Védrines, Dargaud)(*Wortel*) 4/40
Jaar van de olifant, Het 1: Doorlopende lijn (Linthout, Bries)(*Rondeltap*) 4/32
Jaar van de olifant, Het 2: Er is maar één kleur (Linthout, Bries)(*Rondeltap*) 4/32
Janitor, De 1: De engel van Malta (Boucq/Sente, Dargaud)(*Ummels*) 4/40
Journey into Mohawk Country (O'Connor/Van den Bogaert, First Second)(*Sanders*) 8/42
Juliette, Yumi en andere ondeugende verhalen (Varenne, Divina)(*Rondeltap*) 2/42
Just 1: Het vlindernet (Reinhart, Bries)(*De Kruijf*) 3/37
Kaamelott 1: De heerscharen van de dood (Dupré/Astier, Casterman)(*De Kruijf*) 2/39
Kind van het onweer 1: Bloedstenen (Poli/Bichebois, Daedalus)(*Booms*) 4/38
Kingdom Hearts II 1 (Studio Square Enix/Disney, Sanoma)(*Booms*) 6/47
King - Elvis leeft!, The (Koslowski, Xtra)(*Rondeltap*) 6/44
Kobijn, De ongelofelijke avonturen van 0: Slaloms (Trondheim, Silvester)(*Mirck*) 6/45
Kobijn, De ongelofelijke avonturen van 1: Blacktown (Trondheim, Silvester)(*Mirck*) 6/45
Kort en triest 1: Verdwaald! (Van Tol, Catullus)(*Mirck*) 3/41
Kruissteekjes (Satrapi, Atlas)(*Captain*) 1/37
Laatste station, Het 1: Devil's Cave (Wielaert/Linthout, Standaard)(*De Kruijf*) 7/35
Lefranc 17: De meester van het atoom (Martin/Taymans/ Drèze/ acquemort, Casterman)(*Rondeltap*) 1/40
Lincoln Branch, De 1: Een geheim uit het graf (Kowalski/Herzet, Lombard)(*De Kruijf*) 4/36
Live Cats (Bleek, Señor Hernandez)(*Rondeltap*) 6/48
Loeder 1: Een voorliefde voor Tina (Cooper, Xtra)(*Rondeltap*) 5/40
Long John Silver 1: Lady Vivian Hastings (Dorison/Lauffray, Glénat)(*Wibier*) 7/40
Lou 1: Hartsgeheimen (Neel, Glénat)(*Apeldoorn*) 8/43
Luxley 1: Het boze oog (Ruizgé/Mangin, Bee Dee)(*De Kruijf*) 2/39
Maagd en de neger, De 1: Papa en Sofie - 1994-1998 (Van-istendael/Van Istendael, Oog & Blik/Harmonie)(*Sanders*) 2/38
Marc Verhagen Vintage 1: De ongewenste (Verhaegen, Gouwe Greep)(*Tuinenburg*) 5/43
Meccano 4: De ruwe gids (Kolk, Harmonie/Bries)(*Breedveld*) 8/35
Meester van Benson Gate, De 1: Vaarwel, Calder (Garreta/Nury, Dargaud)(*De Kruijf*) 7/37
Mekong 1: Rood goud (Coyere/Bartoll, Dargaud)(*Booms*) 6/46
Nan'yo - Avontuur in de Pacific (Hendriks, Oog & Blik)(*Rondeltap*) 6/48
Nefesis 1: Verrijzenissen (Camboni/Filippi, Dupuis)(*Booms*) 3/40
Nieuwe informatie over de dood van President Oswaldo (1977) en andere verhalen (Van Tol/Nouws/Zappa/Geleijnse, Catullus)(*Mans*) 3/42
Nozzman 1 (Nozzman, Silvester)(*De Kruijf*) 5/38
Ondergang van Amsterdam, De (Van Driel, Oog & Blik/Harmonie)(*Rondeltap*) 3/35
Oud zeer (Bertrams, Catullus)(*De Kruijf*) 4/32
Peanuts 1: De jaren 1950-1956 (Schulz, Atlas/Oog & Blik)(*Sanders*) 1/36
Peanuts, The Complete 1: 1950 to 1952 (Schulz, Fantagraphics)(*Sanders*) 1/36
Plunk! 1: I Love Plunk! (Cromheecke/Letzer, Dupuis)(*Sanders*) 5/38
Poison Ivy, De heldendaden van 1: Bloem van de Bayou (Berthet/Yann, Dargaud)(*De Kruijf*) 5/41
Quirit 5: Wow Eva! (Quirit, Van Halewyck)(*Sanders*) 1/39
Reiziger 1: Toekomst 1 (Stalner/Boisserie, Glénat)(*Booms*) 5/38
Republiek, De 1: Staatsgeheimen (Frisco/Le Gall, Casterman)(*De Kruijf*) 4/41
Robbedoes en Kwabbernoot door..., Een verhaal van 2 (Le Gall, Dupuis)(*Wibier*) 4/34
Schurkenbloed (Loustal/Paringaux, Oog & Blik)(*Wibier*) 1/43
Spookmaterie 1: Alfa (Douay/Fléchard, Dupuis)(*Wortel*) 3/39
Stamgasten, De 1: Freeze! (Van Driel, Land)(*Rutten*) 2/40
Stoppeltje 1: De gulzige zeemeermin (Bailly/Frapont, Dupuis)(*Sanders*) 4/37
Storm 23: De navel van de dubbele god (Molenaar/Jorg/ Lodewijk, Don Lawrence Collection)(*Tuinenburg*) 8/36
Stoute Benjamin 1: Nee hoor! (De Brab, Dupuis)(*Sanders*) 4/37
Studio Vandersteen - Kroniek van een legende - 1947-1990 (Grossey, Roularta)(*De Weyer*) 4/24
Swamp Thing 1 (Oudshoorn, Oog & Blik/Atlas)(*De Kruijf*) 2/41
System of Comics, The (Groensteen, University Press of Mississippi)(*De Vries*) 5/16
Tekort (Tomine, Oog & Blik)(*Rondeltap*) 8/34
Thorgal 30: Ik, Jolan (Rosinski/Sente, Lombard)(*Sanders*) 7/35
Timo 1: Gefeliciflapstaart! (Turk, Catullus)(*Wortel*) 8/37
Toenga: De laatste oever (Aidans, Arcadia)(*De Kruijf*) 5/40
Trunk 1: De onbekende soldaat (Oosterveer/Ritstier, Bee Dee)(*Apeldoorn*) 8/38
Trust 1: Shanghai Fusion (Salvatori/Faina/Fleuriet/ Weber, Casterman)(*De Kruijf*) 4/41
Uier 2 (Ckoe, Bries)(*Sanders*) 6/50
Uitverkocht! (Marec, Van Halewyck)(*Rondeltap*) 1/40
Verborgen grenslijn, De 1: De purperen dageraad (Parras/Juszezak, Bee Dee)(*Rondeltap*) 8/40
XXe Ciel.com 3: http://xxe.ciel.com/mémoires <19>00 (Yslaire, Oog & Blik)(*Rondeltap*) 8/41
XXe Ciel.com 4: http://xxe.ciel.com/mémoires <20>00 (Yslaire, Oog & Blik)(*Rondeltap*) 8/41
Waarom spoelen blauwe walvissen op onze stranden aan? (Moynot, Dupuis)(*Mirck*) 7/38
Ware stadslegenden, De 1 (Diverse auteurs, Dargaud)(*Tuinenburg*) 4/35
Wereld van Franquin, De (Cambier/Verhoest, Marsu)(*De Kruijf*) 1/39
Ythaq 1: Onbekende wereld (Floch/Arleston, L)(*Apeldoorn*) 5/39
Ythaq 2: Dubbelgangers (Floch/Arleston, L)(*Apeldoorn*) 5/39
Zingari, De: De schreeuw van de stomme (Follet/Delporte, Arcadia)(*De Kruijf*) 7/38
Zoektocht, De (Heuvel/Van der Rol/Schippers, Anne Frank Stichting/L)(*Ribbens*) 3/34

RECENSIES: DVD'S

Asterix en de Vikingen (Warner)(*De Kruijf*) 3/37
300 (Warner)(*De Kruijf*) 7/40

OMSLAGEN

De omslagen van de nummers 3 t/m 6 werden speciaal voor *Stripschrift* gemaakt.

1 Studio Jean Graton
2 Georges Mazure
3 Jeroom
4 Pieter Hogenbirk
5 Félix Meynet
6 Toon van Driel
7 René Follet
8 Marc Bourgne

COLUMNS

1 t/m 8 Ben Bits